

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра національної економіки та публічного управління**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Публічне управління та державна
служба

28 «Публічне управління
та адміністрування»

281 «Публічне управління
та адміністрування»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «**Механізми розбудови цифрової економіки в Україні**»

здобувача **Болобан Яни Валеріївни**

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент Л. М. Ємельяненко

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри:

доктор наук з державного управління, професор О. В. Карпенко

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Публічне управління та державна служба

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

281 Публічне управління та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

В. В. Карлова

О.В. Карпенко

2023 р.

2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти *Болобан Яни Валеріївни*

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему:

«Механізми розбудови цифрової економіки в Україні»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "11" жовтня 2023 р. № 1887

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах: Міністерства економіки України, Міністерства цифрової трансформації України, Державної служби статистики України

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ (назва розділу)
Розділ 2	ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ (назва розділу)
Розділ 3	ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ (назва розділу)

Об'єкт дослідження:	розбудова цифрової економіки в Україні
Предмет дослідження:	механізми розбудови цифрової економіки в Україні
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	узагальнення теоретичних і концептуальних засад розбудови цифрової економіки та обґрунтування пропозицій щодо формування перспективних механізмів цифровізації економіки в Україні

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	З'ясувати сутність та суспільну значимість цифрової економіки. Визначити ключові компоненти та критерії становлення цифрової економіки. Розглянути Національну концепцію та важелі державного регулювання розвитку цифрової економіки.
У розділі 2	Проаналізувати сучасний стан та закономірності становлення цифрової економіки в Україні. Здійснити аналіз особливостей трансформації суспільного розвитку та створення цифрового середовища в Україні. Провести рейтингове оцінювання потенціалу цифрової трансформації національної економіки у контексті глобальних тенденцій.
У розділі 3	Обґрунтувати проблеми та перспективи реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України. Дослідити позитивний світовий досвід політики цифровізації національної економіки та визначити можливості імплементації в нашій країні. Запропонувати напрями збалансованості механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки.

**Завдання підготував
науковий керівник**

Л.М. Ємельяненко

«15» жовтня 2023 р.

**Завдання одержав
здобувач**

Я.В. Болобан

«15» жовтня 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 79 сторінок, 6 таблиць, 21 рисунок, список використаних джерел з 54 найменувань, 5 додатків.

«Механізми розбудови цифрової економіки в Україні»

Об'єкт дослідження – розбудова цифрової економіки в Україні.

Предмет дослідження – механізми розбудови цифрової економіки в Україні.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – узагальнення теоретичних і концептуальних засад розбудови цифрової економіки та обґрунтування пропозицій щодо формування перспективних механізмів цифровізації економіки в Україні.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- уточнити теоретичні аспекти розбудови цифрової економіки в умовах цифрової трансформації суспільства;
- розкрити концептуальні засади та інструменти цифровізації економіки на основі вивчення світового досвіду;
- проаналізувати закономірності розбудови цифрової економіки, особливості трансформації суспільного розвитку та створення цифрового середовища в Україні;
- аргументувати проблеми та можливості цифрової трансформації національної економіки у контексті глобальних тенденцій;
- обґрунтувати пропозиції щодо формування перспективних механізмів цифровізації економіки в Україні.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в ідентифікації тлумачення категорії цифрової економіки за критерієм цифрової трансформації суспільства.

Практичні результати дослідження полягають у тому, що представлені висновки можуть бути корисні для розвитку цифрової економіки в Україні.

Описані пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності органів цифрової розвідки.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: цифрова трансформація, цифрова економіка, важелі державного регулювання, механізми цифровізації, розбудова цифрової економіки.

ВІДГУК
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету економіки та управління
освітньої програми «Публічне управління та державна служба»
Болобан Яни Валеріївни

на тему: **“Механізми розбудови цифрової економіки в Україні”**

Актуальність теми обумовлена тим, що цифрова трансформація в Україні – це одна з ключових змін, на яку покладені сподівання в стимулюванні позитивних економічних перетворень в умовах невизначеності, загострення військового конфлікту та дестабілізації суспільного розвитку. Уряд ухвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України для підвищення конкурентоспроможності, національного розвитку та благополуччя населення, проте результати її реалізації з причини поширення та поглиблення спектру існуючих викликів сьогодення свідчать про низку невирішених практичних, а отже, й теоретико-методологічних проблем в контексті збалансованості механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифрової трансформації національної економіки.

Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи: розглянуто генезу наукових поглядів на еволюцію цифрової трансформації суспільства; представлено полеміку підходів до трактування феномену «цифрової економіки» з визначенням авторської позиції щодо ідентифікації її сутності, ключових компонент та критеріїв становлення; визначено концептуальні положення та важелі державного регулювання цифровим розвитком національної економіки.

Наявність самостійних розробок автора: встановлено детермінанти розбудови цифрової економіки в Україні за результатами здійснення факторного аналізу особливостей трансформації суспільного розвитку та створення цифрового середовища; виявлено релевантний інструментарій компаративного аналізу та рейтингового оцінювання потенціалу (можливостей) цифрової трансформації національної економіки у контексті глобальних тенденцій; систематизовано механізми розбудови цифрової економіки в Україні, що дозволило чітко визначити об’єкт, методи та інструменти управлінського впливу в контексті збалансування із стратегічними пріоритетами суспільних перетворень

Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Теоретичні узагальнення є обґрунтованими, оскільки вони спираються на полеміку наукових поглядів. Практичні рекомендації щодо збалансованості механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки аргументовані на основі адаптації індикативної бази та компаративного аналізу міжнародної практики.

Наявність недоліків: робота має недолік, пов'язаний з частково декларативним характером представлених загальних висновків, що не дозволило повною мірою відобразити зміст авторських напрацювань.

За результатами аналізу рівня подібності за системою виявлення і запобігання плагіату магістерська робота Болобан Я.В. має хороші показники, що засвідчує академічну доброчесність автора й високий рівень самостійності.

Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: роботу рекомендовано допустити до захисту перед Екзаменаційною комісією, рекомендаційна оцінка - 94 бала.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент

Л.М. Ємельяненко

5 грудня 2023 року

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувачки вищої освіти

Болобан Яни Валеріївни

на тему: «Механізми розбудови цифрової економіки в Україні»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її розроблення. Становлення цифрової економіки є одним із ключових трендів розвитку провідних країн світу. Тенденції цифровізації притаманні й національній економіці. Проте, ці процеси почали сповільнюватись через колосальні збитки і втрати, що зазнають суб'єкти господарювання від повномасштабної війни у нашій країні. Україна наразі не займає лідерських позицій у світі за темпами цифровізації та не реалізує весь наявний потенціал у розвитку цифрової економіки. Актуальні питання трансформації суспільних відносин у контексті цифровізації не достатньо вивчені, зокрема особливої увагу потребує необхідність систематизації інструментів і механізмів розбудови цифрової економіки України.

Якість проведеного дослідження. Автор у процесі проведення дослідження дотримувалась принципу логічності його побудови та наукового стилю подання матеріалу у роботі. Глибинне висвітлення теоретико-методичного підґрунтя та виявлення детермінант цифровізації економічних відносин позитивно відобразилося на конструктивному обґрунтуванні стратегічних векторів збалансованості механізмів розбудови цифрової економіки України. Тому, якість проведеного дослідження є високою.

Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи. Виконано порівняльну оцінку базових, прогностичних та фактичних позицій України в міжнародних рейтингах конкурентоспроможності, інноваційного розвитку та цифрової готовності. Доведено, що цілей реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України відповідальними її виконавцями не досягнуто. Зроблено висновок про низьку ефективність державної політики у

сфері інновацій, високих технологій та цифрового розвитку, що призводить до збільшення відставання України за рівнем доступності нових технологій усередині країни. Запропоновано консолідоване національне бачення розвитку високих технологій в Україні представити вигляді у Стратегії цифрового розвитку економіки та високих технологій на період до 2030 року.

Всі авторські напрацювання є незаперечними перевагами магістерської роботи та свідчать про те, що вона репрезентує результати наукового дослідження, яке має прикладне спрямування.

Зауваження. Незважаючи на позитивні результати, у роботі слід було б обґрунтувати моніторинговий інструментарій оцінювання результативності запропонованих функціонально-організаційних механізмів розбудови цифрової економіки в Україні та синергетичного ефекту їх взаємодії, що є підґрунтям реалізації стратегічних підходів у системі публічного управління.

Практична значимість висновків і рекомендацій. Обґрунтовані у кваліфікаційній роботі положення та рекомендації можуть бути використані центральним органом виконавчої влади для оновлення існуючих підходів до стратегічного забезпечення збалансованої взаємодії дієвих механізмів розбудови цифрової економіки в Україні.

Рецензент:

завідувач кафедри національної економіки та фінансів
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
д.е.н., професор

Ігор РУМИК

Підпис засвідчук
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
«Університет економіки та права «Крок»
2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	8
1.1 Сутність та суспільна значимість цифрової економіки	8
1.2 Ключові компоненти та критерії становлення цифрової економіки	14
1.3 Національна концепція та важелі державного регулювання розвитку цифрової економіки	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН, ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	24
2.1 Аналіз стану та закономірностей становлення цифрової економіки	24
2.2 Аналіз особливостей трансформації суспільного розвитку та створення цифрового середовища в Україні	37
2.3 Рейтингове оцінювання потенціалу цифрової трансформації національної економіки у контексті глобальних тенденцій	43
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	50
3.1 Проблеми та перспективи реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України	50
3.2 Імплементация світового досвіду політики цифровізації економіки	58
3.3 Збалансованість механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки	63
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні виклики цифрової трансформації та активна цифрова адаптація національних систем господарювання кардинальним чином змінюють усі сторони життя суспільства. Це включає в себе багатогранне та всеохоплююче впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, масштабну автоматизацію та комп'ютеризацію, поширення спектру інтернет-зв'язків та інші аспекти цифрової трансформації суспільства, що впливають на всі галузі економіки. Сучасні тренди цифрової трансформації суспільних відносин вимагають переосмислення значення цифрових технологій для досягнення цілей сталого економічного розвитку суспільства.

Процес державотворення в нашій країні передбачає трансформацію всіх сфер життя суспільства, в тому числі й економічних відносин.

Розвиток цифрової економіки України прискорюється, і для забезпечення стабільності та збалансованості важливо правильно вибрати стратегічні вектори та реалізувати інструменти її побудови. Цифровізація економіки відбувається одночасно на макро- та мікрорівні. Як державним інституціям, необхідно будувати цифрове середовище національної економіки таким чином, щоб воно відповідало потребам не лише держави, а й громадян і компаній. Водночас важливо не форсувати цифровізацію, а створити умови, за яких цифрова трансформація надає конкурентну перевагу тим, хто бере участь. Тільки в цьому випадку побудова цифрової економіки буде розглядатися як економічне зростання. Тому актуалізуються питання інституційного забезпечення та побудови ефективних механізмів розвитку цифрової економіки України, здатної адаптуватися до нових викликів і загроз глобального цифрового простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку цифрової економіки є актуальною у всьому світі та перебуває у фокусі уваги вітчизняних науковців, фахівців-практиків, політичних діячів та урядовців.

Теоретичні засади становлення та функціонування цифрової економіки досліджують: В. Апалькова [7], С. Біла [9], Т. Васильців [11], С. Веретюк [12], В. Гройсман [14], О. Данніков [15], К. Данніков [15, с.73], М. Диба [17], Ю. Диба [17] та інші.

Прикладні аспекти становлення цифрової економіки та її впливу на динаміку її розвитку у наукових працях розкривають О.В. Данніков [15], К.О. Данніков [15, с.73], В.В. Апалькова [7], та інші. У своїй монографії Л.З. Кіт [20] ідентифікує обмеження та перспективи цифрової трансформації економіки України і визначає основні передумови та етапи формування цифрової економіки. У спільній статті Г. Т. Карчева [19], Д. В. Огородня [19], В. А. Опенько [19] описують тренди та перспективи розвитку цифрової економіки.

Однак, беручи до уваги значну кількість наукових праць видатних вчених та публікацій експертів-професіоналів, питання розвитку суспільства та економіки в контексті цифровізації не достатньо вивчене, зокрема особливої увагу потребує необхідність систематизації інструментів та розроблення дієвих механізмів цифрової трансформації економіки України.

Мета і завдання дослідження. Метою нашого дослідження є узагальнення теоретичних і концептуальних засад розбудови цифрової економіки та обґрунтування пропозицій щодо формування перспективних механізмів цифровізації економіки в Україні.

Для досягнення мети дослідження визначено наступні *завдання*:

- уточнити теоретичні аспекти розбудови цифрової економіки в умовах цифрової трансформації суспільства
- розкрити концептуальні засади та інструменти цифровізації економіки на основі вивчення світового досвіду
- проаналізувати закономірності розбудови цифрової економіки,
- аргументувати проблеми та можливості цифрової трансформації національної економіки у контексті глобальних тенденцій
- обґрунтувати пропозицій щодо формування перспективних механізмів цифровізації економіки в Україні.

Об'єктом дослідження є розбудова цифрової економіки в Україні.

Предметом дослідження є механізми цифровізації економіки в Україні.

Методи дослідження. В процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових методів для з'ясування теоретичного підґрунтя та концептуальних засад, спеціальних методичних підходів для діагностики стану та проблем, а також методологічний інструментарій для формування механізмів розбудови цифрової економіки в нашій країні. У першому розділі роботи, в якому вирішено завдання дослідження сутності, суспільного значення, компонент, критеріїв становлення та важелів державного регулювання розвитку цифрової економіки, використано такі методи як аналіз і синтез, узагальнення та абстракція, а також історичний метод для розуміння генези та еволюції явища цифровізації економіки, а також концептуальних засад її розбудови. У другому розділі роботи, в якому здійснено діагностичне дослідження національних особливостей та глобальних трендів розвитку цифрової економіки, застосовано статистичні методи, розрахунково-експериментальний аналіз, порівняльний аналіз, а також методи графічного та табличного представлення інформації для візуалізації даних і отриманих результатів. У завершальному третьому розділі роботи для проведення досліджень використано метод систематизації при виявленні причинно-наслідкових зв'язків, компаративного аналізу при імплементації інструментів, структурно-логічного та функціонально-процесуального підходів при обґрунтуванні дієвих механізмів та стратегічних векторів цифрової трансформації економіки України.

Практичне значення отриманих результатів. В процесі проведеного дослідження розроблено конкретні пропозиції щодо формування та стратегічного забезпечення збалансованої взаємодії дієвих механізмів розбудови цифрової в Україні. Це може включати в себе практичні рекомендації щодо розвитку інфраструктури, створення сприятливого законодавства, розвитку освіти та інноваційного підходу до господарської діяльності.

Інформаційна база дослідження. Теоретичною базою для виконання даної роботи стали наукові статті, монографії, аналітичні публікації за результатами

досліджень в галузі економіки та управління, проведені вченими як в Україні, так і за кордоном. При написанні роботи були використані закони та нормативно-правові акти, які регулюють суспільні відносини та процеси цифровізації національної економіки. Також використовувалися дані з Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, Міністерства цифрової трансформації України, звіти Кабінету Міністрів України, а також аналітичні матеріали міжнародних компаній, зокрема таких як "Digital economy report", "The Global Competitiveness Report", "Ericsson Mobility Report", "Digital Economy Compass", "Technology and innovation report", "The Future of Jobs Report", "The Global Risks Report" та інші подібні джерела.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі вирішено завдання дослідження сутності, суспільного значення, компонент, критеріїв становлення та важелів державного регулювання розвитку цифрової економіки, використано такі методи як аналіз і синтез, узагальнення та абстракція, а також історичний метод для розуміння генези та еволюції явища цифровізації економіки, а також концептуальних засад її розбудови.

У другому розділі здійснено діагностичне дослідження національних особливостей та глобальних трендів розвитку цифрової економіки, застосовано статистичні методи, розрахунково-експериментальний аналіз, порівняльний аналіз, а також методи графічного та табличного представлення інформації для візуалізації даних і отриманих результатів.

У третьому розділі використано метод систематизації при виявленні причинно-наслідкових зв'язків, компаративного аналізу при імплементації інструментів, структурно-логічного та функціонально-процесуального підходів при обґрунтуванні дієвих механізмів та стратегічних векторів цифрової трансформації економіки України.

Апробація дослідження. Результати дослідження представлені автором на науково-практичних конференціях: «Кібербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» (Київ – Вроцлав. Травень 2023 р.) [51]; «Інноваційні проекти для післявоєнного відновлення та розвитку України» (Київ. 17 квітня — 20 травня 2023 р.) [52]; «Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти» (Київ, 28 березня 2023 р.) [53]; «Питання відбудови економіки України (область, місто, ОТГ) в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення» (Київ, 09 листопада 2023 р.) [54].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1 Сутність та суспільна значимість цифрової економіки

Цифрова економіка стала неодмінною частиною нашого сучасного світу, революціонізуючи спосіб, яким ми живемо, працюємо та спілкуємося. Її сутність полягає в використанні інформаційних технологій для обробки, збереження та передачі даних, що дозволяє підприємствам і індивідам ефективно взаємодіяти в цифровому середовищі. Ця трансформація відбувається на різних рівнях економіки, включаючи виробництво, торгівлю, фінанси, освіту, медицину та багато інших галузей.

Суттю цифрової економіки є перетворення інформації в цінність. Здатність збирати, аналізувати та використовувати великі обсяги даних потрібна для прийняття стратегічних рішень та оптимізації процесів. Важливими складовими цифрової економіки є розвиток штучного інтелекту, інтернету речей, електронної комерції, блокчейн-технологій та багатьох інших інновацій, які допомагають створити нові можливості та ринки.

Сучасні тенденції у світовій економіці дозволяють вченим впровадити поняття «цифрова економіка». Цей термін вперше запропонував С.М. Веретюк [12] в 1995 році, і він поступово витіснив інші терміни, такі як «Нова економіка», «Інтернет-економіка», «Мережева економіка». За дослідженням вченого, цифрова економіка ґрунтується на використанні цифрових комп'ютерних технологій, але вона відрізняється від інформатизації тим, що не обмежується лише впровадженням інформаційних технологій. Цифрова трансформація суттєво перетворює сфери діяльності та бізнес-процеси, спираючись на Інтернет та цифрові технології для створення нових бізнес-моделей.

С.В. Коляденко [21] підкреслює, що цифрова економіка розглядає взаємозв'язок між новою економікою, новими видами бізнесу та новими технологіями. Вона пояснює, як кожен з цих компонентів сприяє виникненню інших. Іншими словами, цифрова економіка створює екосистему, в якій інновації в галузі технологій стимулюють розвиток нових бізнес-моделей, що в свою чергу впливають на економіку загалом.

У працях видатних дослідників, таких як О. Риженко[26], цифрова економіка визначається як результат конвергенції обчислювальних та комунікаційних технологій в Інтернеті та плину інформації, що активно спонукає до розвитку електронної комерції та суттєвих організаційних змін. В. Фіщук[26] вперше надав чітку сегментацію цифрової економіки, виділяючи чотири ключових драйвери: доступність Інтернету, електронну комерцію серед підприємств, цифрову доставку товарів і послуг, і роздрібну торгівлю матеріальними товарами.

Однак важливо підкреслити, що в цьому процесі людський капітал відіграє ключову роль. Розвиток технологій штучного інтелекту вимагає росту кваліфікації та знань. Ця трансформація відбувається через перехід від простого оброблення даних до більш складного створення та обробки знань. Особливо важливою є інноваційна компонента, яка перетворює економіку в «розумну» економіку, де використання технологій сприяє досягненню нових рівнів ефективності та конкурентоспроможності. Це може бути названо «Смарт-економікою», де знання та інновації грають ключову роль у розвитку суспільства та економіки[23].

Український інститут майбутнього визначає цифрову економіку як тип економіки, де основними факторами та ресурсами виробництва є цифрові дані (які можуть бути у бінарному форматі, інформаційному тощо) та мережеві транзакції. Ці дані та транзакції використовуються як ресурс для значного підвищення продуктивності та ефективності різних видів діяльності, що в результаті призводить до створення більш цінних продуктів і послуг[28].

В таблиці 1.1 наведено сутність визначення сутності «цифрова економіка».

Таблиця 1.1 - Визначення сутності «цифрова економіка»

Автор	Визначення поняття
Мельничук О.	значна частина валового внутрішнього продукту створюється в сфері діяльності, пов'язані з виробництвом, обробкою, збереженням і передачею знань та інформації.
А. Маслоу	виникла в результаті поєднання і охоплює в собі компоненти традиційної, мережевої і економіки знань. Вона розвивається шляхом створення власних унікальних елементів, що базуються на інформації та знаннях.
Краус Н. М.	форму господарської діяльності, де головним видом господарської діяльності є сфера інформаційних послуг, їх виробництво та обмін. Основними ресурсами в цій економічній системі є інформація та знання.
О. Мельничук	форму господарської діяльності, де основними ресурсами є інформація та знання, які використовуються для забезпечення ефективного функціонування електронного бізнесу та надання електронних послуг державою, при цьому мінімізуються витрати на пошук інформації.
Тищенко В. Ф	Економічна система, в якій галузі, що породжують інтелектуальний продукт, займають ключове положення і мають вирішальний вплив на функціонування всіх інших галузей.
Пуцентейло П. Гуменюк О.	комунікаційне середовище економічної діяльності, яке існує у мережі Інтернет. Вона є результатом впливу трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення в галузі інформації, комунікацій і нанотехнологій.

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Диба М.І. і Гернего Ю.О визначають цифрову економіку як процес, в якому компанії та організації впроваджують цифрові технології з метою зміни своєї бізнес-моделі [17]. Головною метою таких змін є отримання вигоди від використання передових цифрових технологій. Це означає, що компанії використовують цифрові інструменти, програми та платформи, щоб перетворити спосіб, яким вони ведуть свій бізнес. Вони впроваджують ці технології, щоб створити нові можливості, оптимізувати процеси, залучати клієнтів та споживачів, а також підвищити продуктивність. Оскільки цифрова економіка базується на обробці величезних обсягів цифрової інформації, ця інформація взаємодіє в рамках динамічної цифрової мережі.

На рис 1.1 наведемо головні принципи та функції цифрової економіки.

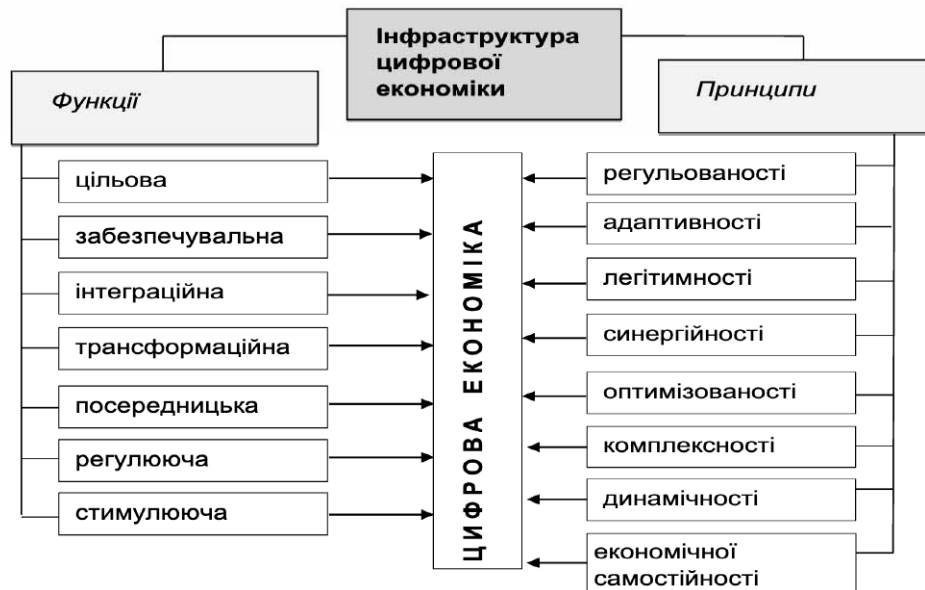

Рисунок 1.1 - Функції та принципи цифрової економіки [13]

Цільова функція інфраструктури цифрової економіки полягає в досягненні конкретних цілей і завдань, спрямованих на розвиток та покращення цифрової економіки. Ця функція визначає, які результати та покращення мають бути досягнуті через використання інфраструктури.

Забезпечувальна функція інфраструктури цифрової економіки означає, що вона повинна забезпечувати необхідні ресурси, умови і послуги для функціонування цифрової економіки. Це може включати в себе фінансові ресурси, доступ до інформаційних технологій, інфраструктуру зв'язку та інші необхідні ресурси.

Інтеграційна функція означає, що інфраструктура цифрової економіки повинна об'єднувати різні компоненти та системи для забезпечення їхньої спільної роботи та взаємодії. Інтеграція дозволяє ефективно використовувати різні ресурси та можливості цифрової економіки.

Трансформаційна функція інфраструктури передбачає її можливість сприяти змінам і розвитку цифрової економіки. Інфраструктура повинна бути гнучкою і адаптивною, щоб дозволити впроваджувати нові технології та змінювати бізнес-процеси відповідно до потреб та вимог ринку.

Посередницька функція з'єднує продавців і покупців цифрових товарів і послуг, створює платформи для їх торгівлі та полегшує укладення контрактів між ними.

Регуляторна функція вимагає, щоб інфраструктура цифрової економіки відповідала правилам, нормам і стандартам, а також регулювала діяльність суб'єктів цифрової економіки та забезпечувала дотримання вимог законодавства.

Стимулююча функція означає, що інфраструктура має сприяти мотивації суб'єктів цифрової економіки до оптимізації витрат, розвитку та диверсифікації джерел фінансування та підвищення ефективності.

Тому цифрова економіка відкриває новий шлях розуміння фінансових процесів і вимагає переосмислення традиційних підходів до бізнесу та економіки в цілому. Це каталізатор для створення нових можливостей і вирішення проблем, пов'язаних із використанням цифрових технологій у сучасному світі.

Суспільна значимість цифрової економіки є важливою, оскільки вона впливає на всі аспекти нашого життя.

Вона сприяє розвитку нових робочих місць, росту ефективності виробництва, покращенню якості послуг для громадян, а також розширює можливості для освіти та інновацій.

З іншого боку, цифрова економіка створює виклики, пов'язані з приватністю даних, кібербезпекою та виключеністю, які вимагають уваги та розв'язання.

Суспільна значимість цифрової економіки проявляється у багатьох аспектах та сферах життя, оскільки ця економічна парадигма впливає на різні аспекти суспільства, на рис.1.2 зобразимо значимість цифрової економіки.

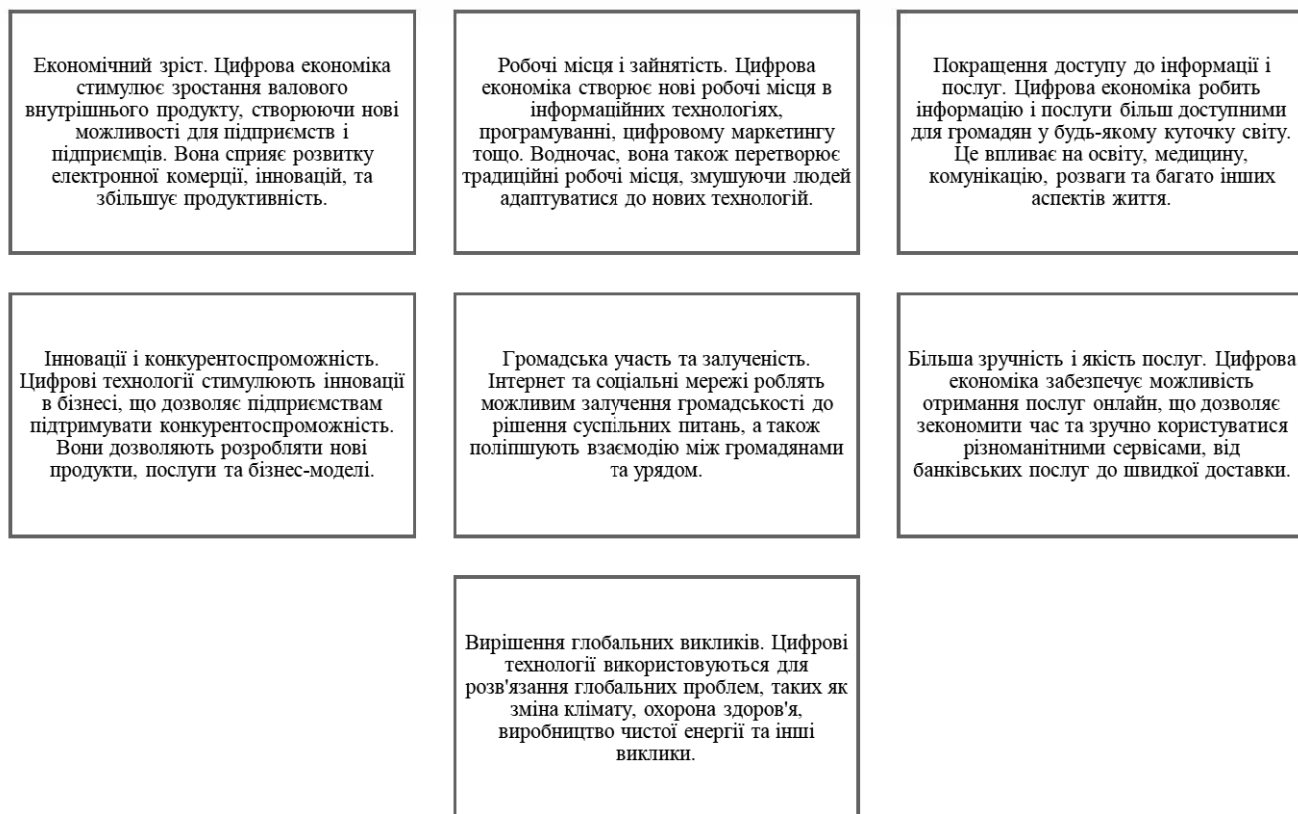

Рисунок 1.2 - Вплив цифрової економіки на суспільство

Джерело: розроблено автором на основі [6]

Цифрова економіка відіграє важливу роль у використанні всіх наявних ресурсів, таких як природні, фінансові, матеріальні, екологічні та трудові, використовуючи інноваційні підходи та інформаційно-комунікаційні технології у процесах виробництва та споживання продуктів (товарів, робіт та послуг) без втрати якості. Цифрові зміни призводять до значних змін у всіх аспектах життя та діяльності людини. Технологія не тільки стимулює розвиток нових галузей промисловості, але й відіграє важливу роль у суспільстві, допомагаючи вирішувати соціальні проблеми, такі як старіння населення, соціальна нерівність, екологічні проблеми та зміна клімату. За допомогою передової науки та передових технологій виникне «розумне» суспільство, засноване на нових цінностях, таких як орієнтація на потреби людини, гнучкість і творчість. Цифрові зміни також суттєво впливають

на ринок праці, систему охорони здоров'я, освіту, регіональний розвиток та багато інших аспектів суспільства. Усі ці зміни підкреслюють важливість і роль цифрової економіки в сучасному світі. Таким чином, цифрова економіка значно трансформує спосіб, яким ми живемо та працюємо, і впливає на багато аспектів суспільства, роблячи її ключовою складовою сучасного світу.

1.2 Ключові компоненти та критерії становлення цифрової економіки

Інформаційні та цифрові технології мають різне використання в економічній сфері, тому можна розмежувати поняття «інформатизація» та «цифрування».

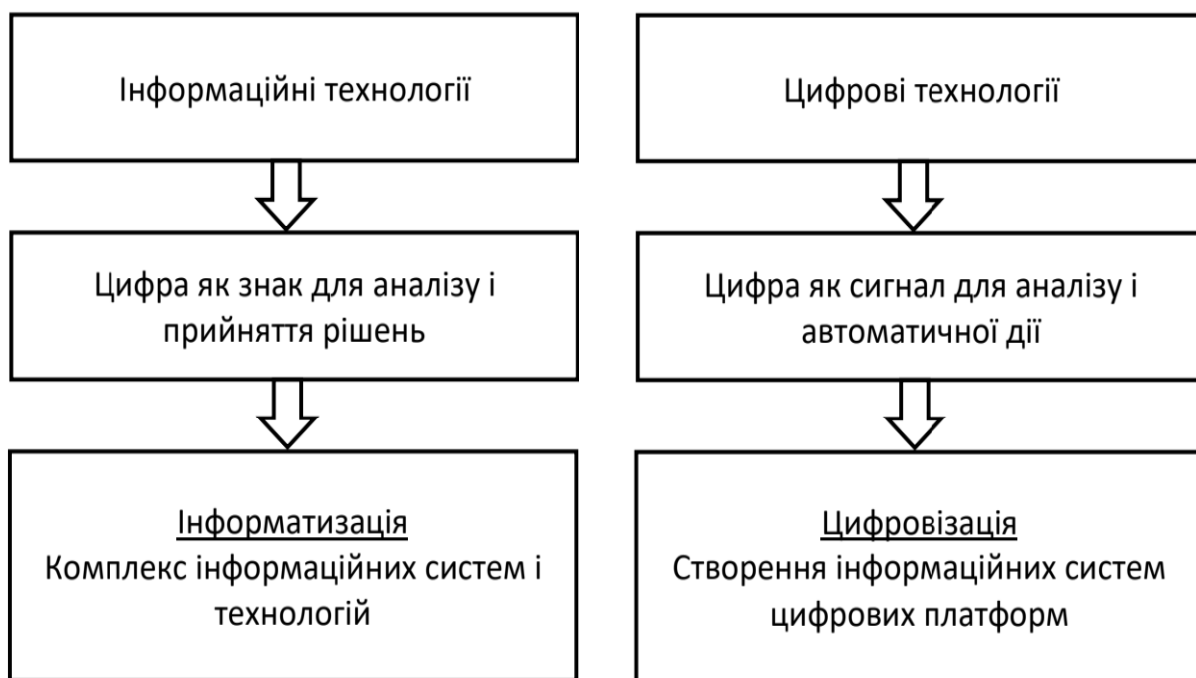

Рисунок 1.3 – Відмінності між інформатизацією і цифровізацією [7]

Основним фактором цифрової економіки є процес оцифрування продукції. Цифрове виробництво — це використання набору інструментів для оптимізації робочих процесів за допомогою апаратних і програмних рішень. Це означає перехід

від аналогового до цифрового підходу. Цей перехід передбачає не тільки заміну аналогових засобів виробництва на цифрові, а й впровадження аналітичних систем, які дозволяють максимально ефективно організувати виробництво та зробити його більш прибутковим. Цифрова економіка базується на використанні цих цифрових інструментів і технологій.

У сучасних умовах світу цифрову економіку можна розглядати як сукупність трьох основних складових позначених на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 – Ключові компоненти цифрової економіки [9]

Отже, цифрова економіка передбачає, що різні аналогові об'єкти і процеси трансформуються в цифрові сигнали. Ці цифрові дані можна легко виміряти, відстежувати та аналізувати за допомогою різних технологій, що дозволяє більш ефективно приймати рішення. Крім того, це зазвичай призводить до зменшення витрат і надає можливість компаніям більше інвестувати в розвиток свого бізнесу.

Підключення показує, що співробітники, активи, постачальники та навіть зацікавлені сторони пов'язані один з одним через офлайн- і онлайн-з'єднання. Таким чином різні люди та організації можуть приймати кращі рішення, що підвищує безпеку, видимість і ефективність усієї компанії.

Розповсюдження показує, що цифрова економіка заснована на ідеї обміну. Компанії можуть купувати лише те, що їм потрібно, що часто призводить до

зниження витрат. Дозволяє підприємствам оплачувати лише вартість фактично отриманих товарів і послуг.

Персоналізація показує, що цифрова економіка відкриває нові можливості. На сьогодні, ключові характеристики цифрової економіки включають в себе оцифрованість, пов'язаність, поширення, індивідуалізацію та відкритість (рис. 1.5).

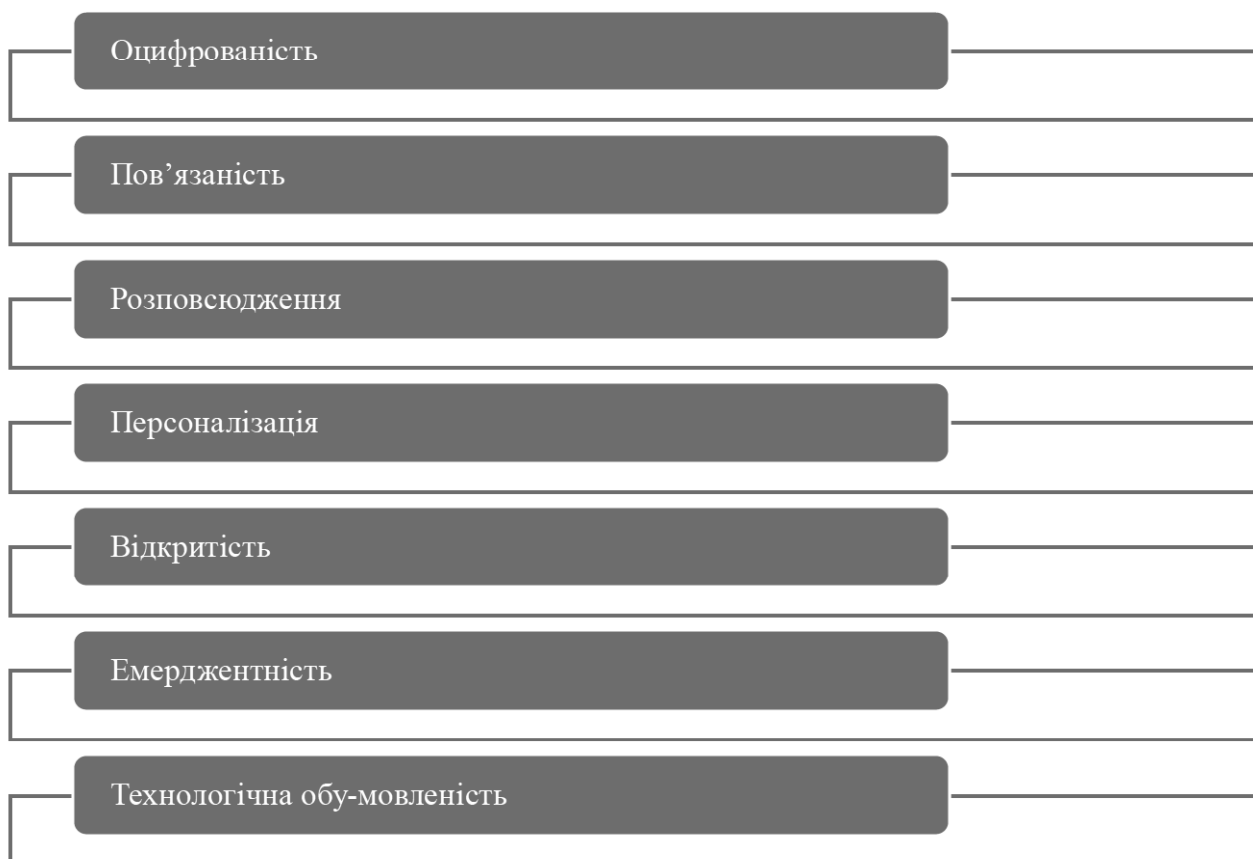

Рисунок 1.5 – Ключові характеристики цифрової економіки[6]

Відкритість передбачає використання штучного інтелекту для моніторингу, управління, звітування та вирішення проблем активів протягом усього їхнього життєвого циклу. Це допомагає уникнути необхідності мати персонал на місцях і робить процеси більш ефективними та інноваційними.

Давайте розглянемо компоненти інфраструктури цифрової економіки на рисунку 1.6).

Рисунок 1.6 – Інфраструктура цифрової економіки [10]

Центральну роль відіграє виробнича інфраструктура, яка складається з усіх підприємств, що створюють умови для виробництва цифрових товарів і послуг.

Особливість цифрової інфраструктури полягає, в першу чергу, в її специфічному спрямуванні. На відміну від традиційної інфраструктури, яка спрямована на підтримку ринкової економіки, інфраструктура цифрової економіки орієнтована переважно на створення та обробку інформаційних ресурсів та виготовлення цифрових (інформаційних) продуктів.

Іншими словами, у цифровій інфраструктурі основний акцент робиться на обробці інформації та створенні цифрових продуктів, що відрізняє її від традиційних форм інфраструктури, орієнтованих на матеріальне виробництво.

Виробнича інфраструктура цифрової економіки повинна бути спрямована на повне та своєчасне забезпечення підприємств, які створюють цифрові продукти, необхідними ресурсами і підтримкою. Важливу роль у розвитку цифрової економіки відіграє фінансова інфраструктура, яка включає в себе фінансові установи, такі як банки, фондові біржі, страхові компанії, інвестиційні фонди і інші,

які надають фінансові послуги і сприяють руху фінансових активів суб'єктів цифрової економіки.

Фінансова інфраструктура спрямована на забезпечення суб'єктів цифрової економіки необхідними фінансовими ресурсами. Інститути фінансової інфраструктури надають кредити, акумулюють вільні кошти та шукають альтернативні джерела фінансування для розвитку цифрової економіки. Функції фінансової інфраструктури включають організаційну, забезпечувальну, регулюючу, посередницьку, інформаційну і стимулюючу функції.

Особливість фінансової інфраструктури цифрової економіки полягає передусім в її важливій ролі в забезпеченні венчурного фінансування і привласненні інвестицій для підтримки наукових, технічних і інноваційних розробок, які часто характеризуються високими витратами і ризиками.

Комерційно-посередницька інфраструктура в тісному взаємозв'язку з фінансовою інфраструктурою представляє собою систему посередництва та посередницьких структур, які діють між продавцями і покупцями цифрових товарів і послуг в контексті цифрової економіки. Ця інфраструктура включає різноманітні платформи, маркетплейси, електронні торгові системи і онлайн-магазини, які дозволяють сторонам здійснювати електронні торгові операції та обмін цифровими товарами і послугами. Особливістю цієї інфраструктури є те, що в сучасних умовах цифрової економіки вона функціонує в основному через Інтернет, використовуючи електронну комерцію та онлайн-продажі. Таким чином, це означає, що багато операцій, пов'язаних з купівлею та продажем товарів і послуг, відбуваються в електронному форматі за допомогою сучасних інформаційних технологій. Ця інфраструктура створює сприятливе середовище для зручного та швидкого здійснення торгових операцій, надаючи можливість як продавцям, так і покупцям взаємодіяти на великих масштабах через онлайн-платформи. Це сприяє розвитку електронної комерції та забезпечує гнучкість і ефективність в сфері цифрового бізнесу.

Електронна комерція та інші інформаційні технології, що забезпечують покупку і продаж товарів і послуг через Інтернет, полегшують і прискорюють

процеси для споживачів та бізнесу. Це робить електронну комерцію основним способом продажу цифрових товарів. Найвідоміші онлайн-платформи для цифрової торгівлі включають Amazon, Walmart.com, GumRoad, AliExpress, eBay та Apple iTunes Store.

Крім того, інфраструктура цифрової економіки включає в себе інституційну складову, яка займається регулюванням та контролем діяльності суб'єктів цифрової економіки відповідно до законодавства. Україна поки що розвиває свою інституційну інфраструктуру цифрової економіки, і це пов'язано з відсутністю окремих законів та регулюючих органів. Процес розбудови цієї інфраструктури повинен бути ретельно обдуманим, науково обґрунтованим і не повинен перешкоджати розвитку цифрової економіки. Надмірна бюрократія може завдати шкоди цифровій трансформації бізнесу. Також важливо, щоб регулюючі органи були уважні до можливих шахрайств та інших аспектів кібербезпеки.

1.3 Національна концепція та важелі державного регулювання розвитку цифрової економіки

Державне регулювання економіки включає велику кількість компонентів і має вплив на майже всі аспекти господарських відносин у сучасних країнах. В реальності це регулювання реалізується через механізм поступового впливу державних органів на функціонування різних видів економічних систем. З огляду на становлення цифрової економіки, проведення такого роду регулювання потребує переосмислення та вдосконалення відповідного механізму.

Таким чином, державне регулювання економіки - це сплановане втручання урядових органів з метою впливу на економічні процеси і забезпечення досягнення позитивних результатів для суспільства. Це включає в себе використання різних методів та інструментів для контролю і розвитку основних економічних явищ і процесів.

В сучасний час всі урядові органи в усіх країнах активно використовують принципи, методи, інструменти та ресурси державного регулювання економіки. Це логічно, оскільки без такого регулювання неможливо забезпечити ефективний та стабільний розвиток країн. Ця обставина об'єктивно підтверджує необхідність державного втручання для сприяння становленню та розвитку суспільства.

У таблиці 1.2 наведено узагальнені результати досліджень, які спрямовані на класифікацію засобів та методів, які використовуються державою для регулювання розвитку цифрової економіки під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників.

Таблиця 1.2 – Державне регулювання розвитку цифрової економіки

Механізми	Чинники розвитку цифровізації		
	Середовище	Ресурсне забезпечення	Інфраструктура
1	2	3	4
Інституційно-правовий	Розробка та затвердження законодавства та «Стратегії цифрового розвитку національної економіки», а також розробка та затвердження програм «Digitalout»	Розробка та впровадження таких концепцій, як «Індустрія 4.0», «Цифрове виробництво», «Інтернет промисловості» та «Відкрите виробництво», а також законодавчі зміни, пов'язані з прийняттям криптовалюти як засобу платежу.	Утворення спеціалізованого координаційного органу, відповідального за впровадження цифрових ініціатив в економіку, та розвиток інституцій, спрямованих на підтримку цифрової економіки.

Продовження таблиці 1.2.

Економічний	Таргетинг означає вивчення та аналіз окремих галузей промисловості для оцінки їхньої конкурентоспроможності та можливостей для подальшого розвитку. Також, це включає вдосконалення фіскальної, митної, інвестиційної та інноваційної стратегії у контексті цифрової трансформації.	Оптимізація інструментів оподаткування та митниці для впровадження спеціальних мит на імпорт техніки та технологій. Створення та фінансування спеціальних фондів для спільних інвестицій та венчурного капіталу. Здійснення державних закупівель та замовлень у галузі цифрової економіки.	Впровадження моделей фінансування та управління для інвестиційних проєктів у сфері розширення інфраструктури, особливо бізнес-ліцензії та моделі обслуговування. Позика на фінансування проєктів цифрової трансформації.
Адміністративно-організаційний	Впровадження електронних систем для самоврядування та підвищення доступу до високошвидкісного Інтернету. Регулювання та ліцензування технологій та послуг.	Створення нормативних актів для переходу на електронну обробку документів та перетворення технічної документації у цифровий формат. Прийняття та впровадження міжнародних стандартів для Індустрії 4.0. Установлення стандартів і проведення сертифікації технологій.	Розвиток та забезпечення роботи інфраструктури, спрямованої на інновації та цифрові технології.
Соціально-інформаційний	Затвердження та виконання національних ініціатив у галузі цифровізації, а також впровадження оптимальних моделей співпраці між державним сектором і приватними підприємствами.	Розробка навчальних програм для визначення нових цифрових навичок для працівників і внесення корекцій до класифікації професій з урахуванням нових видів робіт.	Впровадження доступу до високошвидкісного Інтернету та поширення використання цифрових платформ, інструментів і пристроїв в широкому масштабі.

Продовження таблиці 1.2.

Техніко-техно-логічний	Розгортання та впровадження проєктів, що охоплюють поетапне перетворення і цифровізацію різних сфер, таких як промисловість, соціальна сфера і система державного управління в країні.	Впровадження системи "хмарних технологій", яка сприятиме зберіганню даних і управлінню ресурсами, скоротить потребу в персоналі та сприяє широкому застосуванню автоматизованих виробничих технологій.	Поощрення використання різних пристроїв і мобільних технологій для нагляду та управління бізнес-процесами.
------------------------	--	--	--

Джерело: складено автором на основі [10]

Зокрема, проєкт закону «Про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу України», спрямований на розширення кола суб'єктів цивільних прав, вніс до Цивільного кодексу України новий суб'єкт цивільних прав – «Цифрова зона». Законопроект «Про цифровий контент і цифрові послуги» описує особливості бізнесу цифрового контенту як цифрової речі, а також особливості надання цифрових послуг. Прийняття законопроекту дозволяє розглядати віртуальну нерухомість як окремий цифровий вид та інтегрує індустрію віртуальної нерухомості в традиційну економіку України. [1]

Урядом було запроваджено Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року – стратегічна концепція, яка спрямована на підвищення рівня цифрової освіти та навичок серед громадян України. Основна мета цієї Концепції полягає в забезпеченні громадян знаннями, уміннями та навичками в галузі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Це важливо для того, щоб люди могли успішно використовувати ці технології у своєму професійному та особистому житті, а також адаптуватися до сучасного цифрового середовища.

Основні аспекти Концепції включають [1]:

Цифрова компетентність: цифрова компетентність означає комбінацію поглядів, пов'язаних із використанням і розумінням цифрових технологій. Це дозволяє людям успішно користуватися цифровими інструментами у різних сферах життя.

Громадянська освіта. Концепція передбачає здобуття громадянами цифрової освіти за допомогою інформаційних ресурсів. Це означає, що людям буде надана можливість навчатися цифровим навичкам та розумінню цифрових технологій.

Державний веб-портал цифрової освіти. Для цифрової освіти планується створити один державний веб-портал «Дія. Цифрова освіта» на допомогу громадянам. Портал стане централізованим ресурсом для використання навчальних матеріалів та цифрових освітніх ресурсів.

Інтернет-безпека. Включає кібербезпеку, захист персональних даних і здатність виявляти онлайн-шахрайство та загрози.

Правове регулювання. Означає створення відповідних нормативних актів, які сприятимуть розвитку цифрових навичок та захисту прав громадян у цифровому середовищі.

Реалізація цієї Концепції важлива для України, оскільки вона допоможе гармонізувати національний цифровий ринок з країнами Європейського Союзу, що є важливою складовою Угоди про асоціацію з ЄС. Такий крок сприятиме розвитку України в цифровому вимірі та підвищить конкурентоспроможність країни в сучасному світі. Важливо підкреслити, що розвиток цифрових компетентностей серед громадян не лише поліпшить якість їхнього життя, але й сприятиме розвитку цифрової економіки та інновацій.

Загальна ідея концепції – зробити цифрові технології ще більш доступними для громадян, що забезпечує їхню цифрову грамотність та безпеку в онлайн-середовищі. Це допоможе зробити їх більш конкурентоспроможними на ринку праці, підвищить рівень інновацій та допоможе Україні інтегруватися у світовий інформаційний простір.

Загальне значення державного регулювання цифрової економіки полягає в створенні сприятливого середовища для розвитку цифрових технологій, інновацій та цифрових навичок.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН, ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз стану та закономірностей становлення цифрової економіки

У сучасному світі цифрова економіка визначає новий етап розвитку, впливаючи на всі сфери життя і господарювання. Зростання використання цифрових технологій і впровадження інновацій стають основними детермінантами економічного прогресу. Аналіз стану та закономірностей становлення цифрової економіки є ключовим етапом розуміння впливу цих трансформацій на сучасне суспільство.

Цифрова економіка, заснована на використанні цифрових технологій у виробництві, обміні та споживанні, перетворює традиційні бізнес-моделі і відкриває нові можливості для росту і інновацій. Для правильного розуміння цього явища важливо провести аналіз його поточного стану і виявити закономірності, які визначають його становлення.

У цьому контексті важливо розглянути такі аспекти, як вплив цифрових технологій на бізнес-процеси, формування нових ринків та послуг, адаптація трудових ресурсів до вимог цифрової економіки.

Пандемія коронавірусу призвела до росту цифрової економіки. Завдяки рекомендаціям про залишання вдома та забезпечення безпеки, компанії та люди швидко адаптувались до використання цифрових інструментів та вдосконалювали свої навички для роботи в Інтернеті. Останні 15 років принесли значний розвиток цифрових платформ, які суттєво впливають на життя суспільства. Споживачі тепер сильно пильнують за тим, що вони бачать в соціальних мережах, таких як Facebook, Twitter, Instagram, або на інших веб-сайтах, наприклад, You-Tube.

Роль Інтернету та цифрових даних у сучасній економіці та суспільстві надалі зростає. Хоча оцінити повну еволюцію та масштаб їхнього розповсюдження складно, очікується значне збільшення обсягу передачі даних у світі (рис.2.1). Цей приріст буде супроводжуватися швидким розвитком цифрових технологій. Глобальний обсяг трафіку служить ключовим показником для оцінки розмірів потоків даних. За останні роки, обсяг глобального трафіку зросла зблизька 100 гігабайт на день у 1992 році до понад 45 000 гігабайт на секунду у 2017 році. Фахівці прогнозують, що глобальний трафік зростатиме більше ніж утричі від 2017 до 2022 року та сягне близько 150 тисяч гігабайт на секунду. Щодо регіонального розподілу, основна частина Інтернет-трафіку припадає на Азію, Тихоокеанський регіон та Північну Америку, в той час як Латинська Америка, Близький Схід та Північна Африка мають відносно невеликий внесок.

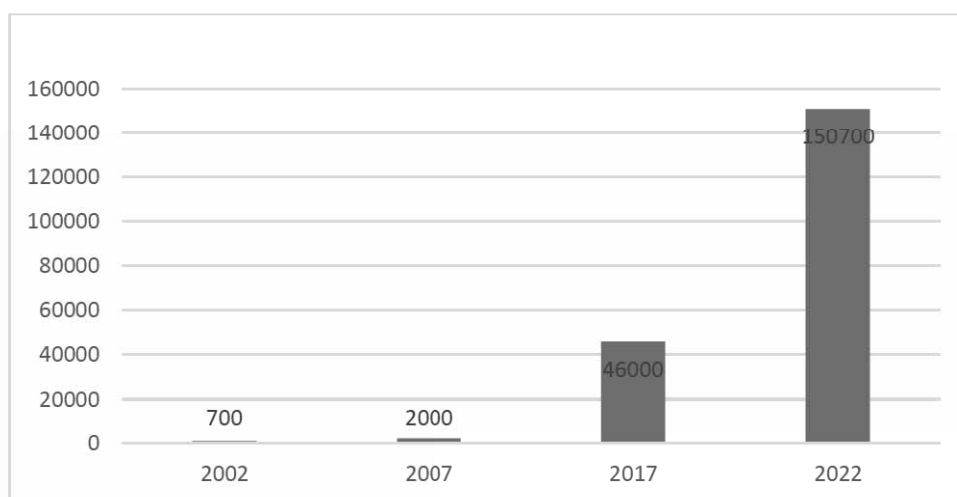

Рисунок 2.1 – Світовий Інтернет-трафік, гігабайт в секунду [7]

Пандемія відчутно змінила обсяг інтернет-трафіку, оскільки більше бізнес-процесів перейшло в онлайн-формат. У 2020 році швидкість передачі даних через Інтернет зросла на 35%, досягнувши рекордного рівня з 2013 року.

Згідно з висновками Світового банку, використання цифрових технологій розбиває географічні та фізичні бар'єри, відкриваючи нові можливості для розвитку країн та підвищення їхньої конкурентоспроможності на різних рівнях. Однак на сучасному етапі в світі є значні відмінності як в межах країн, так і між ними, що

стосується доступу до Інтернету, можливостей підключення та рівня цифрової трансформації економік.

У межах Європейського Союзу, з метою оцінки рівня цифрової трансформації країн та суспільства, Європейська Комісія регулярно визначає індекс Digital Economy and Society Index (рис.2.2). Цей індекс оцінює рівень технологічного розвитку та ступінь впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на основі п'яти параметрів: телекомунікації, людський капітал, використання Інтернету, цифрові державні послуги та інтеграція цифрових технологій.

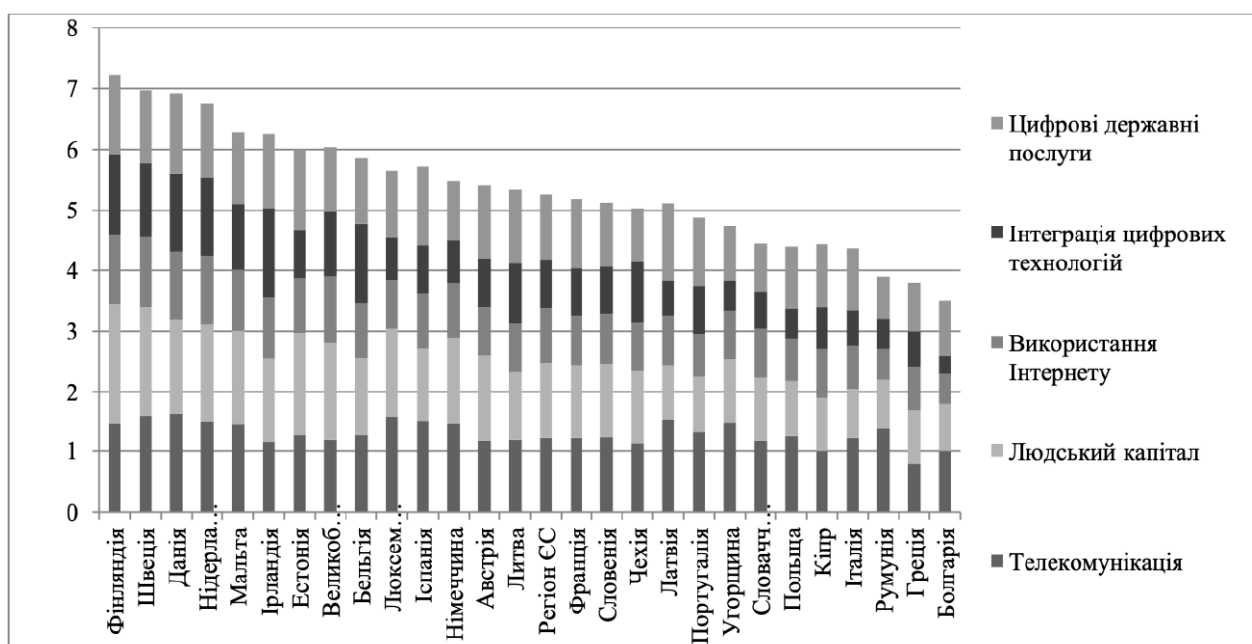

Рисунок 2.2 – Індекс цифрової економіки та суспільства (DESI), 2022 року [9]

Згідно з даними індексу DESI на 2022 рік, лідерами у розвитку цифрових технологій стали Фінляндія, Швеція, Данія, Нідерланди та Мальта. Інші країни, такі як Ірландія, Естонія, Великобританія та Бельгія, також показали високі результати. З іншого боку, найнижчі показники цифрового розвитку спостерігаються у країнах, таких як Болгарія, Греція, Румунія та Італія. Ці дані свідчать, що найбільші економіки ЄС (наприклад, Німеччина або Франція), хоча є значущими з точки зору ВВП, не завжди відзначаються передовими показниками цифрової економіки. Проте, держави-члени ЄС активно працюють над ініціативами щодо

вдосконалення процесів цифровізації для підвищення ефективності європейського ринку та стимулювання росту в економіці та суспільстві

У світі міжнародного бізнесу існують традиційні підприємства, які випереджають у генерації цифрових доходів свої традиційні конкуренти. З рисунку 2.2, видно, які галузі приносять найбільше доходу від цифрових технологій для топ-10 компаній у світі за цим показником.

Фактично, лише 10% найбільших традиційних компаній генерують до 80% цифрових доходів у своїй галузі. Це розподіл виглядає наступним чином: 60% у сфері професійних послуг, 77% у високотехнологічних послугах та автомобілебудуванні, 93% у роздрібній торгівлі, та до 90% у медіа та телекомунікаціях (рис. 2.3).

У Північній Америці кількість активних компаній, які заробляють на цифрових технологіях, перевищує на 50% аналогічний показник у Європі та країнах, що розвиваються.

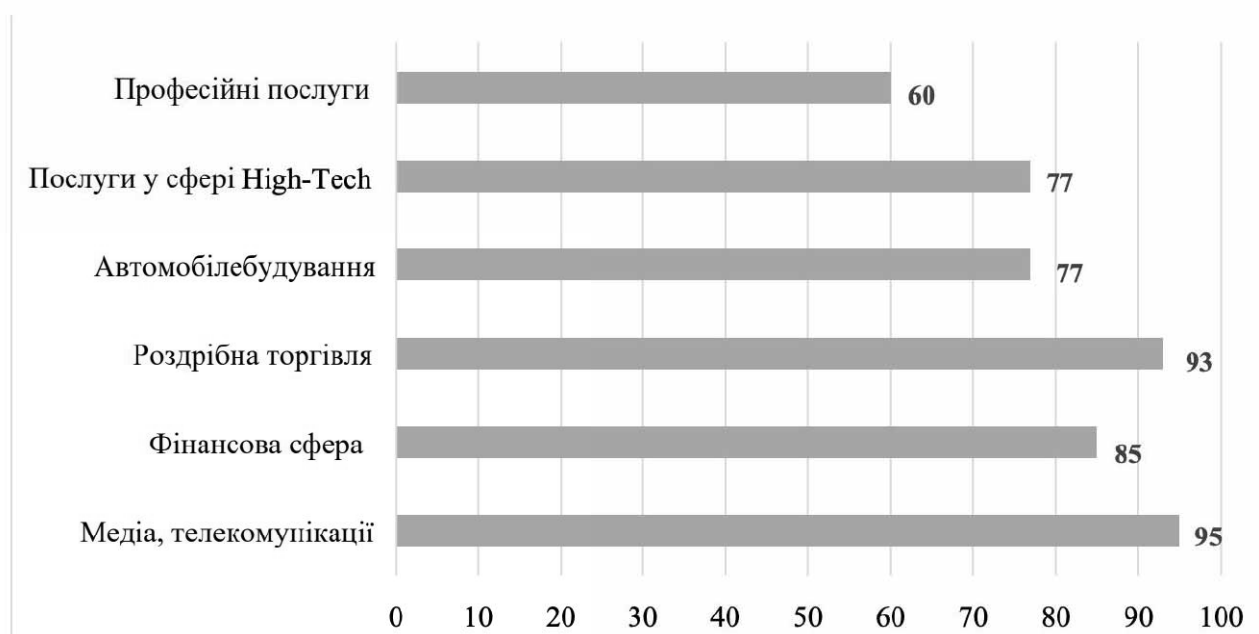

Рисунок 2.3 – Найбільш прибуткові сфери цифрової діяльності 2022 року, % [11]

Великі міжнародні компанії проявляють активний інтерес до використання цифрових технологій для збільшення свого доходу, що відомо як цифровий дохід. Це стає очевидним через їхню здатність значно цифрувати свої операції та отримувати вигоди від цього процесу. Проаналізовані дані свідчать, що третина активних міжнародних компаній вкладає великі ресурси в цифрову трансформацію своїх процесів як у капіталовкладення, так і в розвиток цифрової робочої сили. Крім того, 70% компаній, які впроваджують цифрові технології, досягають значно вищого темпу зростання продуктивності порівняно з середньою історичною компанією. Вони також активно експериментують з новими продуктами та бізнес-моделями, пов'язаними з цифровою трансформацією.

Процес цифровізації призводить до змін в методах управління та використанні інформаційних технологій у різних галузях міжнародної торгівлі. Основні цифрові технології, що відображають цю трансформацію, включають штучний інтелект, Інтернет речей, хмарні технології, цифрове проектування та моделювання технологічних процесів, системи 3D-технологій, електронний документообіг та управління (GovTech), математичне моделювання, а також цифрові технології у сферах фінансових послуг (FinTech) та страхування (InsurTech).

Розвиток цифрових технологій впливає на різні компанії, зокрема, положитивно впливає на низько-технологічні підприємства. Онлайн-платформи грають ключову роль у зменшенні інформаційної відмінності між бізнесом і споживачами, а також відкривають нові ринки для компаній, сприяючи їхньому зростанню. Узагальнено кажучи, цифрові технології мають потенціал підвищити продуктивність у довгостроковій перспективі, сприяючи дослідженням, інноваціям та підвищенню кваліфікації працівників через доступ до онлайн-курсів.

Однак використання цифрових технологій може мати й негативні наслідки для продуктивності праці. Наприклад, вплив екранів, перенасиченість інформацією та відволікання можуть призводити до порушень сну та зниження концентрації працівників. Існують докази, що швидкий доступ до Інтернету може негативно

впливати на якість сну, що, в свою чергу, може призвести до зниження продуктивності працівників через скорочену тривалість сну.

Вплив цифрових технологій вимагає від підприємців перегляду їхніх бізнес-моделей. Цифрова трансформація стає ключовим елементом продуктивних та виробничих стратегій, яка модифікує традиційні економічні моделі та призводить до виникнення нових продуктів та інновацій[11]. Стратегія цифрової трансформації міжнародного бізнес-середовища та економік країн спрямована на підвищення продуктивності праці, прискорення економічного зростання національних і глобальних економік, розвиток інноваційних технологій і цифрових активів, впровадження електронного адміністрування, підвищення конкурентоспроможності компаній і економіка. Загалом полегшити доступ до глобальних ринків і створити цифрову інфраструктуру. Важливими аспектами є цифровізація всіх сфер діяльності, впровадження елементів Індустрії 4.0, необхідні професійні навички та формування базової цифрової культури у населення.[21]

На рис. 2.4 показано ключові області, в які направлені інвестиції під час реалізації цифрових стратегій.

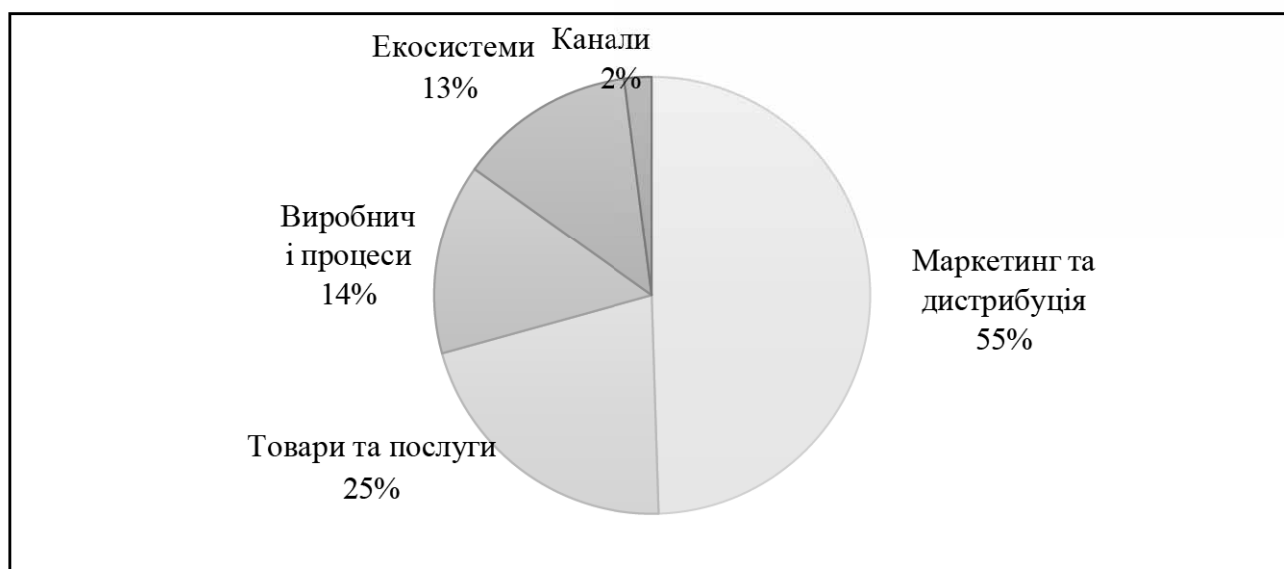

Рисунок 2.4 – Ключові області, в які направлені інвестиції під час реалізації цифрових стратегій, 2022 року, %[21]

Таким чином, маркетинг і дистрибуція, не залучають таку велику частку інвестицій як залучають виробничі процеси та екосистеми, припадаючи на 14% та

13% відповідно. Найбільший обсяг інвестицій спрямований на маркетинг і дистрибуцію - 55%, тоді як на товари і послуги припадає 25%.

Ми вважаємо, що така спрямованість інвестицій є обґрунтованою, враховуючи значний вплив цифрових технологій на взаємодію компаній з клієнтами. Проте, на наш погляд, існує пропуск щодо можливостей вдосконалення процесів продажів, які можуть суттєво впливати на майбутні доходи та прибутки. Загалом, компанії, які стратегічно перерозподіляють свої ресурси, не лише створюють більше цінності, але й приносять вищий дохід акціонерам.

Впровадження цифрових технологій значно впливає на потреби в робочих навичках, що викликає зменшення популярності навичок, які легко автоматизувати за допомогою цифрових засобів. Замість цього, наростає попит на навички, які взаємодіють та доповнюють ці технології. Це явище призводить до зниження заробітної плати та можливостей працевлаштування для низькокваліфікованих працівників, чия діяльність може бути заміщена цифровими інструментами. Важливо також відзначити, що розвиток цифрових економічних платформ, незважаючи на більшу гнучкість для працівників, водночас призводить до низького рівня захисту та обмежує доступ до пільг, які доступні в традиційній системі зайнятості.

За прогнозами Всесвітнього економічного форуму до 2025 року виділяються три основні типи робочих місць у світі:

1) роботи, які втрачають актуальність (наприклад, секретарі, клерки, водії вантажівок);

2) робочі місця, що взаємодіють з алгоритмами та цифровими механізмами (наприклад, професії, що базуються на когнітивних і соціальних навичках, такі як медичні працівники та хірурги);

3) нові або менше автоматизовані види робіт, які важко піддаються автоматизації (такі як творчі роботи, роботи з керування даними та машинами тощо).

У даному контексті деякі дані свідчать про те, що цифрова трансформація може призвести до значного збільшення кількості робочих місць. Зокрема,

дослідження Всесвітнього економічного форуму вказує, що завдяки цифровізації до 2025 року може бути створено до 6 мільйонів робочих місць, особливо в галузях електроенергетики та логістики. Важливо відзначити, що висококваліфіковані працівники та успішні компанії зазвичай мають більше можливостей для використання цифрових технологій, що призводить до отримання ними більше вигод від цифрової трансформації свого бізнесу.

На рисунку 2.5 ілюструється, що найбільше позитивних змін спостерігається в галузі взаємодії з клієнтами внаслідок цифрової трансформації.

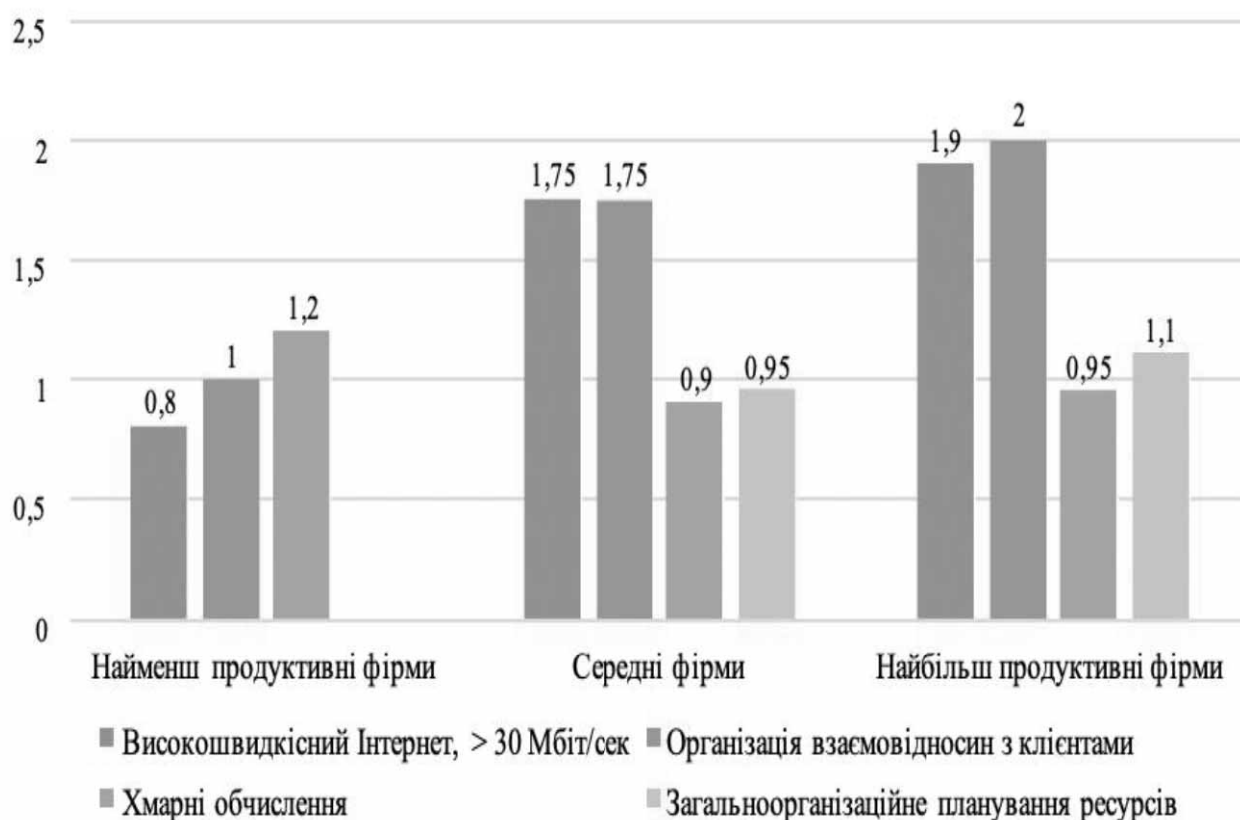

Рисунок 2.5 – Динаміка вигод від цифровізації у розрізі різних форм підприємства, 2022 року, % [20]

Для успішного впровадження цифрових стратегій в економіку важливі декілька ключових аспектів рис 2.6.

Рисунок 2.6 – Ключові аспекти впровадження цифрових стратегій в економіку[22]

Щодо системного цифрового бізнесу, його характеристики включають постійний контакт з ринком, ефективний email-маркетинг, наявність розширеного асортименту товарів (п'ять чи більше), уважна робота з цільовою аудиторією, розвиток бренду, системний аналіз, стабільна команда та якісне обслуговування клієнтів.

В цілому, цифрова трансформація включає не лише впровадження нових технологій, але й зміну підходів та уявлень в умовах цифрової економіки. Однією з найяскравіших та широко використовуваних нових стратегій в сфері бізнесу є «онлайн-платформа» або «цифрова платформа».

Сфера електронної комерції визначається як один з ключових елементів цифрової економіки. У таблиці 2.1 подано товари та послуги, які були куплені чи продані через Інтернет. Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) розраховує світову вартість електронної комерції у 29 мільярдів доларів США на 2019 рік, що становить 36% світового ВВП (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Країни – лідери електронної торгівлі у 2022 році

№	Країни	Обсяги електронних продажів, млрд. дол. США	Частка від ВВП, %	Сегмент В2В, млрд. дол. США	Частка від загального обсягу світової електронної торгівлі, %	Сегмент В2С, млрд. дол. США	Середні витрати на одного інтернет-покупця, дол. США
1	США	10659,6	55,2	9754,8	108	903,6	4621,2
2	Японія	3570	73,2	3393,6	114	176,4	3897,6
3	Китай	2317,2	19,2	1042,8	58,8	1274,4	3088,8
4	Німеччина	1803,6	49,2	1696,8	110,4	105,6	2001,6
5	Корейська Республіка	1548	100,8	1464	114	82,8	3579,6
6	Велика Британія	906	34,8	657,6	88,8	247,2	5589,6
7	Франція	880,8	33,6	770,4	104,4	110,4	3092,4
8	Канада	614,4	37,2	542,4	108	72	3756
9	Індія	480	18	442,8	109,2	37,2	1356
10	Італія	399,6	20,4	372	111,6	27,6	1791,6
Всього по топ-10 країн		19315	23178	43,2	20138,4	104,4	3039,6
Всього у світі		29367	35240,4	0	30619,2	0	4621,2

Джерело: складено на основі[18]

У таблиці 2.1 наведено країни, які будуть лідерами електронної комерції у 2022 році. Обсяг електронних продажів у США становить 10 659,6 млрд доларів, що становить 55,2% валового внутрішнього продукту. Категорія В2В оцінюється в 9 754,8 мільярдів доларів і становить 108% від загального світового обсягу електронної комерції. Сегмент В2С коштує 903,6 мільярда доларів, а середній онлайн-покупець витрачає 4621,2 долара.

Японія з обсягом електронних продажів у 3570 млрд. доларів США, Японія має частку від ВВП у розмірі 73,2%. Сегмент В2В становить 3393,6 млрд. доларів США, а частка від загального обсягу світової електронної торгівлі дорівнює 114%.

Сегмент B2C складає 176,4 млрд. доларів США, а середні витрати на одного інтернет-покупця - 3897,6 доларів США.

Найбільше обсяги електронної торгівлі спостерігаються в США, Японії та Китаї. Сегмент B2B значно впереджає B2C за обсягами у більшості країн. Велика частка електронної торгівлі в ВВП свідчить про важливість цього сегмента для економік країн. США займають лідируюче положення в багатьох показниках, включаючи середні витрати на одного інтернет-покупця. Ці дані свідчать про значущий внесок електронної торгівлі в економіку та її роль у світовому бізнес-спільноті.

Отже, у сучасному світі цифрові технології відкривають нові перспективи для розвитку в цифровій сфері, охоплюючи такі аспекти, як збір та аналіз інформації, цифрова трансформація, створення віртуальних моделей та генерація нових ідей. Підприємці із захопленням використовують ці підходи в своїй підприємницькій діяльності. Процес цифровізації значно змінює способи управління та використання інформаційних технологій у різних сферах міжнародної торгівлі.

Розрив у продуктивності між компаніями часто пов'язаний із впровадженням цифрових технологій, і за останні три роки майже половина цього збільшення може бути віднесена до процесу цифровізації. При впровадженні цифрових технологій компанії часто покращують свої взаємини з клієнтами та спрощують організацію робочих процесів.

Дослідження, проведене однією з найбільших фінансових корпорацій у світі, групою Goldman Sachs, вказує на те, що до 2025 року буде спостерігатися зростання попиту на соціальні мережі у всьому світі. Згідно з результатами цього дослідження, найбільша частка прибутку до 2025 року буде генеруватися ринком відеоігор і складатиме близько 11,6 мільярдів доларів США. Для порівняння, сфера охорони здоров'я забезпечить половину прибутку від ринку відеоігор - 5,1 мільярда доларів. Третє місце за обсягом прибутку може зайняти машинобудування (від 4,7 до 11,6 мільярдів), відеоконтент буде становити 3,2 мільярда, сектор нерухомості - 2,6 мільярда, в той час як роздрібна торгівля та освіта отримають 1,4 і 0,7 мільярда

доларів відповідно (рис. 2.7). Це означає, що вплив ринку відеоігор на економіку очікується більш значущим у порівнянні з іншими секторами, включаючи охорону здоров'я, машинобудування та нерухомість, що свідчить про динамічний розвиток цього сегменту в сучасному світі.

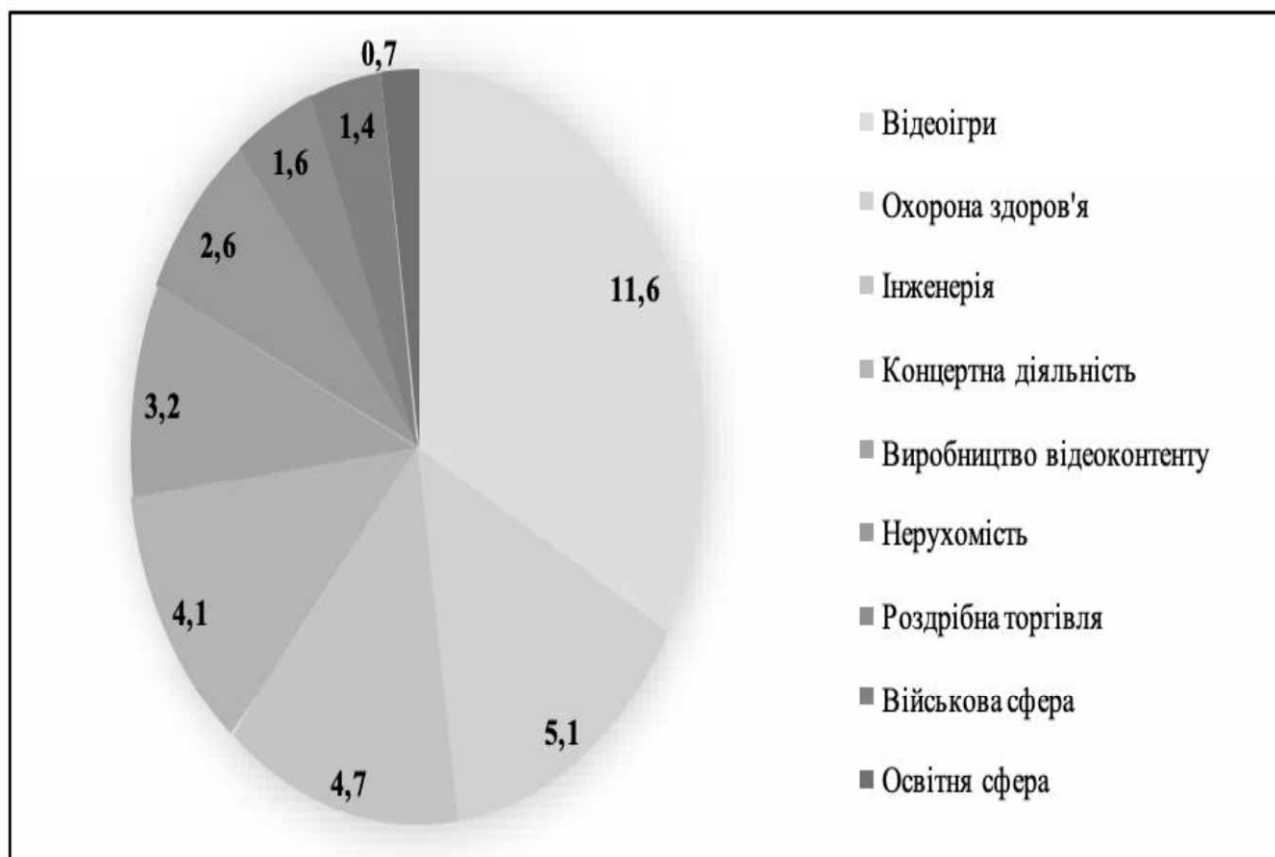

Рисунок 2.7 – Прогнозована динаміка прибутку в різних сферах економічної діяльності до 2025 року (в мільярдах доларів США)[18]

Таким чином, дані підтверджують, що впровадження цифрових технологій у міжнародну торгівлю є невідворотнім процесом, в якому активна участь країн і компаній може призвести до швидкого зростання у короткостроковій перспективі. З іншого боку, відмова від цифрової трансформації може серйозно обмежити компанію в участі в розподілі доходів і суттєво знизити її конкурентоспроможність на глобальному ринку. Статистика за 2022 рік показує, що вже 80% робочих місць у світі пов'язані з цифровізацією, що свідчить про те, що компанії повинні активно розпочати цифрову трансформацію без зволікань.

Сучасна цифрова трансформація визначає не лише технічні зміни, але й перезначення економічних, соціальних та культурних аспектів суспільства.

Зокрема, цифрова економіка впливає на бізнес-процеси, змінюючи підходи до виробництва та споживання. Вона стимулює створення нових ринків та послуг, сприяє розвитку інновацій та поширенню цифрових технологій у всіх галузях господарювання.

Дослідження також підкреслило, що адаптація трудових ресурсів до вимог цифрової економіки є важливим аспектом її розвитку. Нові технології вимагають від фахівців нових навичок та компетенцій, що впливає на ринок праці та вимагає перегляду системи освіти.

Результати аналізу свідчать, що цифрова трансформація є необоротною тенденцією, і відсутність участі компаній та країн у цьому процесі може призвести до втрат конкурентоспроможності та втрати можливостей росту в економіці.

Загальний висновок полягає в тому, що розвиток цифрової економіки потребує не лише технічної готовності, але й стратегічного підходу до управління змінами в різних аспектах суспільства. Надалі важливо вдосконалювати політику регулювання, розвивати інфраструктуру та сприяти навчанню, щоб забезпечити ефективне впровадження цифрових технологій і максимізувати їх соціально-економічний вплив.

2.2 Аналіз особливостей трансформації суспільного розвитку та створення цифрового середовища в Україні

Упродовж третього етапу розвитку цифрової економіки в Україні (від 2010 до 2020 років) відбувалося інтенсивне розширення соціальних мереж, месенджерів і соціальних додатків. Протягом цього періоду з'явилися нові вдосконалені форми цифрових технологій, таких як BioTech, NanoTech, FinTech, LegalTech, GovTech і інші. Особливо популярні стали хмарні технології, електронна комерція та мобільний банкінг, які сприяли підвищенню продуктивності бізнес-процесів в українських компаніях і зміцнили їх конкурентоспроможність на ринку (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Етапи розвитку цифрового середовища в Україні

Етап	Часові періоди	Опис
Перший	1900-2000 рр	Створення інфраструктури
Другий	2000-2010 рр	Учасники є активними учасниками процесу створення та накопичення даних.
Третій	2010-2020 рр	Еволюція соціальних мереж. Онлайн банкіг. Створення цифрових стратегій
Четвертий	Від 2020 р	Прискорений розвиток діджиталізації економічної сфери

Джерело: складено на основі[9]

Учасники є активними учасниками процесу створення та накопичення даних.

Починаючи з 2020 року в Україні відзначається активний етап розвитку цифрової економіки, який пов'язаний з інтенсивною розробкою державних ініціатив з будівництва належної інфраструктури. Ця інфраструктура спроможна забезпечити ефективну політику цифровізації національної економічної системи і завершення формування інформаційного суспільства.

Важливо відзначити, що в Україні цифрові трансформації обмежені створенням нових сервісів, які зосереджуються на зборі та аналізі даних з різних

об'єктів. Ці трансформації не передбачають радикальних змін у виробничих процесах, дизайні, маркетингу та експлуатації, які є основою Четвертої промислової революції, на якій зосереджені більшість розвинених країн світу.

Основні етапи цифрового розвитку національної економіки тісно пов'язані з інституційно-правовим оформленням, яке розпочалося ще у 1994 році з прийняттям Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах».[1] Цей закон визначає інформаційно-телекомунікаційну систему як цілісну систему, захищену програмним забезпеченням. Процес розвитку інформаційних технологій також підтримує Закон України від 1998 року «Про національну програму інформатизації», який передбачає створення правових, економічних та фінансових умов для розвитку сучасних інформаційних технологій.

У 2007 році був ухвалений закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»[2]. Цей закон вперше визначив поняття інформаційного суспільства в Україні та його розвиток шляхом встановлення стратегічних цілей та пріоритетних напрямків. В цей період уряд активно працював над розробкою та ухваленням у 2013 році Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні[2]. У цьому документі чітко визначено основні пріоритети та цілі розвитку інформаційного суспільства у період з 2013 по 2020 рік.

Ще однією важливою аспектом у побудові ефективної цифрової економіки є забезпечення безпеки комунікаційних систем та об'єктів інформаційної структури України. З цією метою був прийнятий закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».

У відмінну від країн Європейського Союзу, в Україні нижчий рівень використання основних показників розвитку відповідної інфраструктури. Це пояснюється рядом факторів, таких як пізнє впровадження технології 4G, що викликає обмежений охоплення швидкісним мобільним Інтернетом (лише 66%). Ця технологія напряму впливає на доступ до широкосмугового Інтернету, який поступово зменшується і складає лише 45%.

Хоча рівень комп'ютеризації в Україні високий (65%), це в основному обмежено комп'ютеризацією міського населення. На відміну від цього, один з потенційно найбільших ринків хмарних сервісів залишається недооціненим через відсутність ефективної системи регулювання, що призводить до низького рівня використання цих сервісів в Україні (лише 48%).

На даний момент близько 83% території України має можливість користуватися технологією 4G, а 90% може використовувати менш швидкісний Інтернет - 3G. З урахуванням поширення четвертого покоління мобільної мережі та тестового запуску технології 5G середня швидкість Інтернет-з'єднань в Україні істотно зросла. У вересні 2022 року швидкість фіксованого з'єднання становила 77,9 Мбіт/с (60,6 Мбіт/с у 2019 році), що перевищує швидкість мобільного зв'язку 31,9 Мбіт/с (25,5 Мбіт/с). Загалом це свідчить про високий рівень мобільного та широкопasmового зв'язку в Україні, що сприяє розвитку ключових цифрових технологій, таких як Інтернет речей, електронна комерція та державні цифрові послуги.

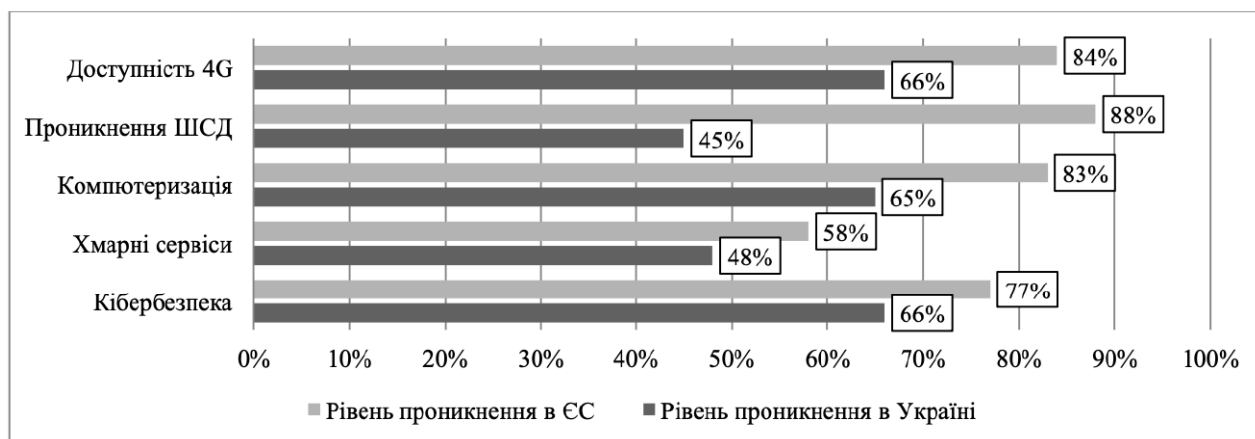

Рисунок 2.8 – Характеристика цифрової інфраструктури України та ЄС в 2022 році [11]

Добрим прикладом інтегрованого та великомасштабного цифрового рішення в Україні на сьогодні є проект «Дія» («Держава і я») у сфері державних послуг. Цей інноваційний проект дозволяє громадянам отримувати різні державні послуги через Інтернет, об'єднуючи в собі портал цифрових рішень для уряду,

бізнесу та освіти (див. Таблиця 2.3). В 2021 році на порталі було доступно понад 55 різних сервісів цифрового управління. Серед найпопулярніших послуг – отримання COVID-сертифікату про вакцинацію, автоматична реєстрація фізичних осіб-підприємців (ФОП), реєстрація місця проживання дитини, оформлення іпотеки, отримання довідки про доходи, програма «єМалятко» та електронний підпис документів. Платформа «Вода» містить 12 цифрових документів, серед яких посвідчення водія, посвідчення водія, студентський квиток, паспорт громадянина та закордонний біометричний паспорт, податковий номер (РНОКПП), свідоцтво про народження та довідка ВПО.

Таблиця 2.3 – Платформа «Дія» в Україні

Урядування	Бізнес	Освіта
Надання публічних послуг (наприклад, еМалятко, електронний паспорт,; Механізм обміну інформацією між центральним та місцевим урядом "Трембіта".	Спеціальний юридичний статус "Дія.City" для ІТ-сектору, ініціативи для підприємців (процедура "Держава без довідок", можливість відкриття ФОП онлайн), та онлайн-ресурс "Дія. Бізнес".	Сервіс "Дія. Цифрова освіта" вміщує в себе навчальні відеосеріали та тест під назвою "Цифрограм".

Джерело: складено на основі [9]

Важливим кроком в цифровізації економіки України стало прийняття закону 30 березня 2021 року, який рівняє електронні паспорти в «Дії» з паперовими, зробивши цифрові паспорти юридично рівнозначними їхнім фізичним аналогам. Цей крок забезпечив Україні статус першої країни у світі, де цифрові та фізичні паспорти мають однакову юридичну силу. За даними порталу EGOV, станом на листопад 2021 року в Україні працюють 185 державних сервісів у 19 сферах, які мають доступ до 18 тис. наборів даних та цифрових базових документів громадян.. Таким чином, враховуючи активний розвиток мережі Інтернет в Україні, продовжується тенденція розвитку мережевих систем публічних послуг. Потрібно відзначити, що крім розвитку цифрових служб у державному секторі, Україна також вдосконалює інші аспекти сучасної цифрової економіки. Країна виходить за межі лише цифрових державних послуг і слідкує за головними глобальними

цифровими тенденціями, такими як електронна комерція, розвиток цифрових платформ, діджиталізація бізнесу та різних секторів економіки, з'явлення нових професій і зміни в традиційній зайнятості, використання хмарних технологій та блокчейну, серед інших.

Електронна комерція стала важливим сегментом українського ринку, що поступово стає домінуючим методом торгівлі. За аналізом експертів групи EVO, української ІТ-компанії, 2020 рік був рекордним для електронної комерції в Україні, досягши обороту в 107 млрд. гривень, отже на 41% перевищило показник 2019 року. Висновок експертів, зроблений на основі досліджень, показав, що пандемія COVID-19 відіграла ключову роль у розвитку цього сегмента. Ситуація, спричинена пандемією, спонукала до змін на ринку, приводячи до появи нових учасників - від невеликих кав'ярень до виробничих цехів. Ці суб'єкти бізнесу домагалися збереження прибутків та уникнення банкрутства. Тим часом великі офлайн і онлайн магазини та маркетплейси ще більше укріпили свої позиції завдяки швидкій адаптації до нових умов.

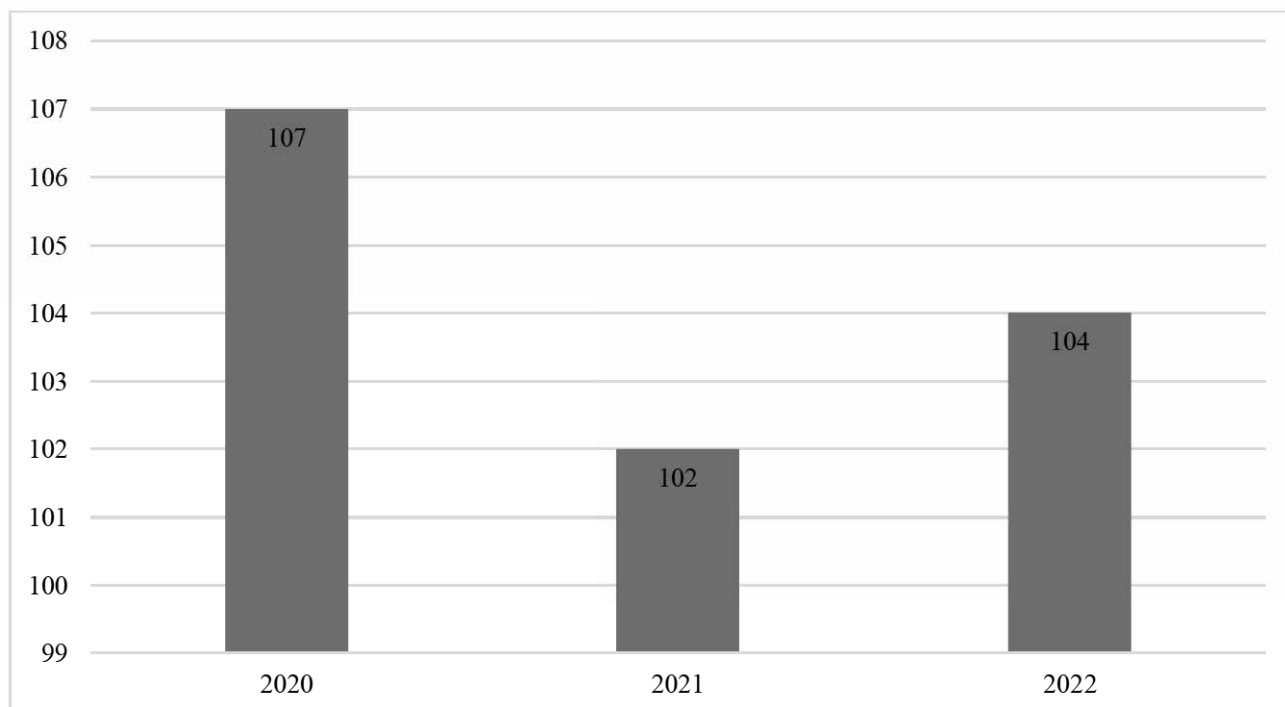

Рисунок 2.9 – Ринок електронної комерції в Україні 2019-2022 рр. (млрд. грн.) [11]

Визначним трендом у розвитку електронної комерції в Україні є перехід від звичайних онлайн-магазинів до повноцінних маркетплейсів із прямою доставкою

та розширеним спектром послуг. Найпопулярнішими серед них є Rozetka, Prom, Allo, Bigl та Epicentr. Згідно з проведеними дослідженнями від Soul Partners, Baker Tilly Україна та Aequo, приблизно 63% покупок здійснюється через маркетплейси, тоді як решта - через спеціалізовані платформи. Загалом ринок електронної комерції обіцяє багато можливостей, оскільки пандемія вплинула на розвиток традиційних сфер торгівлі, зокрема медичних товарів та продуктів харчування, спрямовуючи їх у сферу онлайн-доставок та замовлень. Однак експортний потенціал електронної торгівлі залишається низьким. У таких умовах Україні складно конкурувати із зарубіжними гравцями у цьому сегменті, що призводить до втрати додаткових економічних переваг.

Україна активно впроваджує технології Інтернету речей (IoT) та робототехніки, особливо в сільському господарстві та машинобудуванні. Більше 200 компаній та численні стартапи працюють в цих галузях, розробляючи інноваційні рішення для ефективного використання ресурсів. Кілька з них, таких як Gnostics, Smartico та Ecoisme, вже визнані на внутрішньому ринку і готові до виходу на міжнародну арену з продуктами, які включають в себе високоточні аналітичні інструменти для промислового виробництва, системи розумного сільського господарства, безпілотні технології та інтелектуальні лічильники енергії.

Додатково, в Україні прогресивно впроваджено технологію блокчейну через інноваційний державний аукціон Prozorro, який є першим у світі. Ця технологія дозволяє безпечно та децентралізовано зберігати інформацію. За чотири роки роботи системи відкритих закупівель Prozorro ефективно зекономила державному бюджету більше 150 млрд. грн. Успіх системи визначається впровадженням правового фундаменту, запуском електронної тендерної документації та розвитком електронного каталогу Prozorro Market. Тільки за 2020 рік державні електронні аукціони принесли додаткові 11 млрд. грн. до бюджету, а за чотири роки існування системи ця цифра перевищила 33 млрд. грн.

2.3 Рейтингове оцінювання потенціалу (можливостей) цифрової трансформації національної економіки у контексті глобальних тенденцій

Аналіз міжнародних індексів надасть можливість оцінити, наскільки успішно реалізується стратегія цифрової економіки в Україні. Згідно з інформацією з таблиці 2.3, можна взяти до уваги, що розвиток цифрової економіки країни не відповідає запланованим цілям. Наприклад, згідно з Глобальним індексом інновацій, Україна фактично опинилася на 57-му місці у світі у 2022 році. За індексом Глобальної конкурентоспроможності економіка країни займає тільки 49 місце у світі (станом на 2022 рік).

Таблиця 2.4—Індекси розвитку цифрової економіки в Україні

Назва показника	2020	2021	2022
Глобальний індекс інновацій – ГІІ (The Global Innovation Index)	45	49	57
Глобальний індекс стійкої конкурентоспроможності – ГІСК (The Global Sustainable Competitiveness Index) 1	76	66	49
	2	3	4
Зведений Інноваційний Індекс – ЗІІ (Summary Innovation Index – SII)	36	34	34
Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів – ГІКТ (The Global Talent Competitiveness Index), Networked Readiness Index	66	62	66
	67	64	60

Джерело: складено на основі [11]

Детальний аналіз таблиці 2.4, що містить індекси розвитку цифрової економіки в Україні за 2020, 2021 та 2022 роки, дозволяє зробити наступні висновки. Глобальний індекс інновацій (ГІІ). У 2020 році Україна посідала 45-те місце, але у 2022 році відбувся невеликий спад до 57-го місця. Це може вказувати на певні виклики або обмеження щодо інноваційного розвитку в країні.

Глобальний індекс стійкої конкурентоспроможності (ГІСК). За період 2020-2022 років Україна покращила свою позицію, з 76-го місця у 2020 році до 49-го

місця у 2022 році. Це свідчить про певний прогрес в стійкій конкурентоспроможності країни.

Зведений Інноваційний Індекс (ЗІІ). Зведений Інноваційний Індекс залишається на рівні 34-го місця протягом 2021 та 2022 років. Це може вказувати на стабільність, але також вимагати уваги до можливостей для покращення.

Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (ГІКТ). Позначається певною коливаністю, але загалом залишається на приблизно однаковому рівні. У 2022 році Україна посідає 66-те місце, що може вказувати на стабільність у привабливості країни для талантів.

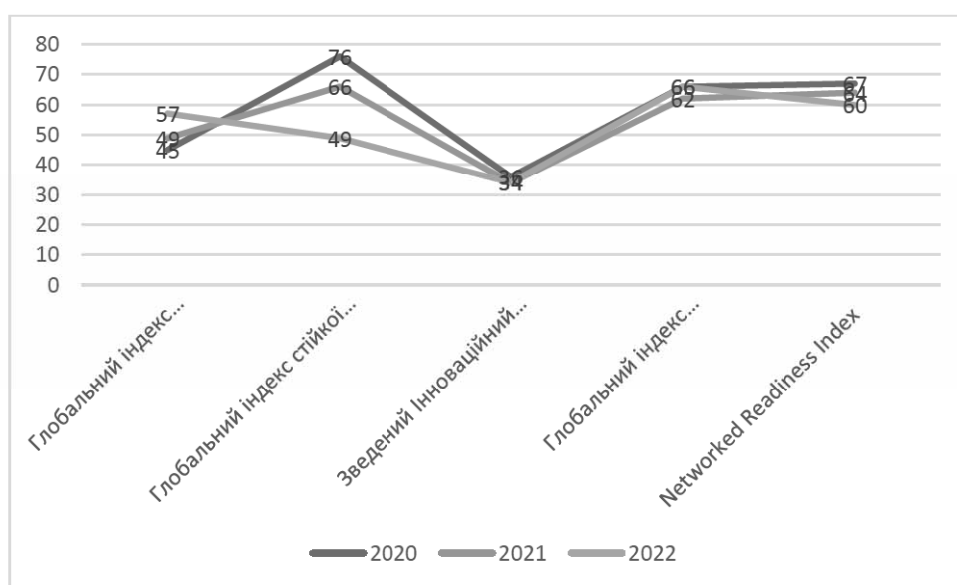

Рисунок 2.10 – Індекси трансформації національної економіки у контексті глобальних тенденцій в Україні 2020-2022 рр.[11]

Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму, місце України в класифікації індексу мережевої готовності. За оцінками, у 2022 році Україна посідає 60 місце серед 134 країн. Складові індексу оцінювали так: 62 бали – доступ до технологій, 63 бали – використання технологій у суспільстві, 58 балів – регулювання та управління, 65 балів – вплив технологій на економіку та якість життя. Незважаючи на те, що покращення спостерігаються у двох сферах, ці показники свідчать про те, що значних змін не відбулося: регулювання та контроль завдяки довірі громадськості та доступ до технологій, полегшений розробкою та

інвестиціями в програмне забезпечення для створення цифрового контенту. У цифрових технологіях майбутнього.

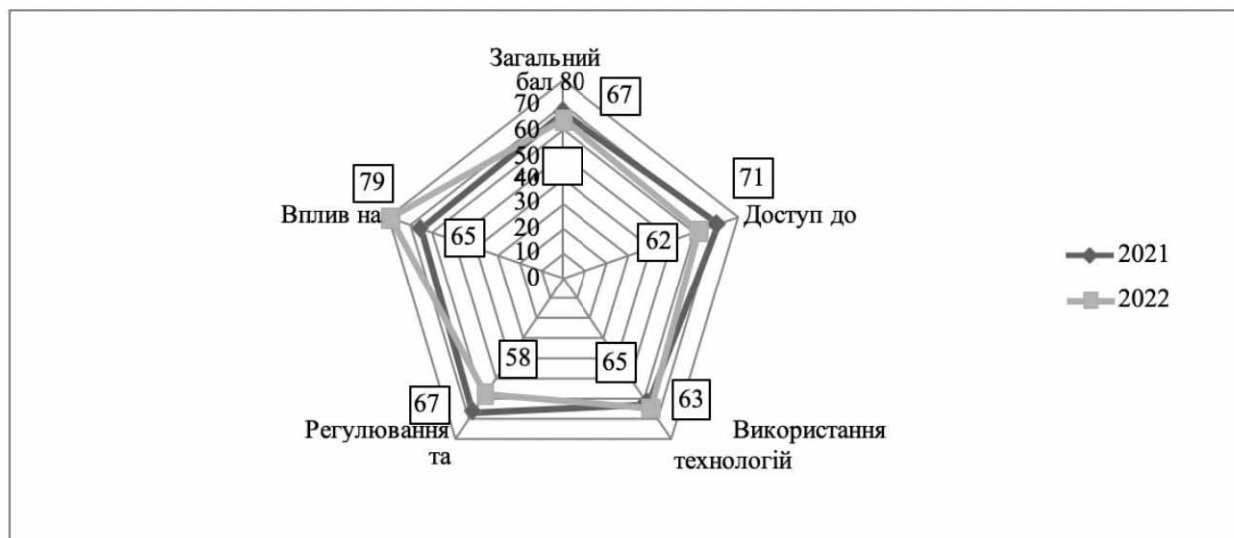

Рисунок 2.11 – Networked Readiness Index в Україні 2021-2022 pp. [28]

Один з ключових інструментів можливостей сприяння цифровізації економіки України у контексті процесів євроінтеграції – є участь у програмі «Цифрова Європа». Ця програма, запущена у 2021 році після тривалого періоду пандемії COVID-19, націлена на прискорення економічного відновлення та цифрової трансформації в Європі. Її головна мета – розвиток передових цифрових навичок, впровадження цифрових рішень у бізнес-сфері, розширення цифрової інфраструктури та надання цифрових послуг для громадян і державних установ в країнах Європейського Союзу (ЄС) та інших учасників програми. «Цифрова Європа» сприяє досягненню двох стратегічних цілей ЄС: «зеленої трансформації» та цифрової трансформації, а також передбачає зміцнення стійкості та стратегічної автономії.

В межах забезпечення безперервного процесу цифровізації економіки передбачено визначені головні цілі:

- Зменшення навантаження регуляторних та адміністративних обмежень для підприємств та впровадження нових методів підтримки для малих та середніх

компаній. Впровадження різноманітних інструментів для контролю доступу до ринку на основі орієнтації на ризики, інтеграції та цифровізації таких інструментів.

- Посилення можливостей для входу на ринки збуту продукції з високою доданою вартістю, включаючи повний доступ до ринків країн G7 та ЄС. Особливу увагу приділяється розробці нових інноваційних пріоритетів, які сприятимуть переходу до інноваційно орієнтованої економіки.

- Розробка механізмів для підтримки інноваційного розвитку економіки через визначення пріоритетів у сфері інновацій, надання податкових пільг підприємцям-початківцям та сприяння у виділенні спеціальних цільових кредитів для розвитку інноваційних територій.

- Покращення системи захисту прав інтелектуальної власності.

Фінансування проектів за програмою «Цифрова Європа» охоплює п'ять основних сфер зображених на рис. 2.12.

Рис 2.12 – Основні сфери фінансування проектів за програмою «Цифрова Європа»

Зважаючи на взяття орієнтиру України на цифровізацію результати[13] досліджень свідчать, що частка цифрової економіки в українському ВВП

поступово зростатиме. Наприклад, у 2019 році вона становила лише 4,3%, але вже наступного року вона зросла до 5,3% (рис. 2.13).

Рис 2.13 – Частка цифрової економіки у ВВП України, % [21]

Проте, у 2022 році процес цифровізації економіки сповільнився через розпочату повномасштабну війну, що мало негативний вплив на частку цифрової економіки в ВВП. Прогнозується, що у 2024 році цей показник зросте до 7,7%.

Відповідно до стратегії «Україна 2030Е», цифровізація є ключовим інструментом для досягнення стратегічної мети України – збільшення ВВП у 8 разів до 1 трильйона доларів до 2030 року та покращення добробуту, комфорту та якості життя українців. До рівня, що перевищує середньоєвропейський.

За оцінками Інституту майбутнього України, у 2030 році частка цифрової економіки у валовому внутрішньому продукті найбільших країн світу становитиме 50-60%. В Україні за умови активного впровадження візії розвитку цифрової економіки цей показник може зрости до 65% ВВП. Такий стратегічний погляд на

розвиток країни має вирішальне значення на державному рівні, проте важливість цієї стратегії безперечно обумовлена конкретними кроками та заходами державної політики для її втілення.

Цікавим аспектом було передбачення двох сценаріїв розвитку цифрової економіки в Україні ще до початку конфлікту, враховуючи важливість та необхідність проведення швидких та рішучих змін у традиційній економіці: інерційний (еволюційний) та цільовий (форсований). У випадку реалізації інерційного сценарію українська економіка залишалася б неефективною, імппульсувала б трудова міграція та втрата висококваліфікованих кадрів, а українські товари і послуги відступали б у конкурентній боротьбі на міжнародних ринках, що могло призвести до відчутного відсторонення країни від світових цивілізаційних тенденцій. У той час як цільовий (форсований) сценарій передбачав швидкий перехід української економіки до цифрового формату протягом 3-5 років. За цим сценарієм до 2030 року Україна стала б лідером у Європі в інноваціях та новітніх технологіях, перетворилася б на інтелектуальний центр, де створені найбільш привабливі умови для розвитку потенціалу людей в регіоні.

Отже, можна стверджувати, що поступовий перехід національної економіки в цифровий простір з урахуванням аспектів євроінтеграції посилюється. Навіть за умов воєнного стану, процес цифрової трансформації та розвиток цифрової економіки в Україні продовжуються та активно вдосконалюються. Спрямована робота на створення відповідних умов та інституційного забезпечення є ключовою для управлінських інновацій в цьому процесі. Значну роль у цьому відіграє участь України в програмі «Цифрова Європа», метою якої є прискорення економічного відновлення та цифрової трансформації для кожної країни-учасниці. Дослідження підтверджує, що в умовах цифровізації економіки бізнесу необхідно вкладати значні ресурси у розробку та створення цифрових платформ. В сучасній цифровій економіці важливими сферами управління бізнесом є співпраця та конвергенція, кібербезпека, розвиток цифрових навичок та цифрова компетентність.

Оцінка потенціалу цифрової трансформації національної економіки України у контексті глобальних тенденцій вказує на перспективні можливості та

виклики, з якими стикається країна в цьому процесі. Зокрема, Україна має значний потенціал для вдосконалення інфраструктури та розвитку інновацій, враховуючи глобальні стремління до цифрової трансформації.

За великим обсягом даних та підтримкою високотехнологічного сектору, Україна може вирости в ефективного гравця на глобальному ринку електроніки та інформаційних технологій. Ініціативи у сфері е-урядування та розвитку цифрових послуг для громадян сприяють полегшенню взаємодії між державою та громадянами, що є важливим елементом цифрової трансформації.

Однак важливо враховувати і виклики, зокрема, необхідність подолання цифрового розриву та забезпечення широкого доступу до інтернету в усіх регіонах країни. Крім того, розвиток кадрового потенціалу та сприяння інноваційним стартапам є ключовими аспектами успішної цифрової трансформації.

Україна має всі можливості використати глобальні тенденції в цифровій сфері для свого економічного зростання, але важливо вдосконалювати стратегічні підходи та вирішувати конкретні завдання для максимізації переваг цифрової трансформації.

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

3.1 Проблеми та перспективи реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України

На сьогоднішній день в Україні існує законодавчий визначений термін "цифрова економіка", який впроваджений в Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства до 2025 року.

Згідно з цією Концепцією розвиток цифрової економіки в Україні передбачає створення ринкових інцентивів, мотивації, попиту та формування потреб у використанні цифрових технологій, продуктів та послуг у різних галузях, таких як промисловість, сфери життєдіяльності, бізнес та суспільство.

Мета цього розвитку полягає в забезпеченні ефективності, конкурентоспроможності та національного розвитку, а також у збільшенні обсягів виробництва високотехнологічної продукції та підвищенні рівня благополуччя населення [1].

Розширення використання цифрових технологій і їх інтеграція в щоденне життя людини призводять до значних трансформацій у її внутрішньому та зовнішньому світі (рис 3.1). Цей процес сприяє зростанню попиту на більш індивідуалізовані товари та послуги з таких причин.

Рисунок 3.1. – Розширення використання цифрових технологій[17]

- вироблені продукти тепер націлені на задоволення унікальних потреб кожного споживача;
- різноманітні технічні пристрої, верстати, устаткування та датчики взаємодіють між собою в межах IoT, надаючи системні рішення, налаштовані під конкретних споживачів;
- самий процес масового виробництва стає більш адаптованим до особистих вподобань та потреб кожного;
- індивідуальний віртуальний світ для кожної особи, відокремлюючи її від реальності;
- зростання використання цифрових технологій призводить до аналізу та контролю життя та поведінки людини, що може призвести до втрати індивідуальності та ідентичності;
- людина віддаляється від своїх внутрішніх переживань та емоцій через цифрові впливи;

- влада може використовувати цифрові технології для сегрегації громадян, визначення їхніх життєвих шляхів та впливу на формування необхідних працівників;

- впровадження цифрових технологій може призвести до посилення відмінностей та розбіжностей між різними групами людей.

У 2021 році уряд України затвердив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства на 2025 рік, а також затвердив план заходів для її реалізації.[2].

Головна мета у втіленні ініціативи "Цифрового порядку денного України 2025" (цифрової стратегії), яка спрямована на подолання перешкод для цифрової трансформації України в найбільш важливих сферах.

Основні принципи стратегії включають стимулювання економіки та залучення інвестицій, подолання цифрової нерівності, зміцнення співпраці з Європейським Союзом у цифровій області та розвиток інноваційної інфраструктури країни і цифрових трансформацій.

Ключові елементи стратегії включають в себе розвиток цифрової інфраструктури як основи цифрової економіки, впровадження цифрових технологій у реальний сектор за допомогою створення "цифрового робочого місця", "смарт-фабрик" та інших інновацій, а також модернізацію базових сфер життєдіяльності та підвищення цифрової грамотності населення.

В Концепції чітко визначені основні мети цифрового розвитку, вказані принципи цифровізації, орієнтири цифрового розвитку та зони гармонізації із європейськими цифровими ініціативами. План заходів для реалізації цієї Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на період до 2025 року представлено на рисунку 3.2.

<i>Розвиток цифрової інфраструктури як основи цифрової економіки</i>	Є два види інфраструктур: м'які та тверві. До других належать широкосмугова інфраструктура, цифрове телебачення, інфраструктура для інтернету, кібербезпеки та хмарних технологій. До перших - інфраструктури довіри та ідентифікації, онлайн-розрахунки, публічні послуги
<i>Цифровізація реального сектору</i>	У тому числі через сприяння розвитку інфраструктури "Індустрія 4.0.", "цифрового робочого місця" та "смарт-фабрики"
<i>Цифровізація базових сфер життєдіяльності</i>	У тому числі через цифрову трансформацію середньої школи та розвиток STEM-освіти

Рисунок 3.2. – Прийняті та впроваджені заходи, які передбачені у плані здійснення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2025 рік [3]

1. Одна з ключових сфер, яка вимагає уваги, - це розвиток цифрових навичок та компетентностей у суспільстві. Цей процес буде реалізований за допомогою наступних заходів:

Цифрова освіта для особистості. Забезпечення можливостей для людей отримати цифрову освіту через використання інформаційних ресурсів, нових освітніх технологій та цифрових освітніх ресурсів. Мета - підвищення рівня їх цифрових навичок та компетентностей.

Професійний розвиток в цифровій сфері. Забезпечення можливостей для фахівців різних галузей системи підвищення кваліфікації безперервно розвивати свої цифрові компетентності.

Єдиний державний веб-портал цифрової освіти. Створення центрального веб-ресурсу, який об'єднає цифрові освітні можливості та ресурси під назвою "Дія. Цифрова освіта".

Використання цифрових засобів для розповсюдження інформації. Розробка заходів для в

використання різних цифрових засобів, таких як телебачення, соціальні мережі, трансляція в Інтернеті і т.д., для ефективного поширення цифрової інформації.

Отже, головна ідея полягає в тому, щоб створити умови для особистого та професійного розвитку людей у цифровому світі через надання доступу до цифрової освіти та використання різноманітних інструментів для зручного отримання цифрової інформації.

2. Підвищення цифрової грамотності громадян:

- створення проектів, спрямованих на розвиток цифрових навичок для різних груп населення.
- впровадження освітніх програм, спрямованих на підвищення обізнаності дітей, підлітків, батьків та вчителів щодо потенційних загроз у цифровому середовищі.
- формування у суспільстві культури нульового терпіння до порушень прав, свобод та безпеки дітей в цифровому просторі.

3. Правове регулювання у сфері цифрових навичок та компетентностей:

- визначення цифрової освіти та цифрових компетентностей у сферах суспільного життя;
- поліпшення професійних стандартів, враховуючи встановлені фрейми професійних цифрових компетентностей.
- запровадження процесу сертифікації цифрових навичок для підтвердження рівня компетентностей;
- розробка програм навчання та підвищення кваліфікації фахівців з урахуванням професійних рамок цифрових компетентностей;

Отже, важливо здійснювати соціальні та освітні ініціативи для підвищення цифрової обізнаності громадян, а також визначати та регулювати цифрові навички та компетентності за допомогою правових механізмів та стандартів.

4. Опис системи цифрової компетентності, що включає її ключові аспекти і структуру, відбувається наступним чином:

- створення та затвердження документу, який детально описує цифрову компетентність. Цей опис визначає основні ідеї, структуру та обсяг знань, вмінь і практичних навичок, які громадяни та працівники повинні мати в різних сферах економічної діяльності.
- впровадження стандартів, які визначають очікувані рівні володіння цифровими компетентностями для наймання персоналу, виконання професійних та службових обов'язків, а також під час проведення процедур сертифікації та атестації. Це дозволяє оцінити і підтвердити рівень цифрової готовності працівників.
- створення стандартів для основних професійних груп у різних галузях економіки, які визначають, які цифрові навички повинні мати представники цих груп. Методичні рекомендації щодо застосування цих рамок допомагають в їхньому ефективному використанні.

Отже, цей підхід встановлює стандарти та інструменти для визначення, оцінки та розвитку цифрової компетентності в різних сферах діяльності.

5. Забезпечення координації дій органів виконавчої влади:

Спільні дії органів влади з питань цифрового розвитку здійснюються через Міжгалузеву раду, створену відповідно до рішення Кабінету Міністрів України. Ця рада відіграє ключову роль у вирішенні питань цифрового розвитку, трансформацій та цифровізації в Україні.

6. Розроблення індикаторів для моніторингу розвитку цифрових навичок та компетентностей:

- створення методології для проведення досліджень, спрямованих на визначення рівня розвитку цифрових навичок та компетентностей. Це включає проведення досліджень рівня цифрової грамотності різних груп населення, таких як випускники шкіл, студенти, педагогічні працівники та державні службовці. Також, передбачається прогнозування потреб роботодавців у конкретних цифрових навичках;

- формування та реалізація державної політики в сфері розвитку цифрових навичок та компетентностей.

7. Впровадження стратегії з розвитку цифрових навичок та компетентностей громадян, яка враховує інтереси населення, суб'єктів бізнесу та органів влади. Реалізація цієї концепції призначена сприяти правовому регулюванню розвитку цифрових навичок, визначенню пріоритетів та основних завдань у даній сфері, підвищенню рівня цифрової грамотності населення, ефективнішому використанню цифрових технологій та послуг, а також забезпеченню безпеки громадян у цифровому середовищі. Це також сприятиме прискоренню цифрової трансформації в економіці та суспільстві України, сприяючи розвитку цифрової економіки та підвищенню конкурентоспроможності країни в цілому.

Перспективами реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України натомість є [1]:

- активізація та прискорення процесів цифрового розвитку в Україні.
- значне поліпшення рівня знань та вмінь у галузі цифрових технологій в суспільстві, а також підвищення конкурентоспроможності країни та якості її людського потенціалу.
- покращення конкурентоспроможності працівників шляхом засвоєння нових цифрових навичок та компетентностей.
- підвищення рівня доступності державних послуг для людей похилого віку, інвалідів, малозабезпечених сімей та інших вразливих груп населення.
- значне зниження можливих небезпек при використанні Інтернету.
- впровадження Правового Регулювання у Сфері Цифрових Навичок:
- створення правового фреймворку для визначення та регулювання цифрових навичок у різних сферах суспільного життя.
- комплексні зміни в законодавстві, які визначають роль цифрової освіти та цифрових компетентностей у суспільному житті.

- установлення та опис основних елементів цифрової компетентності, а також визначення вимог до рівня володіння цифровими навичками та компетентностями для різних категорій працівників.
- забезпечення взаємодії органів влади на рівні виконавчої влади у справах розвитку цифрових навичок та компетентностей, а також створення індикаторів для відстеження стану їх розвитку.

Україна прийняла важливий крок у напрямку цифрової трансформації, прийнявши Концепцію розвитку цифрової економіки. Проте для успішного розвитку необхідно, щоб управління також перейшло до цифрового формату. Це означає, що кожен документ, що приймається Кабінетом Міністрів в регіонах та містах, повинен містити цифровий план реалізації описаного в ньому процесу.

У розвитку цифрової економіки в Україні існують значні труднощі, пов'язані з великим цифровим розривом між Україною та розвинутими країнами світу. Однак Україна активно працює над подоланням цієї цифрової нерівності. Головні перешкоди включають відтік кваліфікованих кадрів за кордон і, відповідно, нестачу фахівців для вирішення цього завдання. Інші проблеми включають низький рівень захисту інформаційних систем, неповне законодавство щодо захисту авторських прав, повільне впровадження нових технологій та інновацій, а також низькі темпи досліджень і впровадження новаторських рішень порівняно з розвинутими країнами.

Серед переваг цифрової економіки можна відзначити зниження цін на товари, підвищення якості та доступності продукції, покращення інформаційної прозорості бізнесу, підвищення цифрової грамотності громадян, оптимізацію бізнес-процесів та полегшення виходу на світовий ринок.

У наш час спостерігається активний розвиток комунікаційних систем, таких як мобільний зв'язок, і інформаційних інтернет-мереж. Очевидно, що в Україні розвиток компонентів цифрових систем є не дуже високим. Проте важливо зауважити, що саме це технологічне відставання може стати ключовим рушієм для нашого економічного розвитку. За ослабленої економіки потрібні значні

трансформації, а цифрова трансформація може виступити каталізатором для економічного зростання.

Кабінет Міністрів України очікує, що за п'ять років ВВП зросте на п'ять відсотків завдяки успішним цифровим інноваціям. І, в заключенні, важливо зауважити, що цифрова інновація буде розвиватися незалежно від підтримки чи без підтримки держави, а також від розвитку підприємницьких ініціатив. Поступовий перехід до цифрового обліку та удосконалення систем електронного управління онлайн стають необхідністю, а також приєднання до міжнародного глобального цифрового партнерства.

3.2. Імплементация світового досвіду політики цифровізації економіки

Імплементация світового досвіду політики цифровізації економіки в різних країнах варіюється в залежності від конкретного контексту, потреб і стратегій кожної держави.

Естонія визначається високим рівнем цифрової ідентифікації громадян та електронним голосуванням. Електронне громадянство та е-резиденція дозволяють надавати електронні послуги не лише для власних громадян, а й для громадян інших країн.

Сінгапур активно впроваджує концепцію смарт-міст, що передбачає інтеграцію технологій для покращення якості життя громадян. Електронні громадяни отримують доступ до багатьох громадських послуг онлайн.

У Сполучених Штатах, особливо в Силіконовій долині, акцент робиться на розвитку та впровадженні інноваційних технологій через сприяння розвитку стартапів.

Китай здійснює величезні інвестиції у розвиток цифрових платіжних систем та використання штучного інтелекту в різних галузях, таких як розпізнавання обличчя та розвиток "розумних" міст.

Швеція активно впроваджує електронні громадянські права, що дають можливість громадянам отримати доступ до різних послуг, таких як охорона здоров'я та соціальне забезпечення, через онлайн-платформи.

Кожна з цих країн має свої унікальні аспекти цифрової економіки, і їх досвід може слугувати прикладом для інших держав при розробці та впровадженні власних стратегій цифрової трансформації.

При розгляді концепції Індустрії 4.0 серед країн Європейського Союзу, варто взяти на увагу приклад Німеччини, яка визначається як лідер у цьому напрямку. У 2013 році на виставці в Ганновері була визначена платформа "Індустрія 4.0" як стратегічний проєкт для Німеччини. Ця платформа спрямована на підтримку підприємництва, інновацій та стандартизації в рамках четвертої промислової революції, і вона діє в рекомендаційній формі, уникаючи комерційної діяльності.

Розвиток Індустрії 4.0 в Німеччині підтримується трьома ключовими гравцями: урядом, науковцями і приватним сектором. Уряд представлений Федеральним міністерством освіти і наукових досліджень та Федеральним міністерством економіки та технологій. Наукова група включає об'єднання інститутів прикладних досліджень, таких як товариство ім. Фраунгофера, Німецька академія технічних наук і Німецький дослідницький центр штучного інтелекту. Приватний сектор включає три торговельні асоціації: BITCOM в сфері інформаційних технологій, VDMA в сфері виробництва і ZVEI в сфері електроніки [43].

Німецький підхід до Індустрії 4.0 має свої визначні риси, які відділяють його від інших:

- використання Інтернету речей, хмарних обчислень та продуктів з різними датчиками дозволяє кіберфізичним системам приймати рішення автономно, без постійного втручання людей, наприклад, за допомогою штучного інтелекту.
- робота в режимі реального часу, використання технологій хмарних обчислень, великих даних та Інтернету для забезпечення оперативності та швидкості у прийнятті рішень.

- за допомогою високотехнологічних цифрових технологій можна здійснювати контроль за "розумними" машинами, створюючи їхні віртуальні моделі.

У США було створено Консорціум промислового Інтернету, який схожий за концепцією на німецьку Індустрію 4.0. Однак, на відміну від німецької платформи, американський консорціум був заснований великими корпораціями з метою об'єднання технологічних можливостей для прискорення розвитку промисловості та використання передового досвіду [43].

Мета спільноти промислового інтернету в США (IConsortium, 2014) включає в себе кілька ключових аспектів:

- посилення розвитку нових напрямків застосування технологій в промисловості, що сприяє творчому підходу та виникненню нових можливостей.
- визначення та розробка структури, яка сприяє взаємодії між учасниками спільноти, сприяє обміну ідеями та розробці нових проектів.
- активна участь у формуванні глобальних стандартів для інтернет- та промислових систем, сприяючи уніфікації та сумісності.
- організація відкритих обговорень та обміну ідеями для сприяння практикою, уроками та реальним досвідом у цифровій сфері.
- підтримка технологічних інновацій у сфері безпеки, забезпечуючи довіру до нових підходів та технологій.

Співпраця між платформами "Індустрія 4.0" та "Інтернет-консорціум" визначається спільним інтересом у розвитку промислових інтернет-систем із різних галузей. Ця взаємодія може стати важливим джерелом технічного обміну і допомагати впровадженню стратегії "Індустрія 4.0" в Україні.

У Японії велику роль в поширенні технологій Індустрії 4.0 відіграє Ініціатива промислового ланцюга вартості (Industrial Value Chain Initiative, IVC, 2016). Її цілі включають підвищення прозорості між виробничими майданчиками, розвиток виробничих потужностей Японії та збільшення цифрового рівня, що сприяє експорту японських товарів і послуг. Важливо зауважити, що IVC тісно співпрацює

з ініціативою "Індустрія 4.0" Німеччини, що визначається угодою про співпрацю між цими країнами у 2016 році.

Україна, враховуючи свої потреби в розвитку Інтернету речей (IoT), може взяти на увагу досвід країн, таких як Японія, Китай, Індія та Сінгапур.

В Японії існує IoT Acceleration Consortium, який займається розробкою технологій IoT та рекомендаціями для проєктів у цій області. Китай має стратегію "Made in China 2025", спрямовану на трансформацію країни у світового виробника з використанням інноваційних технологій. У Індії ініціатива "Make in India" спрямована на привертання провідних світових компаній до розміщення своїх виробництв в країні. Стартапи, такі як Altizon, Entrib і Covacsis Technologies, вносять важливий внесок у створення екосистеми цифрових фабрик в Індії.

Україна може навчитися від Індії, де розвивається екосистема цифрових фабрик, а також від Сінгапуру, де діє Singapore Manufacturing Consortium, що об'єднує провідних постачальників рішень у сфері промислового IoT. Важливим елементом може бути створення технопарків та спеціальних економічних зон, як це робить Китай.

Сінгапур активно вкладає зусилля в розвиток промислового Інтернету речей (IIoT) та вважає свою розвинену IT-інфраструктуру конкурентною перевагою. Держава надає значну підтримку цьому напрямку через створення Government Technology Agency (GovTech) у 2017 році.

У Казахстані велика увага приділяється цифровізації промисловості. Президент поставив завдання розробити і впровадити комплекс заходів щодо технологічного переозброєння базових галузей промисловості до 2025 року, зосереджуючись на цифровізації та створенні нових галузей, які відповідають принципам четвертої промислової революції. Для реалізації цих завдань була розроблена програма "Цифровий Казахстан" на 2018-2022 роки з двома основними напрямками: цифровізація існуючої економіки та створення цифрової індустрії майбутнього. Перший напрямок передбачає розвиток конкретних проєктів у реальному секторі, а другий - створення довгострокової стійкості через розвиток людського капіталу та цифрової екосистеми.

Президент Казахстану у Посланні 2018 року визначив інноваційну індустріалізацію як головний напрямок наступної п'ятирічки, звертаючи увагу на використання переваг нових технологій укладу 4.0. Здавалося б, вивчення досвіду інших країн світу свідчить про те, що для стимулювання промислового розвитку, заснованого на технологіях Індустрії 4.0, Україні слід розробити активну державну політику з визначенням пріоритетів у впровадженні передових технологій та підвищенні якості виробництва. Також, необхідна Національна стратегія розвитку цифровізації та Індустрії 4.0.

Реалізація регіональних програм 4.0 має бути належним чином скерована місцевими органами влади та представниками промислових підприємств. Спроби осмислення ініціатив Індустрії 4.0 за кордоном призвели до створення в Україні Національного руху "Індустрія 4.0 в Україні", який є платформою для об'єднання бізнесу, громадських організацій та експертів для прискорення розвитку високотехнологічних виробництв [45].

Рада руху 4.0, створена з представників компаній, визначає ключові напрями діяльності. Зараз вже понад 90 компаній в Україні приєдналися до цього руху. Хартія 4.0, основний документ руху, передбачає створення чотирьох центрів 4.0, один із яких був заснований в Одесі у 2018 році.

На основі даних, що зібрані рухом "Індустрія 4.0 в Україні", були створені дві версії "Ландшафту промисловості 4.0 в Україні" за 2017 та 2019 роки. Це є популярним способом визначення ключових гравців та інноваторів у цифрових технологіях. На сьогоднішній день, прогнозним документом для розвитку Індустрії 4.0 в Україні є Національна стратегія 4.0. Цей проєкт включає аналіз поточного стану руху та об'єднує різноманітних учасників, таких як уряд, бізнес-асоціації, галузі ІТ, машинобудування, інжиніринг, наукові установи та інші.

Стратегія визначає пріоритети та ініціативи для розвитку Індустрії 4.0 в Україні. У документі робиться висновок, що не включення країни до процесу Індустрії 4.0 протягом 5-10 років призведе до остаточної ліквідації вітчизняних високотехнологічних галузей, таких як машинобудування, електричні машини, приладобудування, біофармація та енергетика. Також передбачається занепад і

закриття наукових установ і кафедр у вищих навчальних закладах, які працюють у зазначених галузях.

У світі, розвинені країни вже впроваджують принципи Індустрії 4.0 як важливий елемент для підвищення конкурентоспроможності своїх промислових секторів. Країни Європи лідерують у впровадженні цих інновацій, в той час як країни Азії тільки починають розробляти свої стратегії. Країни, що входять до Євразійської економічної спілки, включаючи Казахстан, також активно розвивають Індустрію 4.0, зосереджуючись на цифровій економіці та нових технологіях.

Україна теж прагне до розвитку Індустрії 4.0, але дієвість її політики інновацій та науково-технологічного розвитку поки не має конкретних програм і джерел фінансування. Наявні ризики політичної та соціально-економічної нестабільності, які впливають на інвестиційний клімат, та відставання від інших країн у ряді аспектів 4.0 ускладнюють ситуацію.

У даному контексті, Україні може бути корисно взяти на увазі досвід країн, таких як США, Німеччина, Японія, які успішно впроваджують принципи Індустрії 4.0. Це включає активну підтримку проєктів бізнесу, спрямованих на стратегічний розвиток; поширення ідей та тенденцій четвертої промислової революції; і досягнення консенсусу між промисловими підприємствами, освітніми та науковими установами та урядом щодо напрямків розвитку Індустрії 4.0.

3.3. Збалансованість механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки

Збалансованість механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки - це ключовий аспект успішного впровадження та розвитку цифрових технологій у економіці країни. Це питання передбачає аналіз та оцінку співвідношення між різними аспектами цифровізації з метою досягнення гармонії й оптимального результату в економічній сфері.

1. Механізми цифровізації

Цифрова трансформація економіки включає в себе різні механізми:

Технологічні інновації: Впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей, аналіз даних, що сприяють ефективності виробництва та управлінням.

Інфраструктура та доступність технологій: Розвиток інфраструктури для підтримки цифрових технологій та забезпечення доступності цифрових ресурсів у всіх секторах економіки.

Регулювання та стандартизація: Утворення правових рамок, які сприяють розвитку цифрової економіки та створенню стандартів для забезпечення безпеки та захисту даних.

2. Інструменти цифрової трансформації

Бізнес-моделі та стратегії: Розробка нових бізнес-моделей, адаптованих до цифрового середовища та стратегій для успішного впровадження цифрових ініціатив.

Екосистема інновацій: Створення сприятливих умов для розвитку інноваційних стартапів та співпраці між галузями для прискорення інноваційних процесів.

Доступ до фінансування: Підтримка фінансових інструментів та інвестицій для розвитку цифрових проектів та ініціатив.

3. Стратегічні цілі цифрової трансформації

Економічний зріст та конкурентоспроможність: Створення умов для економічного росту через впровадження цифрових технологій та підвищення конкурентоспроможності національної економіки на міжнародному рівні.

Соціальна та культурна адаптація: Розвиток соціальних програм та культурної адаптації до цифрових змін для забезпечення рівного доступу та користування цифровими можливостями усіма верствами населення.

Створення стабільних та безпечних цифрових середовищ: Забезпечення захисту даних, кібербезпеки та прозорості в цифровому середовищі для підтримки довіри використання цифрових технологій.

4. Реалізація стратегій та виклики цифровізації

Публічно-приватне партнерство: Роль уряду та приватного сектору у спільному створенні та впровадженні стратегій цифрової трансформації.

Регіональні аспекти цифровізації: Різниця між регіонами у розвитку цифрових технологій, їх вплив на рівень економічного зростання та можливі шляхи зменшення цих розбіжностей.

Етичні та правові аспекти: Питання конфіденційності даних, етики використання штучного інтелекту та інших цифрових інструментів у суспільстві та бізнесі.

5. Імплементация та вплив цифрової трансформації

Ефективність і результативність цифровізації: Оцінка впливу цифрової трансформації на різні сектори економіки, ефективність витрат та результати впровадження.

Забезпечення цифрової грамотності: Розвиток програм та ініціатив для підвищення рівня цифрової грамотності серед населення та бізнес-спільноти.

Глобальні та міжнародні виміри: Взаємозв'язок між цифровою трансформацією національних економік та їх взаємодія на міжнародному рівні.

6. Перспективи та рекомендації

Майбутнє цифрової економіки: Прогнозування та обговорення можливих тенденцій розвитку цифрової економіки, включаючи нові технології та виклики.

Рекомендації для політиків: Шляхи для політичних рішень та стратегій уряду для сприяння балансованому розвитку цифрової економіки.

Загальний висновок: Підбиття підсумків, виділення ключових висновків щодо збалансованості та перспектив цифрової трансформації національної економіки.

Згідно зі стратегією "Україна 2030E", цифровізація має стати ключовим інструментом для досягнення стратегічної мети України - збільшення обсягу валового внутрішнього продукту (ВВП) в 8 разів до 1 трільйона доларів у 2030 році. Метою такого росту є забезпечення добробуту, комфорту та високого рівня якості життя для українців, що перевищує середній показник в Європі.

Оцінки Українського інституту майбутнього передбачають, що частка цифрової економіки у ВВП найбільших країн світу у 2030 році складе 50-60%. У випадку України цей показник може бути ще вищим, а саме 65% ВВП, якщо буде реалізований сценарій швидкого розвитку цифрової економіки в країні.[26]

Така стратегічна візія на державному рівні, на наш погляд, має справді принципове значення, однак реалізація стратегії безумовно залежатиме від конкретних кроків і заходів державної політики. Цифрова економіка – це такий вид економіки, де основними "інструментами" виробництва є цифрові дані, такі як числова та текстова інформація. Використання цих даних як ресурсу дозволяє значно покращити результативність, продуктивність та цінність послуг і товарів і сприяє будівництву цифрового суспільства.

Цифрова економіка охоплює всі сфери бізнесу, включаючи не лише інформаційно-телекомунікаційний сектор, але й основні галузі промисловості, сільське господарство, будівництво і інші. Вона пронизує всі сектори, незалежно від їхнього характеру - державний чи приватний, реальний, невиробничий чи фінансовий, видобувний, обробний чи сфера послуг.

Україна зараз знаходиться на етапі впровадження основних реформ, які дозволять імплементувати стратегію «Україна 2030Е» в національну економіку та простимулювати ріст ВВП. За оцінками уряду, реалізація даних ініціатив за напрямком цифрової економіки та інформаційно-комп'ютерних технологій може принести економіці України до 110 млрд. дол. за 10 років, проте для успішної цифровізації необхідно зосередитися на таких стратегічних напрямках: розвиток цифрової інфраструктури та цифрових платформ; покращення цифрових навичок громадян; розвиток сектору інформаційно-комунікаційних технологій; цифрова трансформація економіки та сфер життя [4].

На наш погляд, при цьому важливе значення матиме розвиток відповідної цифрової культури серед українців, при чому важливо її формувати не лише серед молодих поколінь, використовуючи освітній інструментарій тощо, а й серед старших. Цікаво відзначити, що були два сценарії розвитку цифрової економіки в Україні (перед війною), залежно від того, наскільки критичним та необхідним

вважалося швидке та глибоке внесення змін у традиційну економіку: інерційний (еволюційний) та цільовий (форсований).

У випадку інерційного сценарію українська економіка залишиться неефективною, буде відбуватися трудова міграція та відтік кваліфікованих кадрів, внутрішній ринок втратить конкурентоспроможність, і країна буде залишатися відокремленою від глобальних економічних процесів.

Цільовий (форсований) сценарій, навпаки, передбачає швидкий перехід української економіки до цифрового формату протягом 3–5 років. Якщо він втілиться, то Україна стане європейським лідером у сфері інновацій та новітніх технологій до 2030 року. Країна перетвориться на інтелектуальний хаб, де буде створено найбільш привабливі умови для розвитку людського потенціалу.

Успішна реалізація цього сценарію передбачає досягнення ряду конкретних цілей до 2030 року (рис 3.3)

Рисунок 3.3 . – Цільовий (форсований) сценарій[4].

Можна виділити такі основні напрямки роботи для виконання заданої стратегії:

1. Трансформація законодавства, підвищення його якості та подальше врегулювання проблемних «ділянок» (наприклад, електронний документообіг, електронні докази), що дозволить впроваджувати інформаційні технології на щоразу вищому державному рівні, а також розширювати їх використання на муніципальному рівні.

2. Розширення фінансової інклюзії, зокрема за рахунок стимулювання підвищення рівня цифрової грамотності і покращення цифрової інфраструктури (зокрема, у напрямі доступу більшості громадян до інтернету).

3. Створення глобальної інноваційної екосистеми у сферах взаємодії державних інституцій, приватного сектору та системи освіти, інтеграція в триаді «освіта-наука-бізнес».

4. Цифровізація державних послуг та розвиток сервісів у «Дії», розширення функціоналу, адаптація до нових реалій війни та викликів у контексті інтеграції у ЄС.

Цифровізація та виконання стратегії покликані в першу чергу стимулювати розвиток національної економіки, покращити добробут населення та «спростити» життя. В контексті сучасних подій, важливо розуміти усі ризики та виклики, які постають перед провадженням цифрової економіки в Україні, проте, за реалізації форсованого сценарію та коректно проведених реформ для досягнення заданої цілі, у перспективі країна може стати однією із передових країн за рівнем цифровізації різних галузей і секторів, зокрема частково уже до 2030 року.

Збалансовані підходи до управління кібер-загрозами й іншими ризиками діджиталізації повинні сприяти реалізації задумів уряду і поглибленню процесів цифровізації за одночасного зростання рівня цифрової грамотності і фінансової інклюзії. Це буде у тім числі запорукою перемоги над Росією та післявоєнного відновлення країни у максимально короткі терміни.

ВИСНОВКИ

1. Цифрова економіка стала неодмінною частиною нашого сучасного світу, революціонізуючи спосіб, яким ми живемо, працюємо та спілкуємося. Її сутність полягає в використанні інформаційних технологій для обробки, збереження та передачі даних, що дозволяє підприємствам і індивідам ефективно взаємодіяти в цифровому середовищі. Ця трансформація відбувається на різних рівнях економіки, включаючи виробництво, торгівлю, фінанси, освіту, медицину та багато інших галузей. Основним критерієм цифрової економіки є процес цифровізації виробництва. На сьогодні, ключові характеристики цифрової економіки включають в себе оцифрованість, пов'язаність, поширення, індивідуалізацію та відкритість.

2. У серпні 2023 року Уряд України активно зосередив зусилля на подальшому розвитку цифрової трансформації економіки та захисті прав і свобод громадян. Головна мета була забезпечити стабільність економіки та здатність держави до відповіді на нові виклики за новими нормативними стандартами. Для успішного розвитку цифрової економіки необхідний не лише технічний прогрес, але й стратегічний підхід до управління змінами в усіх сферах суспільства. Надалі важливо активно вдосконалювати методи регулювання, розвивати необхідну інфраструктуру та сприяти освіті, щоб забезпечити ефективне впровадження цифрових технологій і максимізувати їх соціально-економічний вплив. Електронна комерція стала важливим сегментом українського ринку, що поступово стає домінуючим методом торгівлі. Поступовий перехід національної економіки в цифровий простір з урахуванням аспектів євроінтеграції посилюється. Навіть за умов воєнного стану, процес цифрової трансформації та розвиток цифрової економіки в Україні продовжуються та активно вдосконалюються. Спрямована робота на створення відповідних умов та інституційного забезпечення є ключовою для управлінських інновацій в цьому процесі. Значну роль у цьому відіграє участь України в програмі «Цифрова Європа», метою якої є прискорення економічного

відновлення та цифрової трансформації для кожної країни-учасниці. Дослідження підтверджує, що в умовах цифровізації економіки бізнесу необхідно вкладати значні ресурси у розробку та створення цифрових платформ. В сучасній цифровій економіці важливими сферами управління бізнесом є співпраця та конвергенція, кібербезпека, розвиток цифрових навичок та цифрова компетентність.

3. Концепція розвитку цифрової економіки в Україні спрямована на створення умов для підтримки використання цифрових технологій у різних галузях, таких як промисловість, сфери життєдіяльності, бізнес та суспільство. Головна мета полягає в забезпеченні ефективності, конкурентоспроможності та загального розвитку країни, а також зростанні виробництва високотехнологічних товарів та підвищенні рівня благополуччя населення. Реалізація цієї концепції призведе до розвитку правового регулювання, спрямованого на розвиток цифрових навичок та компетентностей, визначення стратегічних напрямків у цифровій сфері, підвищення рівня цифрової грамотності населення, а також ефективного використання цифрових технологій та електронних послуг. Це також сприятиме забезпеченню безпеки громадян у цифровому середовищі та прискоренню процесів цифрової трансформації в економіці та суспільстві України, що позитивно вплине на розвиток цифрової економіки та загальної конкурентоспроможності країни. Зазначено, що важливо використовувати досвід інших країн, таких як США, Німеччина, Японія, в розвитку цифрової економіки в Україні. Це включає підтримку різних бізнес-проектів, популяризацію ідей та тенденцій Четвертої промислової революції та досягнення консенсусу між промисловими підприємствами, освітніми установами, науковими установами та державним апаратом щодо стратегічних напрямків розвитку цифрової сфери. Суттєвий аспект успіху полягає в збалансованості механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифрової трансформації для національної економіки.

4. Україна визначила цифрову трансформацію як пріоритетну політику, що вже відзначено нещодавніми визнаними серед європейської експертної спільноти успіхами у впровадженні систем «ProZorro» та «e-Health», у запровадженні мобільного покриття 4G та запуску електронних послуг у державному та

приватному секторах. Протягом останніх років в Україні з'являються тенденції до визнання цифрової трансформації як майбутнього «драйверу» економіки країни. У 2018 році уряд затвердив Концепцію та План дій щодо розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки. У 2019 році новопризначена виконавча влада України презентувала достатньо амбітний план розвитку цифрової економіки країни, який закликає до прискореного розвитку для переведення української економіки в цифровий формат. Цілі до 2024 року для України: - 100 % публічних послуг мають бути доступні громадянам та бізнесу онлайн; - 95 % транспортної інфраструктури, населених пунктів та їхні соціальні об'єкти мають мати доступ до високошвидкісного Інтернету; - 6 млн. українців мають бути залучені до програми розвитку цифрових навичок; - доля ІТ-продукту у ВВП країни має складати не менше 10 %. Перші кроки включали прийняття правової основи для основних цифрових прав громадянина, включаючи право на доступ до широкопasmового Інтернету та збільшення доступності технологій для споживачів з метою зниження вартості програмного забезпечення, комп'ютерного та іншого обладнання.

5. У контексті розбудови цифрової економіки з метою спільного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, підвищення кібербезпеки, суб'єкти економічної діяльності прагнуть ділитися знаннями, обмінюватися експертами, спільно розробляти та застосовувати інноваційні цифрові технології, що сприяють цифровій трансформації в транскордонному світовому економічному просторі. Основними цілями цифрової трансформації в контексті розбудови цифрової економіки є: – створення екосистеми цифрової економіки, в якій дані в цифровій формі є ключовим фактором виробництва у всіх сферах соціально-економічної діяльності та в якій забезпечено ефективну транскордонну взаємодію бізнесу, науково-освітнього співтовариства, держави та громадян; – створення необхідних і достатніх умов інституційного та інфраструктурного характеру, усунення наявних перешкод і обмежень для створення і розвитку високотехнологічних бізнесів і недопущення появи нових перешкод і обмежень як у традиційних галузях економіки, так і в нових галузях і на високотехнологічних ринках; – підвищення

конкурентоспроможності на глобальному ринку як окремих галузей економіки, так і світової економіки загалом. Подальші дослідження щодо розвитку процесів цифрової трансформації в контексті розбудови цифрової економіки мають концентруватися, зокрема, на пріоритетах розвитку цифрових технологій і цифралізації усіх сфер людської діяльності, що забезпечуватиме підвищення конкурентоспроможності підприємств і організацій, поліпшення якості життя людей, сталого розвитку глобального світового співтовариства загалом. Враховуючи значну нестабільність ринку праці, що прискорила з появою широкого впровадження сучасних інноваційних технологій практично в усі сфери людської діяльності, державне управління стикається з необхідністю вироблення адаптивних підходів щодо взаємодії зі сферою цифрової економіки. В основі державної політики, спрямованої на адаптацію ринку праці до змін, спричинених цифровою трансформацією, має стати розроблення та прийняття стратегічного документу з визначеними чіткими цілями, напрямами реалізації.

A handwritten signature in black ink, appearing to be the initials 'Бру'.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 24.11.2023).
2. Національна стратегія 4.0. Проект для Кабінету Міністрів України. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/01/02/ukrainskastrategiya-industrii-4-0-7-napriankiv-rozvtuku/>. (дата звернення: 24.11.2023).
3. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Постанова Правління НБУ від 29.12.2017, №148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>. (дата звернення: 24.11.2023).
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. (дата звернення: 24.11.2023).
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents> (дата звернення: 24.11.2023).
6. Цифрова адженда України – 2020 (Цифровий порядок денний – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти —цифровізації України до 2020 року. / НІТЕСН office. грудень 2016. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 24.11.2023).
7. Апалькова В.В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2015. Вип. 4. С. 9-18.
8. Біла С.О. Стратегічні пріоритети цифровізації суспільного виробництва: світовий досвід. *Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів*. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «ПереяславХмельницький

державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. 2021. Вип. 48. С. 40–55.

9. Біла С.О. Цифрові технології в бізнесі та управлінні: світовий досвід. Теоретичні та практичні аспекти розвитку Інтернет-економіки: міждисциплінарний навчальний посібник. Дрогобич: ПОСВІТ, 2021. 386с. С. 156–180.

10. Біла С.О. Пріоритети реформування глобальної податкової системи в умовах цифровізації та викликів сталого розвитку. *Наукові проблеми господарювання на мікро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. матеріалів ХІХ Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 100-річчю Одеського національного економічного університету, 17-18 травня 2021 р. Одеса: «Гельветика», 2021. С. 158-160.

11. Васильців Т. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТсфери України. *Економічний дискурс*. 2017. Вип. 4. С. 128-136.

12. Веретюк С.М., Пілінський В.В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні. *Наукові записки Українського науководослідного інституту зв'язку*. 2016. № 2. С. 51–58.

13. Гавриленко Н.Г., Тарасенко І.О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 3 (47). Т. 1. С. 36-46.

14. Гройсман В. Цифрова економіка здатна стрімко підвищити ВВП. *Новини економіки*. 8 вересня 2017. С. 3.

15. Данніков О.В., Січкаренко К.О. Концептуальні засади цифровізації економіки України. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 17. С. 73–79.

16. Digital Literacy of the Population of Ukraine / Ministry of Digital Transformation of Ukraine. 2019. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/588-the_first_in_the_history_of_ukraine_research_compressed.pdf (дата звернення: 24.11.2023).

17. Диба М.І., Гернего Ю.О. Диджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 7. С. 50-63.

18. Карчева Г., Лернатович Р., Кавецький В. Використання технології блокчейн як фактор підвищення ефективності фінансової сфери. *Банківська справа*. 2017. № 2. С. 110–119.
19. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3. С. 3-23.
20. Кіт Л.З. Еволюція мережевої економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3. Т. 2. С. 187–194.
21. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. № 6. С.106–107.
22. Криворучко О.С., Краус Н.М. Імперативи формування та доміанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті. *Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2–3 лист. 2017 р. 2017. С. 681–685.
23. Ляшенко В.І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія. Київ : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2018. 252 с.
24. Малик І.П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2013. Випуск 1 (14). С. 25-34.
25. Пивоваров Ю. Навіщо Україні цифрова економіка. URL: <http://nv.ua/ukr/>. (дата звернення: 24.11.2020).
26. Риженко О., Фіщук В. Як цифрова економіка змінить Україну. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/16/633057>. (дата звернення: 24.11.2023).
27. Фіщук В. Цифрова економіка – це реально. URL: <http://biz.nv.ua/ukr/>. (дата звернення: 24.11.2020).
28. Arcesati R., Holzmann A., Mao Y. China's digital platform economy: assessing development towards Industry 4.0. Challenges and opportunities for German

actors. MERICS, Mercator Institute for China Studies Klosterstraße 64, 10179 Berlin, Germany. 2020. URL: <https://merics.org/sites/default/files/202006/MERICSReportDigitalPlatformEconomyEN02.pdf>([https://merics.org/sites/default/files/2020- %2006/MERICSReportDigitalPlatformEconomyEN02.pdf](https://merics.org/sites/default/files/2020-%2006/MERICSReportDigitalPlatformEconomyEN02.pdf). (дата звернення: 24.11.2023).

29. Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives. OECD Publishing. Paris, 2019. URL: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264312012-en>. (дата звернення: 24.11.2023).

30. Digital Economy Act 2017. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/introduction> (дата звернення 24.11.2023)

31. Digital Economy Report 2019. Value creation and capture: implications for developing countries. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/der2019_en.pdf (дата звернення 24.11.2023)

32. GCI Ranking Table. URL: <https://www.huawei.com/minisite/gci/en/country-rankings.html#> (дата звернення 24.11.2023)

33. Kirilenko A.V., Tischuk T.O. Vid traditsiyanoi do tsifrovoyi: yak “botani y nerdi” pobuduvali naydinamichnishu galuz ukrayinskoyi ekonomiki. Available at: <https://voxukraine.org/longreads/plugged-in-economy/index.html> (дата звернення 24.11.2023).

34. Kevin Barefoot, Dave Curtis, William A. Jolliff, Jessica R. Nicholson, and Robert Omohundro (2018), “Defining and Measuring the Digital Economy”. Bureau of Economic Analysis. Available at: <https://www.bea.gov/system/files/papers/WP2018-4.pdf> (дата звернення 24.11.2023)

35. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2019. URL: <https://www.imd.org/wcc/world-competitivenesscenter-rankings/world-digital-competitivenessrankings-2019/> (дата звернення24.11.2023)

36. Levitska, N.O. (2019) “Current trends in the development of regulatory regulation of the digital economy”. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal [Online], no. 5. Available at: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-uncategorised/117-5-2019-ukr> (дата звернення 24.11.2023)

37. Prokopchuk, M.B. “Digital transformations in the economy: world experience and opportunities for Ukraine”. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/347.pdf> (дата звернення 24.11.2023)
38. Frolova, N.L. (2020) “Features of the state policy of stimulating the processes of digital transformation of small and medium enterprises in Ukraine”. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 55-1, pp. 40–46. (дата звернення 24.11.2023)
39. “Digital Economy Act 2017”. Available at: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/introduction> (дата звернення 24.11.2023)
40. “Digital Economy Report 2019. Value creation and capture: implications for developing countries”. Available at: https://unctad.org/system/files/official-document/der2019_en.pdf (дата звернення 24.11.2023)
41. “IMD World Digital Competitiveness Ranking 2019”. Available at: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2019/> (дата звернення 24.11.2023)
42. “The Network Readiness Index 2019: Towards a Future-Ready Society”. Available at: <https://networkreadinessindex.org/wp-content/uploads/2020/03/The-Network-Readiness-Index-2019-New-versionMarch-2020.pdf> (дата звернення 24.11.2023)
43. Industrie 4.0. – What is it? [Електронний ресурс] / Federal Ministry for Economic Affairs and Energy, Federal Ministry of Education and Research. – Berlin, 2020. URL: <https://www.plattformi40.de/PI40/Navigation/EN/Industrie40/WhatIsIndustrie40/what-isindustrie40.html>. (дата звернення: 24.11.2023).
44. IQTISODIYOT VA INNOVATIV TEXNOLOGIYALAR” ilmiy electronic journals. No5, September- October, 2017 No 5, 2017. URL: <https://www.iqtisodiyot.uz>. (дата звернення: 24.11.2023).
45. Frey C.B., Osborne M.A. (2017) The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerization? // *Technological Forecasting and Social Change*. Vol. 114. P. 254-280. URL: <http://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/102228.pdf> (дата звернення 24.11.2023).

46. Arntz M., Gregory T., Zierahn U. (2017) Revisiting the Risk of Automation // *Economics Letters*. Vol. 159. P. 157–160. URL: <https://www.researchgate.net/publication/318108672> (дата звернення 24.11.2023).

47. National Academy of Sciences of Ukraine. URL: Institute of sociology. 2016 <http://i-soc.com.ua/ua/edition/socialni-vimirisuspilstva> (дата звернення 10.06.2019)

48. Taking leadership in a digital economy. Telstra corporation limited, Deloitte digital. 2012. November. URL: Retrieved from: [deloittedigital.com.au / telstra.com](http://deloittedigital.com.au/telstra.com). (дата звернення: 24.11.2023).

49. The background to Plattform Industrie [Електронний ресурс] / Federal Ministry for Economic Affairs and Energy, Federal Ministry of Education and ResearchBerlin. 2020.URL:<https://www.plattformi40.de/PI40/Navigation/EN/ThePlatform/Background/background.html>. (дата звернення: 24.11.2023).

50. Vectors of digital transformation. *Digital Economy Papers*, № 273. OECD, 2019. URL : <https://doi.org/10.1787/5ade2bba-en> (дата звернення: 24.12.2023).

51. Ємельяненко Л., Болобан Я. Комунікаційна взаємодія між органами влади та бізнесом в умовах військового конфлікту. *Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28 березня 2023 р., ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»). У 2-х томах. Том 2. Київ: ВАІТЕ, 2023. 296 с. С.106-111.

52. Болобан Я. Цифровізація екології. *Кібербезпека державних інституцій та подолання кризових станів* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції в 2 т. Том 2. Особливості діяльності органів державної влади в умовах кризи зб. тез наук. доп. (Київ – Вроцлав. Травень 2023). Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023. Т.2. 148 с. С. 61-62.

53. Болобан Я. Деретуляція бізнес-середовища та акумуляція підприємницького потенціалу для післявоєнного відновлення України. *Інноваційні проекти для післявоєнного відновлення та розвитку України* : зб. доп. Ювілейної

90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня — 20 травня 2023 р. Київ, КНЕУ, 2023. 206 с. С. 107-110.

54. Болобан Я.В., Ємельяненко Л.М. Збалансованість інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки. *Питання відбудови економіки України (область, місто, ОТГ) в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 09 листопада 2023 р. Київ: Видавництво Європейського університету, 2023. С. 378-381.

ДОДАТКИ

Додаток А

Компоненти цифрової інфраструктури¹

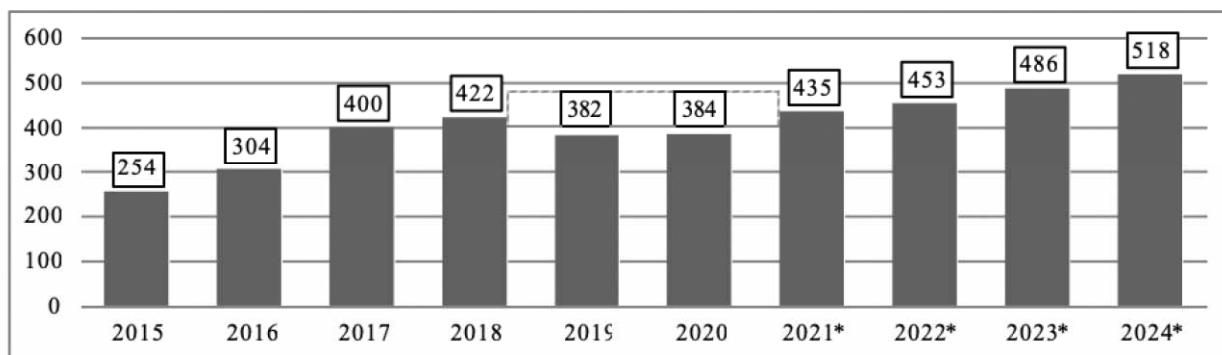
Тип цифрової інфраструктури	Характеристика	Примітка
Опорні («тверді» - hard) інфраструктури	фіксована інфраструктура широкосмугового доступу до мережі Інтернет	магістральні, дистрибуційні та локальні мережі, точки обміну трафіком
	мобільна інфраструктура зв'язку та широкосмугового доступу	3G, 4G, 5G
	радіоінфраструктура для проєктів Інтернету речей (IoT – Internet of Things)	сенсори, датчики тощо
	радіоінфраструктура	Wi-Fi у різних населених пунктах і закладах тощо
	інфраструктура супутникового зв'язку	
	обчислювальна інфраструктура	хмарна інфраструктура
	інфраструктура кібербезпеки	
	Сервісна («м'яка» - soft) інфраструктура	інфраструктура ідентифікації та довіри
інфраструктура відкритих даних		
інфраструктура державних послуг		e-government
інфраструктура інтероперабельності		API, стандарти європейської ISA
інфраструктура е-комерції та е-бізнесу		e-contract, e-invoicing, e-logistics
транзакційно-процесингова інфраструктура		онлайн-платежі, інструменти cashless, сервіси fintech
інфраструктура життєзабезпечення		цифрові медичні, освітні, транспортні, логістичні та інші системи, системи громадської безпеки
геоінформаційна інфраструктура		прив'язки цифрових даних до просторових об'єктів

¹Риженко О., Фішук В. Як цифрова економіка змінить Україну. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/16/633057>. (дата звернення: 24.11.2023).

	промислові цифрові інфра- структури	Industry 4.0
--	--	--------------

Додаток Б

Кількість встановлених промислових роботів у світі протягом 2015-2024рр.,
(тис. одиниць)²

² Цифрова адженда України – 2020 (Цифровий порядок денний – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0).
Першочергові сфери, ініціативи, проекти —цифровізації України до 2020 року. / НІТЕСН office. грудень 2016. URL:
<https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 24.11.2023).

Конкретизація сутності державного регулювання розвитку інфраструктури
цифрової економіки³

³ Гавриленко Н.Г., Тарасенко І.О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2021. № 3 (47). Т. 1. С. 36-46.

Місія та цілі розвитку цифрової економіки в Україні до 2030 року⁴

Місія	Цілі
<ul style="list-style-type: none"> - здійснити технологічний стрибок, перейшовши від використання ресурсів до їх створення; - істотно підвищити конкурентоздатність української економіки на міжнародних ринках - створити відповідні умови для збільшення економіки в 10 разів протягом наступних 10 років; - створити нові можливості для бізнесу та громадян (створення власного бізнесу за рахунок використання цифрових інфраструктур та цифрових платформ; можливість швидко, дешево та зручно збільшувати свій бізнес; стати генератором «власного ВВП», як частини загального ВВП держави. 	<ul style="list-style-type: none"> - відкрити двері до високотехнологічних ініціатив, виробництв, стати полігоном реалізації проектів цифрових трансформацій в інфраструктурі, індустріях та сферах життя. - закласти основу для трансформації секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні (технологізація, цифровізація бізнесу, промисловості). - залучати інвестиції та стимулювати довгострокове економічне зростання на рівні 10–12% на рік. - створити нові можливості для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та цифрових індустрій та бізнесу. - розвинути та захопити світове лідерство щодо експорту цифрової продукції та послуг.

⁴ Цифрова агенда України – 2020 (Цифровий порядок денний – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти —цифровізації України до 2020 року. / НІТЕСН office. грудень 2016. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 24.11.2023).

Додаток Д

Основні перешкоди, що гальмують процес цифровізації економіки України⁵

Напрямок	Характеристика перешкод
Інституційні	<ul style="list-style-type: none">- низький рівень залученості державних органів у реалізацію поставлених цілей та завдань у рамках загальної Стратегії розвитку (Цифрова адженда України);- невідповідність законодавства сучасним цифровим технологіям та термінологічна невизначеність;- невідповідність та неузгодженість між собою національних, регіональних та галузевих стратегій розвитку цифрових можливостей;- відсутність комплексного підходу, адже центральний фокус уваги держави спрямований саме на державні послуги, що не включає в себе відповідні рішення інших галузей економіки;
Інфраструктурні	<ul style="list-style-type: none">- низький рівень розвитку цифрової інфраструктури через нерівномірний доступ до широкосмугового Інтернету по всій території;- недостатній розвиток окремих цифрових інфраструктур, наприклад, Інтернету речей, електронної ідентифікації тощо;- нерівний доступ громадян до цифрових технологій;- низька рівень розвитку цифрової безпеки;
Екосистемні	<ul style="list-style-type: none">- відсутність державних стимулів та заохочення розвитку;- нерозвинений ринок інвестиційного капіталу;- застаріла система освіти та методи викладання;- дефіцит висококваліфікованих кадрів, які можуть координувати цифровізаційні процеси;- низький рівень впровадження технологій Індустрії 4.0 на виробництвах;
Урядові	<ul style="list-style-type: none">- недостатній рівень цифровізації державних послуг та автоматизації документообігу через слабку мотивацію урядових систем;- відсутність розуміння основних переваг цифровізації держав послуг;

⁵ Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. № 6. С.106–107.

Ім'я користувача:
Національної економіки та публічного управління О...

ID перевірки:
1015953009

Дата перевірки:
29.11.2023 17:25:34 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
29.11.2023 17:36:10 EET

ID користувача:
100005719

Назва документа: **Болобан магістр2023**

Кількість сторінок: 70 Кількість слів: 13776 Кількість символів: 109137 Розмір файлу: 1.68 MB ID файлу: 1015629050

8.2% Схожість

Найбільша схожість: 2.79% з Інтернет-джерелом (https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7313/2023_Co)

7.48% Джерела з Інтернету 274

Сторінка 72

2.97% Джерела з Бібліотеки 369

Сторінка 74

0% Цитат

Вилучення цитат викнене

Вилучення списку бібліографічних посилань викнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 2

РОЗВИТОК УКРАЇНИ
В УМОВАХ МІЛІТАРНОГО ВПЛИВУ:
СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ,
ЕКОНОМІЧНІ ТА
ЕКОЛОГІЧНІ
АСПЕКТИ

2

ТОМ

The background of the cover features a complex abstract design. It consists of several parallel diagonal lines that create a sense of movement and depth. The central area is filled with a dense, high-contrast, black and white textured pattern that resembles a splatter or a heavily textured surface. The overall aesthetic is modern and graphic.

Національна академія наук України
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»
Центр перспективних досліджень і співробітництва
з прав людини у сфері економіки
Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
Національна академія правових наук України
Відділення теорії та історії держави і права
Донецький науковий центр Національної академії наук України
та Міністерства освіти і науки України
Програма розвитку ООН в Україні
Офіс аналітики та консультацій з питань сталого розвитку

РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЛІТАРНОГО ВПЛИВУ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

ТОМ 2

Київ - 2023

Загальна редакція:

Устименко В.А., директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

Рецензенти:

член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, старший науковий співробітник Князев С.І.
доктор юридичних наук, професор Лазур Я.В.

Рекомендовано до друку Вченою радою Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» (протокол № 11 від 29 травня 2023 року)

Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28 березня 2023 р.). У 2-х томах. Том 2. За заг. ред. Устименка В.А.; ред.-упоряд.: Градобоева Є.С., Ілларіонов О.Ю., Санченко А.Є. Київ: ВАІТЕ, 2023. – 296 с.
ISBN 978-617-14-0141-9 (Т. 2.)

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти», яку ініційовано Державною установою «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» та проведено 28 березня 2023 року спільно з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Національною академією правових наук України, Програмою розвитку ООН в Україні, українськими і зарубіжними громадськими організаціями за фінансової підтримки Уряду Японії. Представлено результати науково-практичних досліджень із пропозиціями і рекомендаціями щодо розвитку соціально-економічної та екологічної сфер на тлі мілітарного впливу. Враховано нові підходи до формування системи правових методів і засобів забезпечення економічної безпеки країни, діяльності суб'єктів господарювання за воєнних загроз і релокації, захисту прав людини у сфері господарювання в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, покращення раптово враженого війною суспільного добробуту та захисту довкілля, що зазнає багатоаспектного негативного впливу.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів різних спеціальностей закладів вищої освіти, працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, фахівців-практиків, суб'єктів господарювання та їх об'єднань, широкої зацікавленої громадськості.

The collection comprises the materials of the International scientific and practical conference «Development of Ukraine under the Impact of War: Socio-Legal, Economic and Ecological Aspects», initiated by the State Institution «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine» and held on March 28, 2023 in cooperation with the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights, National Academy of Legal Sciences of Ukraine, United Nations Development Programme (UNDP) in Ukraine, Ukrainian and foreign civil society organisations with the financial support of the Government of Japan. The collection presents the results of scientific and practical research, which provide proposals and recommendations for the development of socio-economic and ecological areas of relations under the military impact. They consider new approaches to formation of a system of legal methods and means of ensuring the economic security of the country, functioning of economic entities under the military threats and circumstances of relocation, protection of human rights in economics under martial law and during the post-war recovery, improvement of the rapidly affected by the war public welfare, and protection of environment, undergoing a multifaceted negative impact.

For scientists, lecturers, graduate students and students of various specialties of higher education and scientific institutions, employees of the State power authorities and local self-government bodies, practitioners, economic entities and their associations, and the general public interested.

Підготовлено за сприяння Програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні в межах проєкту «Належна обачність щодо прав людини в глобальних ланцюгах постачання: впровадження Керівних принципів ООН з питань бізнесу та прав людини для справедливого поновлення», що реалізується в Україні за фінансової підтримки Уряду Японії.

Викладені у цьому виданні погляди належать авторам і не можуть вважатися такими, що виражають офіційну позицію ООН, Уряду Японії. Наведені інформація та розробки дозволені для вільного копіювання, перевидання і поширення на всій території України всіма способами, якщо вони здійснюються безоплатно для кінцевого споживача та якщо за такого копіювання, перевидання та поширення зроблене обов'язкове посилання на автора і суб'єкта майнового права на ці інформацію та розробки.

ISBN 978-617-14-0099-3

- © Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», 2023
- © Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, 2023
- © Відділення теорії та історії держави і права Національної академії правових наук України, 2023
- © Донецький науковий центр Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України, 2023
- © Програма розвитку ООН в Україні, 2023
- © Офіс аналітики та консультацій з питань сталого розвитку, 2023
- © Автори тез і статей, 2023

Наукове видання

**РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЛІТАРНОГО ВПЛИВУ:
СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ**

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 28 березня 2023 р.)
у 2-х томах*

За загальною редакцією В.А. Устименка,
директора Державної установи «Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України»,
члена-кореспондента НАН України, члена-кореспондента НАПрН України,
доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України

Редактори – упорядники:

Градобоєва Є.С.

Ілларіонов О.Ю.

Санченко А.Є.

Комп'ютерна верстка: Вадим Петрунін
Підписано до друку 08.11.2023. Формат 60х90 1/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 9,25 Тираж 30 прим. Зам. 295.

Видавництво ТОВ «Компанія ВАІТЕ»
01042, м. Київ, вул. Саперне поле, 26, к. 27.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серія ДК № 2570 від 27.07.2006 р.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 2. ГОСПОДАРЮВАННЯ Й ПРАВА ЛЮДИНИ НА ТЛІ МІЛІТАРНОГО ВПЛИВУ В УКРАЇНІ: ПОТОЧНЕ СТАНОВИЩЕ ТА МІЖНАРОДНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ	11
2.1 Керівні принципи ООН з питань бізнесу та прав людини у застосуванні: практика суб'єктів господарювання під час війни	12
СКИБЕНКО Елла, КАПЛІНА Владислава. Поглиблена належна обачність зарубіжних компаній щодо прав людини під час війни в Україні	12
ФАШІЙОНЕ Марко. Відповідальне ведення бізнесу в секторі озброєнь. Деякі спостереження у світлі міжнародних правових рамоч з питань бізнесу та прав людини (укр. та англ.)	19
МИТНИК Олена. Відповідність державної політики та законодавства України політиці та заходам Європейського Союзу у сфері бізнесу та прав людини	34
ЛЯШЕНКО Вячеслав, ЛІЩУК Олександр, ЛУК'ЯНОВ Анатолій. Деякі концептуальні питання повоєнної неоіндустріальної модернізації	43
СЕРТ Олександр. Економіко-правові аспекти становлення і розвитку однорівневої структури корпоративного управління	54
ЧЕРЕВАТСЬКИЙ Данило, ЛИПНИЦЬКИЙ Денис. Впровадження в Україні інституції метагувернерів як інструменту мережевої структуризації економіки і соціальної сфери	60
ДЕРКАЧ Елла. Імплементация інституту авторизованого економічного оператора в Україні: проблеми та перспективи	64
ГАРАГОНІЧ Олександр. Правові проблеми управління підприємствами в умовах воєнного стану	69
БРЮХОВЕЦЬКА Наталя. Гнучке управління підприємствами в мобілізаційній економіці з використанням цифрових інструментів	74
ПОЛІНКЕВИЧ Оксана. Цифрова трансформація бізнес-моделей сталого розвитку підприємств	80
ЧОРНА Олександра. Формування інституціонально-правових засад трансформації промислових підприємств до цифрової економіки	84
КОРИТЬКО Тетяна. Напрями цифрової трансформації промисловості	91
РЯБЕЦЬ Наталя. Релокація підприємницьких структур як компонент національної економічної безпеки України в умовах війни	95
ЛАЙКО Олександр. Інституціональна підтримка розвитку підприємницького сектору в громадах України у контексті повоєнного відновлення та євроінтеграції.	100

ЄМЕЛЬЯНЕНКО Лариса, БОЛОБАН Яна. Комунікаційна взаємодія між органами влади та бізнесом в умовах воєнного конфлікту	106
НІКІТЕНКО Лілія. Партисипативні практики в умовах української дійсності	112
ВИСОЦЬКИЙ Дмитро. Правове забезпечення фінансової підтримки інноваційної діяльності	118
ПЕТРОВ Олександр. Наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань ціноутворення на повітряному транспорті в умовах мілітарного впливу	123
НІКІШИНА Оксана, ТАРАКАНОВ Микола. Інституціональне забезпечення локальних молочних ринків у воєнний та повоєнний періоди	127
ГЕРАСИМЧУК Єлизавета. Деякі проблеми проведення торговельних розслідувань в Україні у період воєнного стану	132
ІВАНОВ Олександр, КОТОВА Любов. Врегулювання трудових спорів у воєнний час	138
РЯБОВ Дмитро. Обґрунтування законодавчих змін щодо зменшення судових витрат на професійну правничу допомогу: регламент Європейського суду з прав людини	146
ПРИЛУЦЬКА Аліна. Господарсько-правові аспекти судової та позасудової медіації	151
2.2 Розбудова територій зі спеціальним режимом господарювання в Україні в умовах мілітарного впливу	155
ЗАБЛОДСЬКА Інна, ГАЛГАШ Руслан. Економіко-правові кейси Чернігівщини щодо запровадження спеціального режиму господарювання	155
РОГОЗЯН Юлія. Цифровізація розбудови територій зі спеціальним режимом господарювання в умовах мілітарного впливу	159
ВАРТАНОВА Олена. Психологічні фактори економічної поведінки молоді в умовах мілітарного впливу	164
ГРЕЧАНА Світлана. Оцінка збитків та шкоди, завданої збройною агресією проти України, на рівні територіальних громад	170
ЛУЦКІВ Олена. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні продуктивної спроможності економіки регіону	176
МАРТИНОВИЧ Наталія. Від слів до дії: про розподіл територій за їх функціональним типом та оцінку соціально-економічної ефективності повоєнної відбудови країни	180
РОМАХОВА Оксана. Визначення напрямів та інструментів адміністрування відбудови і розвитку територій зі спеціальним режимом господарювання в умовах мілітарного впливу	186
СЄРЄБРЯК Станіслав. Види спеціальних режимів господарювання на територіях різних функціональних типів в умовах мілітарного впливу	193
ЛЯШЕНКО Павло, БУРБЕЛО Сергій. Сучасні економіко-правові інструменти господарювання в умовах мілітарного впливу	197

ЄМЕЛЬЯНЕНКО Лариса / YEMELIANENKO Larysa,

*д-р екон наук, доцент, професор кафедри
національної економіки та публічного управління,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-6611-5228*

БОЛОБАН Яна / BOLOBAN Yana,

*студентка,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна
orcid.org/0009-0007-1286-186X*

КОМУНІКАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Анотація. У публікації розглянуто проблеми публічного управління та окреслено можливості комунікаційної взаємодії між органами влади та бізнесу в умовах воєнного конфлікту. Проаналізовано заходи державної підтримки і покращення комунікаційної взаємодії між органами влади та бізнесом в умовах воєнного стану. Досліджено спосіб комунікації між владою та громадськістю, який спрямований на налагодження конструктивного спілкування та їхніх відносин із метою забезпечення порядку та стабільності, у т.ч. у період війни.

Ключові слова: публічне управління, воєнний конфлікт, органи влади, бізнес, комунікаційна взаємодія.

COMMUNICATION INTERACTION BETWEEN PUBLIC AUTHORITIES AND BUSINESS IN CONDITIONS OF THE MILITARY CONFLICT

Abstract. The publication examines the problems of public administration and outlines opportunities through communication interaction between public authorities and business in conditions of the military conflict. Measures of the State support and improvement of communication interaction between the public authorities and business in conditions of martial law are analyzed. The method of communication between the public authorities and the civil society,

which is aimed at establishing constructive communication and their relations in order to ensure order and stability, including during the war, has been studied.

Keywords: public administration, military conflict, public authorities, business, communication interaction.

У сучасних умовах масштабного поширення та розгортання воєнного конфлікту, розпочатого РФ проти України, надзвичайно актуальною є державна підтримка українського бізнесу, від розвитку якого залежить майбутнє не тільки національної економіки, але й держави загалом. Українському Уряду потрібно акумулювати свої зусилля щодо підтримки вітчизняного бізнесу, який зараз потребує оперативних дій та управлінських рішень.

Забезпечення збалансованої комунікаційної взаємодії між органами влади та бізнесом сьогодні є важливою частиною організаційно-економічної діяльності в системі публічного управління. Органи публічної влади під час війни повинні чітко усвідомлювати важливість та необхідність створювати та підтримувати стійкі комунікаційні зв'язки між ними та суб'єктами господарювання, використовуючи сучасні інформаційно-комунікативні технології. Тому ця публікація присвячена дослідженню комунікативної взаємодії між органами влади та бізнесом в умовах воєнного конфлікту.

В історії України активні бойові дії назавжди закарбуються однією із найболючіших подій для суспільства, найбільшого випробування для національної економіки. Протягом 2020-2021 рр. український бізнес мав великі фінансові збитки, спричинені пандемією COVID-19, але їх неможливо порівняти з колосальними збитками від повномасштабної війни, яка триває наразі в Україні. Президент України В. Зеленський підкреслив: «Щоб компенсувати втрати в економіці, спричинені повномасштабним вторгненням Росії, необхідно, щоб країна працювала і жила, незважаючи на те, що війна... Тому треба працювати. Необхідно відновлення бізнесу, оскільки лише за перший місяць війни дефіцит державного бюджету склав 7 млрд. євро» [1]. У воєнних реаліях сьогодні Уряд України напрацьовує механізми щодо створення комфортних умов для розвитку бізнесу, який є фундаментальною основою економіки та головним джерелом надходження коштів до бюджету. Українська економіка від початку війни втратила приблизно 30-50% виробничих потужностей, які були розташовані на тимчасово окупованих територіях [2].

Вторгнення Російської Федерації на територію України розділило наше життя на «до» і «після», зруйнувавши багато надій і планів. Власне, поки громадяни збирали свої «тривожні валізи», великі компанії готувалися: складали бізнес-плани розвитку, плани ліквідації наслідків, боролися з небезпеками воєнного конфлікту. Але коли все почалося, стало зрозуміло, що до війни насправді ніхто не готовий – просто тому, що до такого неможливо

підготуватися. Влада не упустила з уваги складну ситуацію і швидко реалізувала важливі рішення: Є-підтримка, підзвітність і допомога тимчасово переміщеним особам, багато законних способів захисту бізнесу.

Серед основних змін, які стосуватимуться багатьох категорій платників податків, можна виділити ті, що сприяють зменшенню податкового навантаження. Зокрема, йдеться про право переходу на спрощену систему оподаткування та сплату єдиного податку за ставкою 2% замість податку на прибуток та ПДВ. Не менш важливими рішеннями є звільнення від не своєчасної сплати податків і роз'яснення щодо призупинення податкових перевірок.

Але, на жаль, не всі хороші та потрібні правові ініціативи та проєкти доведені до логічного завершення. Так, Верховна Рада України своєчасно прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [3], яким змінено систему оплати податків, встановлену Податковим кодексом України для країни. Змінами передбачено, що тимчасово, з 1 березня 2022 року до 31 грудня після року, в якому призупиняється або скасовується воєнний стан, плата за землю (податки на землю та орендна плата за загальнодержавне і суспільне майно) стягнення не накладається та ін. Однак реалізувати повною мірою ці положення не видається можливим, оскільки Кабінет Міністрів України ще не визначив перелік сфер, на які поширюється дія цього закону.

Аналогічна ситуація з екологічним податком і податком на нерухомість. Платники податків звільняються від їх сплати відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» [4]. Проте ці пільги поширюються і на окремі сфери, перелік яких має визначити Кабінет Міністрів України, але який поки не оприлюднений.

Дуже важливий, потрібний та своєчасно опублікований проєкт Закону України «Про внесення змін до прикінцевих та перехідних положень Цивільного кодексу України щодо окремих питань сплати плати за користування нерухомим майном (його частиною) в порядку забезпечення належної діяльності організацій роздрібною торгівлі військовослужбовців та працівників поштового зв'язку», зареєстрований Верховною Радою України 18.03.2022 р. за № 7174 [5] – на жаль, досі не прийнято. Водночас запропонована нормативно-правова база є одним із додаткових стимулів для підтримки підприємництва та розвитку економіки нашої країни в цілому, оскільки більшість суб'єктів господарювання зараз перебувають у скрутному становищі з причини нездатності працювати. Прийняття цього законопроєкту зараз буде дуже корисним для підтримки бізнесу, оскільки

оренда та використання обладнання є однією з найважливіших витрат будь-якої компанії чи бізнесу.

Найголовніше, що жоден бізнес не може працювати без працівників. У перші дні війни працівники були скрізь: хтось воював, хтось став добровольцем, хтось виїхав у безпечні місця чи інші країни. Підприємницька діяльність майже зупинилася, а над економікою нашої країни нависла велика загроза. Тоді й стало зрозуміло, що є незамінні категорії працівників – без яких усі, хто працює в бізнесі, зупинять діяльність. Звісно, наперед цього ніхто не очікував, і потрібно було терміново вирішувати питання «бронювання» працівників, тобто надання їм можливості «відстрочитись» від служби в Збройних Силах України. Потім виявилось, що нинішня система зонінгу не ідеальна і не «розуміє» природи бізнесу.

Війна, яку розпочала Росія, сильно вплинула на економіку та бізнес України. Виконавчий директор Європейської Бізнес Асоціації Анна Дерев'янюк розповіла РБК-Україна, як він відновлюється, як допомагає країні й що заважає його розвитку [6]. Бізнес в Україні потихеньку починає працювати. Принаймні про це свідчать результати опитувань, що проводяться щомісяця в рамках діяльності Європейської Бізнес Асоціації. Згідно з результатами останнього опитування, 47% компаній вже працюють на повну (тоді як у квітні таких було лише 28%). Близько 50% підприємств працюють з деякими обмеженнями. Серед таких компаній 37% обмежили свою локальну присутність, 17% працюють онлайн, а 16% були змушені закрити частину своїх офісів, магазинів або відділень. Втрати бізнесменів через війну, на жаль, збільшуються з кожним місяцем. 42% компаній, що входять до Асоціації, вже повідомили про втрату власності чи інших активів безпосередньо через війну. Однак бізнес намагається адаптуватися до нових умов або шукає нові шляхи та можливості працевлаштування. Крім того, оцінка бізнесменами своєї фінансової стабільності закономірно погіршується в умовах війни. Але навіть у таких випадках великий і малий бізнес намагається підтримати заробітчанин і по можливості допомогти країні. 47% компаній продовжують надавати послуги та підтримувати своїх співробітників, які пов'язані із українською армією чи територіальною обороною. Близько 44% допомагають фінансово, 25% – послугами, 18% – ліками або засобами безпеки. І лише 8% компаній повідомляють, що вичерпали свої ресурси для допомоги. Крім того, 67% опитаних компаній готові брати участь у відбудові країни після закінчення війни [7].

Зрозуміло, що малому та середньому бізнесу зараз важче, ніж великим компаніям, тому що запас міцності у них дуже малий. Проте думати про відновлення важливо вже сьогодні. Добре, що українська влада це розуміє і починає вживати необхідних заходів. Зокрема, створено Національну раду з питань відновлення України від наслідків війни, де працює понад 20

робочих груп. Особливо важливо, що до них входять представники Європейської Бізнес Асоціації, які зможуть надавати пропозиції та роз'яснення в інтересах бізнесу. Водночас започатковано окремий Комітет відбудови України і планується зосередитися на підготовці фахових матеріалів про перші рекомендації та шляхи відновлення України. Органи державної влади також приділяють велику увагу комунікації з потенційними партнерами України з інших країн, створенню нових ланцюжків постачання тощо. Але, на жаль, війна триває. В результаті збільшуються і втрати держави і суб'єктів господарювання.

За даними Міністерства економіки України та Київської школи економіки, загальний збиток будівель внаслідок війни зараз становить 103,9 мільярда доларів або 3 мільярди гривень [7]. Крім доступу до джерел отримання цих коштів з метою компенсації збитків, для країни буде важливим буде їх розумне використання. Адже будь-які корупційні ризики можуть стати негативним сигналом для міжнародних партнерів, які нині готові підтримати відновлення країни.

Безперечно, відновлення торгівлі та підприємницької діяльності допомагає створити необхідні для відбудови країни економічні умови. І підприємці вже зараз роблять для цього все можливе. Проте довоєнні показники бізнесу залишаються недосяжними. Одні підприємці говорять про окупність 10%, інші – 30%, треті – 50%. Водночас 70% керівників очікують негативних тенденцій у своєму бізнесі. У таких випадках підприємці навіть не говорять про заробіток чи інвестиції. Головне завдання – витримати тиск руйнівних обставин у комунікації з органами влади та суспільством. Однак зараз ще наявні значні перешкоди для успішної роботи бізнесу і органи влади намагаються реагувати, аби їх усунути, навіть за умов, коли воєнні дії завдають все нових збитків економіці.

Список літератури

1. Промова Президента України: «Аби ситуація в економіці покращилася, потрібно, щоб країна жила й працювала попри війну». *Офіційне інтернет-представництво президента України*. 2023. URL: <https://www.president.gov.ua/news/abi-situaciya-v-ekonomici-pokrashilasyapotribno-shob-krayin-74389>
2. Голобородько Я. Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога. *Офіційний сайт транспорту та логістики*. 2023. URL: <https://trans.info/ru/viyna-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо реформування законодавства періоду воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
5. Проект Закону України «Про внесення змін до прикінцевих та перехідних положень Цивільного кодексу України щодо окремих питань сплати плати за користування нерухомим майном (його частиною) в порядку забезпечення належної діяльності організацій роздрібною торгівлі військовослужбовців та працівників поштового зв'язку» реєстр. № 7174 від 18.03.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39242>
6. Дерев'яно А. Кредитування та бронювання працівників: у Європейській бізнес асоціації розповіли, як допомогти українським компаніям. *Офіційний вебсайт «Суспільні новини»*. 13.02.2023. URL: <https://suspilne.media/383615-kredituvanna-ta-bronuvanna-pracivnikiv-u-evropejskij-biznes-asociacii-rozpovili-ak-dopomogti-ukrainskim-kompaniam/>
7. Почепцов Г. Нові комунікативні можливості у сфері державного управління. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/8049.pdf>

Національний технічний університет України
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації

Вроцлавський Університет
Факультет права, управління та економіки
Інститут адміністративних наук

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Факультет економіки та управління

II Міжнародна
науково-практична конференція

**КІБЕРБЕЗПЕКА
ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ТА ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ**

ТОМ 2
**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ В УМОВАХ КРИЗИ**

збірник тез
(Київ – Вроцлав. Травень 2023)

Електронне видання

«ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»

Київ – Вроцлав. 2023

УДК 621:351/354

Рекомендовано до друку Вченою радою ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол № 12 від 23.05.2023)

Тези публікуються в авторській редакції.

Організаційний комітет залишає за собою право не поділяти думку авторів.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» в 2 т. Том 2. Особливості діяльності органів державної влади в умовах кризи зб. тез наук. доп. (Київ – Вроцлав. Травень 2023). [Електронне видання]. – Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023. Т.2. 148 с.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» присвячена 125-річчю Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», видані 2-х томах. На конференції обговорено актуальні проблеми та узагальнено отримані наукові результати у сферах інформаційної та кібербезпеки, кіберзахисту, інформаційних і інформаційно-комунікаційних технологій а також питання діяльності органів державної влади в умовах кризи. В матеріалах опубліковано тези доповідей, що є фундаментом для подальшого розвитку освітньої, наукової та професійної діяльності учасників конференції в справі наближення Перемоги України.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олександр ПУЧКОВ	к.філос.н., професор
Сергій КОНЮШОК	к.т.н., доцент
Вадим РОМАНЕНКО	к.т.н., доцент
Дмитро МОГИЛЕВИЧ	д.т.н., професор
Олена УВАРКІНА	д.філос.н., професор
Ігор СУБАЧ	д.т.н., доцент
Сергій ІВАНЧЕНКО	д.т.н., професор
Ярослав ЗІНЧЕНКО	к.т.н., с.н.с.

УДК 621:351/354

© «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023

н а у к о в е в и д а н н я

збірник тез
II Міжнародної науково-практичної конференції

**КІБЕРБЕЗПЕКА
ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ТА ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ**

СЕКЦІЯ 5

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
В УМОВАХ КРИЗИ**

Київ – Вроцлав. Травень 2023

Електронне видання

Авторська редакція

Упорядник
ГО «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»
digital.gov.office@gmail.com

БРИГАЛОВА Маргарита, СКОГУТОВСЬКА Діана, ЮЩУК Анастасія ПРОБЛЕМА НЕОФІЦІЙНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУТЬ ТА ШЛЯХИ ВИРШЕННЯ.....	48
ЄРШОВА Катерина ПРОБЛЕМА НАБУТТЯ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	50
РУДУХА Дмитро, ПОПОВИЧ Вероніка, ГОРОХОВ'ЯНКО Олег, НЕДАШКІВСЬКИЙ Олександр РЕПАТРІАЦІЯ УКРАЇНЦІВ	52
ЖИЛЬЧЕНКО Ігор СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ	54
ЄЛІСТРАТОВА Дар'я, ЛИСЕНКО Тетяна, КОРОВІНА Олександра КРИЗА МІСТА – НЕЗАКОНА ЗАБУДОВА	56
КОРХ Ольга ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В КРАЇНАХ ЄС»	58
БОЛОБАН Яна ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЇ.....	61
БЛИК Вікторія ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНИХ СИСТЕМ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ОДНЕ ІЗ ЗАВДАНЬ ТА ПРІОРИТЕТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	63
ГОРЯЧА Лілія ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ СФЕРИ.....	65
ГУБАР Катерина ЦИФРОВІЗАЦІЯ СФЕРИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	68
ЛАСКА Олександр ЦИФРОВІЗАЦІЯ В СФЕРІ СТАТИСТИКИ ТА ВІДКРИТИХ ДАНИХ.....	70

Яна БОЛОБАН
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЇ

Анотація. Охарактеризовано, що цифровізація екології зосереджується на важливості використання цифрових технологій для збереження навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку. У роботі описано приклади того, як цифрові технології можуть бути використані для моніторингу забруднення повітря, ефективного використання природних ресурсів та зменшення відходів.

Summary. It is characterized that the digitalization of ecology focuses on the importance of using digital technologies to preserve the environment and ensure sustainable development. The work describes examples of how digital technologies can be used to monitor air pollution, efficient use of natural resources, and waste reduction.

Ключові слова: цифровізація, екологія, природні ресурси, моніторинг, штучний інтелект, блокчейн, відходи, забруднення, сталий розвиток.

Зростаюча кількість населення та розвиток економіки приводять до значного збільшення виробництва та використання ресурсів, що має серйозні наслідки для довкілля та здоров'я людей. Особливо актуальною стала проблема зміни клімату, яка може призвести до катастрофічних наслідків для планети та людства в цілому.

Цифровізація екології полягає у використанні технологій та інновацій для збору, аналізу та розповсюдження інформації про стан довкілля та його змін. Це дозволяє ефективніше вирішувати проблеми забруднення, зниження рівня відходів та раціонального використання ресурсів.

Застосування цифрових технологій у екології дозволяє збирати дані про стан навколишнього середовища в режимі реального часу, аналізувати ці дані та передавати інформацію екологічним службам та громадськості. Це допомагає швидше виявляти екологічні проблеми та вчасно приймати рішення для їх вирішення.

Цифрові технології можуть допомогти вирішити багато екологічних проблем. Наприклад, цифрові системи моніторингу можуть допомогти відстежувати забруднення повітря, води та ґрунту, а також контролювати стан лісів та інших екосистем. Цифрові технології також можуть допомогти зменшити витрати на енергію та матеріали, що може знизити негативний вплив на довкілля.

Цифрові технології також дозволяють впроваджувати екологічні інновації, такі як відновлювана енергія, управління водними ресурсами та

використання ефективних методів вирощування їжі. Це допомагає зменшувати негативний вплив на довкілля та збільшувати стійкість екосистем до змін клімату та інших загроз.

Сьогодні все більше розвинених країн використовують цифрові технології в сфері екології. Наприклад, китайські вчені використовують штучний інтелект та супутникові знімки для виявлення дефорестації та зменшення кількості лісів. Це допомагає управляти природними ресурсами та зменшувати вплив на довкілля. Норвегія: норвезька компанія Yara International розробляє цифрові рішення для зменшення використання рідких добрив. За допомогою системи цифрової аналітики та машинного навчання вони можуть точно визначити потребу в рідких добривах та розподілити їх ефективніше, що допомагає зменшити втрати та забруднення навколишнього середовища. США: власті штату Каліфорнія використовують цифрову технологію для керування водними ресурсами. Вони встановили сенсори, що збирають дані про рівень води та передають їх до центральної системи. Це дозволяє ефективніше використовувати водні ресурси та управляти водною інфраструктурою. Окрім цього, цифрові технології можуть допомогти зберегти біорізноманіття та природні екосистеми. Наприклад, штучний інтелект може допомогти визначити найбільш вразливі екосистеми та прогнозувати їхні зміни від зміни клімату. Також можуть бути застосовані цифрові технології для збору та аналізу даних про види тварин та рослин, що може допомогти у збереженні рідкісних та зникаючих видів.

Висновки. Цифровізація екології є важливим кроком для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Використання цифрових технологій дозволяє збирати та аналізувати дані, ефективніше використовувати ресурси, зменшувати викиди забруднюючих речовин та забезпечувати стійкість екосистем до змін клімату та інших загроз.

Цифровізація екології також може допомогти залучити громадськість до екологічних питань та створити платформи для співпраці між різними зацікавленими сторонами.

Отже, цифровізація екології є важливою складовою збереження навколишнього середовища та сталого розвитку, і вона має бути сприятливою для розвитку нових технологій та інновацій, що дозволяють досягати цих цілей.

Болобан Яна. Деретуляція бізнес-середувища та акумуляція підприємницького потенціалу для післявоєнного відновлення України. Інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення та розвитку України: зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня — 20 травня 2023 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2023. 206 с. С. 107-110.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
Навчально-науковий інститут бізнес-освіти імені Анатолія Поручника

ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
Ювілейної 90-ї щорічної
студентської наукової конференції

«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

(17 квітня — 20 травня 2023 р.)

УДК 334.7:330.341.1](06)
I-66

Відповідальний за випуск:
к. е. н., доцент
кафедри бізнес-економіки та підприємництва Старіков О. Ю.

Рекомендовано до друку
Науково-експертною радою КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Протокол № 4 від 18.05.2023 р.

I-66 **Інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення та розвитку України:** зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня — 20 травня 2023 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2023. 206 с.

ISBN 978-966-926-450-3

Збірник тез доповідей здобувачів вищої освіти університету укладено за підсумками результатів досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 17 квітня — 20 травня 2023 року. Доповіді здобувачів присвячено актуальним питанням розвитку бізнес-економіки та підприємництва, використанню кращих управлінських практик вітчизняними організаціями, здійсненню економічного аналізу для обґрунтування заходів і механізмів розвитку економіки України. Розглянуто проблеми формування державної політики, впровадження інноваційних бізнес-технологій в умовах війни та післявоєнного відновлення національної економіки.

УДК 334.7:330.341.1](06)

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється

ISBN 978-966-926-450-3

© КНЕУ 2023

Наукове видання

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕС-ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ ПОРУЧНИКА

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
Ювілейної 90-ї щорічної
студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

(17 квітня — 20 травня 2023 р.)

Видано в авторській редакції

**Верстка О. Федосенко
Коректор І. Савчук**

Підписано до друку 23.05.23. Формат 60×84/8.
Друк, арж. 16,67
Зам. № 23-5788

Свідчення про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 236 від 07.11.2000)

Київський національний економічний університет імені Бориса Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1
E-mail: litwa_knem@edui.ua

ЗМІСТ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

ПЛАТФОРМА ІМПЕРАТИВНІ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

<i>Бабенко Дар'я Романівна. Особливості функціонування бізнес-моделі на підприємствах при воєнному стані</i>	7
<i>Барабаш Вікторія Ігорівна. Релокація та ресурсне забезпечення бізнесу в повоєнний час</i>	9
<i>Барсегян Анжела Артурівна. Ревіталізаційний розвиток релокованих підприємств</i>	12
<i>Біленко Діана Олександрівна. Ринок авіаційних послуг в Україні: тренди, фактори та характеристики розвитку</i>	15
<i>Бойко Яна Сергіївна. Використання бенчмаркінгу при аналізі результатів екологічної політики для відновлення економіки України</i>	17
<i>Вашкалун Володимир Романович. Оцінювання ефективності функціонування бізнесу в умовах воєнного часу</i>	19
<i>Глиняна Анна Сергіївна. Розвиток бізнесу в сфері технічного обслуговування під час воєнного та повоєнного стану</i>	22
<i>Денисюк Андрій Вікторович. Стратегія як рушійна сила розвитку підприємства</i>	24
<i>Дудар Катерина Юріївна. Розвиток клієнтоорієнтованості торговельного підприємства на українському ринку будівельних матеріалів</i>	26
<i>Житніков Максим Павлович. Особливості оцінювання ефективності зовнішньоекономічних контрактів</i> ..	29
<i>Колесник Ангеліна Ярославівна. Цифровізація економіки: виклики та перспективи сьогодення</i>	32
<i>Колотур Дар'я Сергіївна. Стурботисштєсієс vs. CBDC: битва за майбутнє фінансової системи</i>	35
<i>Курова Вікторія Валентинівна. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства</i>	37
<i>Кучерява Валентина Валентинівна. Сучасні методи управління витратами на підприємстві</i>	40
<i>Лазарук Олександр Володимирович. Сучасні виклики для інноваційного розвитку українських підприємств</i>	44
<i>Оксентюк Максим Ростиславович. Стан та потреби бізнесу під час воєнного та повоєнного стану</i>	47
<i>Пантюхов Олександр Олександрович. Фактори та напрями підвищення результативності діяльності компанії «Розетка»</i>	50
<i>Передерій Юлія Олександрівна. Адаптація діяльності молокопереробних підприємств України до умов воєнного стану</i>	52
<i>Пиріс Тетяна Сергіївна. Зміцнення конкурентних переваг підприємства на основі вдосконалення його корпоративної культури</i>	55
<i>Поліванов Іван Андрійович. Методичні підходи до оцінювання ефективності інтернет-маркетингу</i>	58
<i>Понемасов Данило Євгенович. Ключові переваги впровадження технології ощадливої логістики на підприємстві</i>	61
<i>Потіхонченко Олександр Михайлович. Умови та підходи забезпечення цифрового лідерства на ринку електронної комерції в Україні</i>	63
<i>Рева Юлія Дмитрівна. Актуальні проблеми та ризики діяльності вітчизняних агропідприємств та пріоритетні напрями їх мінімізації</i>	65
<i>Юрченко Володимир Володимирович. Розвиток регіону в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення (на прикладі Чернігівщини)</i>	68

**ПЛАТФОРМА
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД НАСЛІДКІВ ВІЙНИ**

СЕКЦІЯ 1. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

<i>Бонюк Ірина.</i> Реалізація державної політики у сфері охорони репродуктивного здоров'я населення України: сучасний стан та перспективи розвитку	70
<i>Горяча Лілія.</i> Стратегічні підходи до зміцнення оборонно-промислового комплексу в контексті повоєнного розвитку України	72
<i>Губар Катерина.</i> Мінімізація корупційних ризиків на етапі повоєнного відновлення України	76
<i>Довганинець Тетяна.</i> Державна допомога особам з обмеженими фізичними можливостями: цифрові перспективи	80
<i>Косенко Михайло.</i> Напрямки вдосконалення цифрових інструментів в медичній галузі	84
<i>Мічкур Маргарита.</i> Удосконалення інструментів та засобів управління у сфері благоустрою населених пунктів	87
<i>Мордкович Марія.</i> Пострауматична реабілітація постраждалих громадян від наслідків війни: виклики для державного управління	90
<i>Пузько Микола.</i> Перспективи використання інструментів та технологій Web 3. 0 у сфері культури в Україні	92
<i>Озерський Олександр.</i> Методика мотивації праці під час війни	95
<i>Чеорун Каміла.</i> Напрями державної екологічної політики у післявоєнному відновленні України	96
<i>Вартанов Станіслав.</i> Конкурентна політика держави в умовах євроінтеграції	99
<i>Тимченко Тетяна, Протас Марія.</i> Світовий досвід державної політики післявоєнного відновлення міст	102

СЕКЦІЯ 2. МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

<i>Андрюїна Дарія, Слабун Лев.</i> Перспективи залучення «цифрових кочівників» до поствоєнної відбудови України	105
<i>Болобан Яна.</i> Деретуляція бізнес-середовища та акумуляція підприємницького потенціалу для післявоєнного відновлення України	107
<i>Білик Вікторія.</i> Напрямки, завдання та пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України	111
<i>Кириленко Юлія.</i> Державно-приватне партнерство як механізм відбудови зруйнованої інфраструктури в Україні	113
<i>Ласка Олександр.</i> Механізми залучення інвестицій для відновлення економіки України від наслідків війни	116
<i>Лисовий Павло.</i> Роль банківської системи у післявоєнному відновленні України	119
<i>Позняк Артем.</i> Відбудова інфраструктури України на засадах проектного управління: виклики та пріоритети	122
<i>Богорад Анастасія.</i> Проблеми розвитку туризму в умовах воєнного часу	124
<i>Задорожня Софія.</i> Екологічний менеджмент на підприємстві	126
<i>Лебедева Ганна.</i> Соціально-економічна складова у політиці відновлення України в контексті цифровізаційних перетворень	127
<i>Легкий Андрій.</i> Аналіз ефективності управління персоналом	130
<i>Янчук Анна.</i> Державне стимулювання інноваційної діяльності в промисловості України в умовах війни	132
<i>Петров Іван.</i> Державна податкова політика в регулюванні доходів українців в умовах війни	135

ному місці й укорінюватися, по-друге, досить часто місце їх проживання не співпадає з податковим резидентством, по-третє, ця група мігрантів порівняно не є чисельною. Проте поствоєнна відбудова вимагатиме значної кількості вузькоспеціалізованих висококваліфікованих спеціалістів, а також значного обсягу іноземних інвестицій, оскільки актуальним є перехід на принципово новий технологічний уклад при відбудові України, і залучення «цифрових кочівників» може стати корисним. Окрім того, важливими є їх поведінкова специфіка та непрямі податки, які вони сплачують, перебуваючи в тій чи іншій країні, витрачаючи на її території кошти, а також іміджевий фактор.

Література

1. Hayes A. Digital Nomad / Investopedia. 2021. URL: <https://cutt.ly/7TrRfpB>.
2. COVID-19 and the Rise of the Digital Nomad / MBO Partners. 2021. URL: <https://cutt.ly/PTrRWnT>.
3. Remote Work Hub. 2021. URL: <https://cutt.ly/mTrR3iQ>.
4. Surprising Digital Nomad Statistics in 2021 / A Brother Abroad. 2021. URL: <https://cutt.ly/JTrTG0R>.
5. Digital Nomad Visas in EU Countries / European Travel Information and Authorization System. 2021. URL: <https://cutt.ly/iToASOM>.
6. Another EU Country to Introduce Digital Nomad Visa / SchengenVisaInfo. 2021. URL: <https://cutt.ly/OTak13w>.
7. Walfisz J. Want to work remotely? The first digital nomad village has opened in Croatia / Jonny Walfisz // Euronews. Travel. 2021. URL: <https://cutt.ly/9TalwEC>.
8. Smith L. 5 Things You Need to Know About Digital Nomads / Entrepreneur. 2016. URL: <https://cutt.ly/CToAgzS>.
9. Digital Nomad Guides / Digital Nomad World. 2021. URL: <https://cutt.ly/WTaTng7>.

Болобан Я. В.

*«Публічне управління та адміністрування», 1 курс магістратури
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — д.е.н., професор кафедри національної економіки
та публічного управління Ємельяненко Л. М.*

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ТА АКУМУЛЯЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ПІСЛЯПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Вступ. Після десятиріччя політичної нестабільності та активних військових подій, Україна потребує ефективних заходів для відновлення економіки та забезпечення стабільності її розвитку. Деретуляція бізнес-середовища є важливим кроком у створенні сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, що сприятиме створенню нових робочих місць, економічному зростанню та позитивно впливатиме на привабливість для іноземного інвестування як стратегічного джерела стимулювання економічного розвитку.

Акумуляція підприємницького потенціалу має важливе значення для відновлення економіки після війни та вирішення проблем політичної нестабільності. Підприємництво може стати важливим джерелом інновацій та впровадження новітніх технологій, що сприятиме створенню нових ринків, повноцінному відтворенню людського капіталу та економічному зростанню.

Мета дослідження — виявлення можливостей забезпечення стабільного розвитку економіки країни шляхом створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Останнім часом уряд України активізував регуляторну політику, спрямовану на поліпшення та спрощення правового регулювання господарських відносин та зменшення втручання державних органів у діяльність бізнесу. Проте повномасштабне вторгнення Російської Федерації стало надзвичайною загрозою для підприємницького середовища в Україні. Це підтверджують офіційні дані із різних джерел, таких як Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту та національний проєкт «Дія-Бізнес». Згідно з офіційними даними у 2022 році спостерігається найнижча динаміка відкриття нових приватних підприємств за попередні три роки (рис. 1).

Протягом березня-грудня 2022 року в Україні було впроваджено декілька регуляторних інструментів з метою відновлення бізнесу та покращення економічної ситуації в умовах війни. Ці інструменти передбачали програму релокації бізнесу на безпечні території, фінансову підтримку бізнесу через уніфікацію підходів та розширення кола учасників у державних програмах «Доступні кредити 5-7-9 %» та «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9 %», надання кредитних гарантій на портфельній основі та реалізацію грантових програм для розвитку підприємництва, включаючи мікро-гранти, гранти для розвитку переробного підприємства та гранти на навчання IT-спеціальностей. Крім того, були введені зміни до податкового законодавства з метою зменшення фіскального навантаження на діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, а також було проведено дерегуляцію бізнес-середовища шляхом цифровізації державних сервісів та послуг, а також дерегулювання режиму договірних трудових відносин для малого та середнього бізнесу.

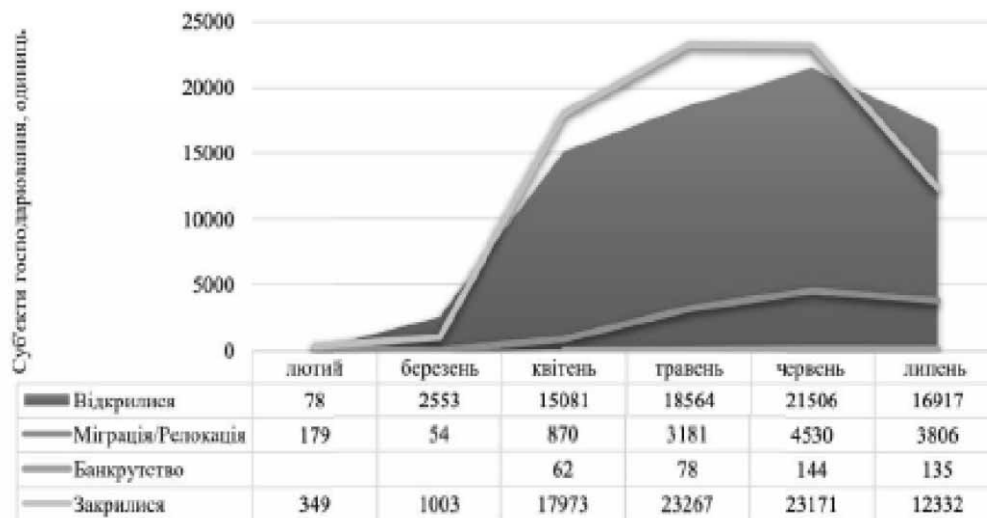

Рис. 1. Динаміка діяльності суб'єктів господарювання в Україні за лютий — грудень 2022 року

Джерело: розроблено автором за даними [3].

Держава на протязі 2022 року впроваджувала дерегуляційні заходи з метою полегшення умов для підприємницької діяльності. Одним з новітніх інструментів, розроблених спільно Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством економіки України та BRDO (Better Regulation Delivery Office), стало оформлення електронної послуги «e-Декларація», яка дозволяє замінити 374 види дозвільних документів і оформити її за три хвилини. Ця послуга призначена для власників бізнесу, для яких закінчився термін дії дозвільних документів, а також для фізичних осіб-підприємців, які змінили місце ведення бізнесу під час воєнного стану, та для підприємців, які змінили вид діяльності у зв'язку з війною. Крім того, Мініс-

терство цифрової трансформації України запустило сервісну програму бета-тестування автоматичної реєстрації товариств з обмеженою відповідальністю на порталі «Дія», що спрощує реєстраційну процедуру та зменшує час на реєстрацію підприємств [7].

Важливими кроками у процесах дерегуляції та поліпшенні умов реалізації підприємницької діяльності в країні стали законопроекти № 5371 та № 5161, що внесені Верховною Радою України. Законопроект № 5371 спрямований на зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність та дерегуляцію режиму договірних трудових відносин для малого і середнього бізнесу, включаючи зміщення принципів ринкового саморегулювання в частині оплати праці та захисту прав працівників. Законопроект № 5161 вводить нову специфічну форму трудового договору з нефіксованим робочим часом, що дозволить працівникам поєднувати офіційну роботу в кількох роботодавців і мати базові соціальні гарантії [4; 5].

Заходи з дерегуляції підприємницької діяльності, введені в рамках державної регуляторної політики в умовах воєнного стану, є позитивним кроком у формуванні сприятливого регуляторного середовища для бізнесу. Результати досліджень, проведених Центром розвитку інновацій, офісом з розвитку підприємництва та експорту, національним проектом «Дія-Бізнес» та стратегічним агентством Advanter Group, підтверджують це. Так, за результатами опитування встановлено, що 16 % суб'єктів господарювання визнали зниження податкового навантаження, а 12 % — покращення умов ведення бізнесу, тоді як 75 % відмітили необхідність продовження дерегуляції підприємницької діяльності в умовах воєнного стану як бази су підтримки та відновлення національної економіки України. Отже, продовження процедур дерегуляції може бути корисним для підтримки та розвитку українського бізнесу в умовах воєнного стану [5].

Основними напрямками дерегуляції бізнес-середовища та акумуляції підприємницького потенціалу для післявоєнного відновлення України доцільно визначити такі [6].

1. Перехід від контролюючої системи державного нагляду до сервісних підходів та підвищення рівня консультативної підтримки суб'єктів господарювання з метою поширення декларативного принципу започаткування підприємницької діяльності.

2. Створення Єдиного реєстру дозвільних документів та переведення всіх ліцензій і дозвільних документів в електронну форму, особливо на територіях, де ведуться бойові дії.

3. Застосування декларативного принципу для дозволів на будівництво на промислових об'єктах та створення переробних підприємств у сільському господарстві на землях сільськогосподарського призначення.

4. Цифровізація державних сервісів і повна цифровізація дозвільних та ліцензійних процедур.

5. Залучення суб'єктів підприємницької діяльності до процесів спрощення регуляторного середовища, зокрема до розробки регуляторних актів, їх обговорення та перегляду, як передбачено Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

6. Удосконалення механізмів захисту бізнесу від держави, зокрема інституалізація Ради Бізнес-омбудсмена, відновлення опитування суб'єктів підприємницької діяльності з метою врахування їх інтересів.

7. Забезпечення ефективної діяльності Бюро економічної безпеки як ключового органу у сфері боротьби з економічними злочинами.

Висновок. У процесі дослідження процесів формування бізнес-середовища та оцінювання перспектив відтворення підприємницького потенціалу для післявоєнного відновлення України було встановлено, що на сьогоднішній день в Україні існують значні перешкоди для розвитку бізнесу. Це пов'язано з великою кількістю регуляторних обмежень та бюрократичних процедур, що ускладнюють старт та функціонування підприємств.

Одним із ключових рішень є дерегуляція бізнес-середовища, яка полягає у зменшенні кількості обмежень та спрощенні процедур для підприємств. Для цього необхідно розробити та запровадити ефективні механізми взаємодії між державними органами управління та сферою бізнесу, а також розробити програми-плани інноваційних заходів щодо дерегуляції окремих сфер економіки.

Важливим елементом відновлення України є активна підтримка підприємницької діяльності та створення сприятливих умов для її розвитку. Для цього необхідно забезпечити доступ до кредитів та фінансових ресурсів, створити сприятливе інвестиційне середовище, а також здійснювати комплексну підтримку малих і середніх підприємств.

Для успішної дерегуляції та підтримки підприємництва необхідно також здійснювати ефективну моніторингову діяльність та забезпечувати оперативний та системний аналіз економічної ситуації в країні. Важливо залучати до процесу розвитку бізнесу всіх зацікавлених стейкхолдерів, включаючи представників бізнесу та громадськість.

Акумулявання підприємницького потенціалу передбачає створення сприятливих умов для активізації розвитку та підтримки підприємництва в Україні. Це можна забезпечити шляхом підвищення якості освіти та розвитку підприємницьких навичок, підтримки інноваційних проектів та створення сприятливого інноваційного середовища. Також важливо підвищувати прозорість та відкритість функціонування владних структур для створення атмосфери довіри та активізації підтримки серед підприємців.

Загалом, дерегуляція бізнес-середовища та акумуляція підприємницького потенціалу є важливими кроками для економічного розвитку та відновлення України після війни та виходу із кризи. Необхідно забезпечувати ефективну співпрацю між державою та бізнесом, створювати сприятливі умови для розвитку підприємництва та підтримувати інновації і креативні ідеї серед підприємців. Таким чином, можна створити сприятливе середовище для інноваційного соціально-економічного та забезпечення гідного рівня життєдіяльності населення країни.

Література

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Національний проєкт Дія. Бізнес. URL: <https://business.diaa.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-vnaslidok-tosijskoj-agresii-zapnav-zbitkivna-13-mlrd-doslidzenna-analiticnogo-centru-pri-kiivskij-skoli-ekonomiki>
3. Інформація щодо здійснення регуляторної діяльності Мінекономіки за 9 місяців 2022 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&tid=33c54edf-ce57-4df7a0bfc1808ac12e26&title=InformatsiiaSchodoZdiisnenniaRegulatornoiDialnostiMinekonomikiZa9-Misiativ2022-Roku>
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» від 19.07.2022 р. № 2434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text>
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом» від 18.07.2022 р. № 2421-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-IX#Text>
6. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. URL: <https://business.diaa.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultatiopituvanna-v-listopadi-2022-roku>
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність : Проект Закону від 13.04.2021 № 5371. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71653

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
АСОЦІАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ
ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

**ПИТАННЯ
ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В
КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів,
аспірантів та молодих вчених**

09 листопада 2023 р.

Київ 2023

Питання відбудови економіки України (область, місто, ОТГ) в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 09 листопада 2023 р. / Редкол.: О.І. Тимошенко та ін. Київ: Видавництво Європейського університету, 2023. 511 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Питання відбудови економіки України (область, місто, ОТГ) в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення», що відбулася 09 листопада 2023 року.

Матеріали друкуються в авторській редакції

45. *Ткаченко О.В., Федченко В.В., Котвицька Н.М.* Фінансова безпека в контексті забезпечення національної безпеки.....
46. *Шестопалько Л.Ю., Нечипоренко Т.Д.* Вплив криптовалют на фінансову систему в Україні.....
47. *Шило В.М.* Формування кредитного портфелю банку в сучасних умовах.....
48. *Щербина О.І., Курчій Б.О.* Війна Росії в Україні і фінансові втрати.....
49. *Юзвішин Д.В., Ткачук Н.М.* сучасний стан функціонування електронної платіжної системи PayPal.....

СЕКЦІЯ ІІІ. ІТ-СЕКТОР І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

1. *Анікін Д.Р., Другова Є.В.* Розвиток людських ресурсів у секторі ІТ: забезпечення інвестиційного привабливості.....
2. *Атамась О.Ю., Данильчук Г.Б.* Роль штучного інтелекту в повсякденному житті сучасної людини.....
3. *Бабій В.М.* Цифрова трансформація безпеки малого бізнесу через ІТ-інструменти: практичний досвід і перспективи.....
4. *Бишовець І.П., Петровська С.В.* Стан E-commerce в фармацевтичній сфері України, перспективи для міжнародних інвестицій.....
5. *Боговик І.О., Кукса В.М.* Особливості застосування штучного інтелекту в менеджменті.....
6. *Болобан Я.В., Ємельяненко Л.М.* Збалансованість інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки.....
7. *Василенко О.Ю., Овсієнко Н.В.* Імейл маркетинг, як інструмент маркетингових комунікацій. Переваги і недоліки.....
8. *Глухов М.О., Бреус С.В.* Тенденції та динаміка розвитку світового ринку інформаційних технологій.....

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ІНСТРУМЕНТІВ ТА СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Болобан Я.В.

магістр, 6 курс, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник – Ємельяненко Л.М.,

*доктор економічних наук, професор кафедри національної економіки та
публічного управління*

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Глобальні виклики цифрової трансформації та активна цифрова адаптація національних систем господарювання кардинальним чином змінюють усі сторони життя суспільства. У сфері цифрової трансформації економіки зусилля Уряду України спрямовано на продовження цифрових перетворень та захист прав і свобод громадян для забезпечення стійкості економіки й обороноздатності держави на новій нормативній основі. Розвиток цифрової економіки України лише набирає обертів, і важливо правильно обрати стратегічні вектори та імплементувати інструменти її формування в напрямку забезпечення стійкості та збалансованості.

Цифровізація (від англійського терміну "digitalization") включає в себе багатогранне та всеохоплююче впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, масштабну автоматизацію та комп'ютеризацію, поширення спектру інтернет-зв'язків та інші аспекти цифрової трансформації суспільства, що впливають на всі галузі економіки. Це перехід від біологічних та фізичних систем до кібербіологічних та кіберфізичних, де об'єднуються фізичні та обчислювальні компоненти. Усі - держава, бізнес, громадяни - є споживачами цифрових технологій. Цифровізація є одним із ключових факторів зростання світової економіки протягом наступних 5-10 років. Втім важливо не занижувати можливі негативні наслідки, такі як потенційне безробіття, що може виникнути внаслідок впровадження технологій штучного інтелекту у різних сферах життєдіяльності [1]. Сучасні тренди цифрової трансформації суспільних відносин вимагають переосмислення значення цифрових технологій для досягнення цілей сталого економічного розвитку суспільства.

Один з ключових інструментів сприяння цифровізації економіки України у контексті процесів євроінтеграції – участь у програмі "Цифрова Європа". Ця програма, запущена у 2021 році після тривалого періоду пандемії COVID-19, націлена на прискорення економічного відновлення та цифрової трансформації в Європі. Її головна мета – розвиток передових цифрових навичок, впровадження цифрових рішень у бізнес-сфері, розширення цифрової інфраструктури та надання цифрових послуг для громадян і державних установ в країнах Європейського Союзу (ЄС) та інших учасників програми. "Цифрова Європа" сприяє досягненню двох стратегічних цілей ЄС: "зеленої трансформації" та цифрової трансформації, а також передбачає зміцнення стійкості та стратегічної автономії [7].

В межах забезпечення безперервного процесу цифровізації національної економіки в стратегічних документах передбачено комплекс цілей:

1. Зменшення навантаження регуляторних та адміністративних обмежень для підприємств та впровадження нових методів підтримки для малих та середніх компаній. Впровадження різноманітних інструментів для контролю доступу до ринку на основі орієнтації на ризики, інтеграції та цифровізації таких інструментів.

2. Посилення можливостей для входу на ринки збуту продукції з високою доданою вартістю, включаючи повний доступ до ринків країн G7 та ЄС. Особливу увагу приділяється розробці нових інноваційних пріоритетів, які сприятимуть переходу до інноваційно орієнтованої економіки.

3. Розробка механізмів для підтримки інноваційного розвитку економіки через визначення пріоритетів у сфері інновацій, надання податкових пільг підприємцям-початківцям та сприяння у виділенні спеціальних цільових кредитів для розвитку інноваційних територій.

4. Покращення системи захисту прав інтелектуальної власності.

Фінансування проектів за програмою "Цифрова Європа" охоплює п'ять основних сфер, які представлено на рис. 1.

Рис. 1. Сфери фінансування проектів за програмою "Цифрова Європа"

Зважаючи на стратегічний орієнтир уряду України на цифровізацію результати офіційних моніторингової звітності свідчать, що частка цифрової економіки в українському ВВП поступово зростатиме. Наприклад, у 2019 році вона становила лише 4,3%, але вже наступного року вона зросла до 5,3% (рис. 2). Проте, у 2022 році процес цифровізації економіки сповільнився через розпочату повномасштабну війну, що мало негативний вплив на частку цифрової економіки в ВВП. Прогнозується, що у 2024 році цей показник зросте до 7,7%.

Згідно стратегії "Україна 2030E", цифровізація є ключовим інструментом для досягнення стратегічної мети України - збільшення ВВП в 8 разів до 1 трлн

доларів до 2030 року та підвищення рівня добробуту, комфорту та якості життя українців до показників, перевищуючи середні значення в Європі [5].

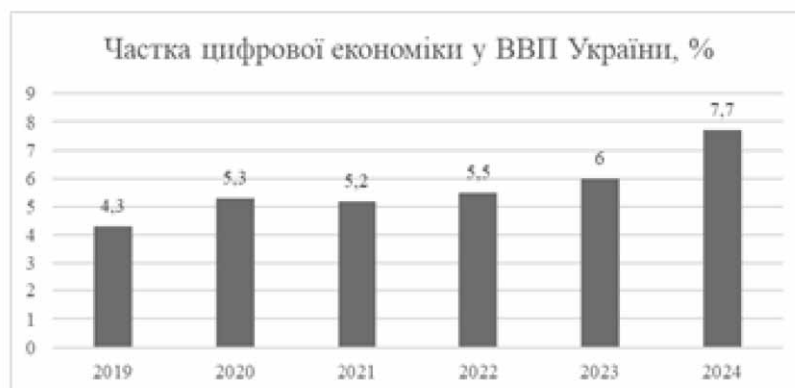

Рис. 2. Частка цифрової економіки у ВВП України, % [5]

За оцінками експертів Українського інституту майбутнього, у 2030 році частка цифрової економіки у ВВП найбільших країн світу складе 50-60%. В Україні цей показник може сягнути ще вищих 65% ВВП, якщо буде реалізовано активний сценарій розвитку цифрової економіки. Такий стратегічний погляд на розвиток країни має вирішальне значення на державному рівні, проте важливість цієї стратегії безперечно обумовлена конкретними кроками та заходами державної політики для її втілення [6].

Слушним аспектом було передбачення двох сценаріїв розвитку цифрової економіки в Україні ще до початку конфлікту, враховуючи важливість та необхідність проведення швидких та рішучих змін у традиційній економіці: інерційний (еволюційний) та цільовий (форсований). У випадку реалізації інерційного сценарію українська економіка залишалася б неефективною, імппульсувала б трудова міграція та втрата висококваліфікованих кадрів, а українські товари і послуги відступали б у конкурентній боротьбі на міжнародних ринках, що могло призвести до відчутного відсторонення країни від світових цивілізаційних тенденцій. У той час як цільовий (форсований) сценарій передбачав швидкий перехід української економіки до цифрового формату протягом 3-5 років. За цим сценарієм до 2030 року Україна стала б лідером у Європі в інноваціях та новітніх технологіях, перетворилася б на інтелектуальний центр, де створені найбільш привабливі умови для розвитку потенціалу людей в регіоні.

Отже, можна стверджувати, що поступовий перехід національної економіки в цифровий простір з урахуванням аспектів євроінтеграції посилюється. Навіть за умов воєнного стану, процес цифрової трансформації та розвиток цифрової економіки в Україні продовжуються та активно вдосконалюються. Спрямована робота на створення відповідних умов та інституційного забезпечення є ключовою для управлінських інновацій в цьому процесі. Значну роль у цьому відіграє участь України в програмі "Цифрова Європа", метою якої є прискорення економічного відновлення та цифрової трансформації для кожної країни-учасниці. Дослідження підтверджує, що в

умовах цифровізації економіки бізнесу необхідно вкладати значні ресурси у розробку та створення цифрових платформ. В сучасній цифровій економіці важливими сферами управління бізнесом є співпраця та конвергенція, кібербезпека, розвиток цифрових навичок та цифрова компетентність.

Збалансованість механізмів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки стає детальним керівним принципом сучасного світу, в якому технологічний прогрес швидко перетворює парадигми економіки, виробництва та суспільства в цілому. Цифровізація є не лише технологічним зсувом, але й глибокою трансформацією, яка вимагає ретельної уваги до балансу, урахування взаємозв'язків та взаємовпливу різних аспектів.

Таким чином, баланс механізмів, інструментів та стратегічних цілей цифровізації національної економіки є ключовим елементом процесу переходу від традиційної до цифрової економіки. Виявлена потреба у вирішенні ефективних стратегічних завдань та запровадженні різноманітних інструментів і механізмів вимагає виваженого та виваженого підходу. Для успішної цифровізації економіки необхідно розробити та реалізувати стратегічні цілі, які відкривають шлях до модернізації та інноваційного розвитку. Важливо знайти баланс між просуванням інновацій і захистом конфіденційності, забезпеченням доступу до технологій і управлінням ризиками. Збалансований підхід включає вирішення регуляторних проблем, створення позитивного бізнес-середовища та забезпечення соціальної відповідальності в процесі цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2021. № 3 (47). Т. 1. С. 36-46.
2. Делюшиак Н.Б. *Формування цифрової економіки та фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні: сучасна парадигма і секторальні пріоритети* : монографія. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2023. 526 с.
3. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдовсва Ю. М. *Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство. Механізм регулювання економіки*. 2020. № 2. С. 9–28.
4. Інтерв'ю з прем'єр міністром України Денисом Шмигалем URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3183466-cifrovizacia-ekonomiki-spriatimerozvitku-vsikh-galuzej-smigal.html>
5. *Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою*. Український інститут майбутнього, 2018. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
6. *Український інститут майбутнього. Економічна стратегія України 2030*. URL: <https://strategy.uifuture.org/>
7. *Digitalisation for recovery in Ukraine*. OECD, 2022. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/digitalisation-for-recovery-in-ukraine-c5477864>.

ІМЕЙЛ МАРКЕТИНГ, ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ. ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ.